

การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

โดย
นางสาวอัมพร เต็มดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974 - 653 - 428 - 9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF LEARNING PACKAGES ON THE CONSERVATION OF
TOURISM PLACES IN THE COMMUNITY FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS
SUANPHUNG DISTRICT RATCHABURI PROVINCE

By
Amporn Temdee

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2002

ISBN 974 – 653 – 428 - 9

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนา
ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง
จังหวัดราชบุรี” เสนอโดย นางสาวอัมพร เต็มดี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภาพนีย์ ธรรมเมธา
3. อาจารย์ นิพล เชื้อเมืองพาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่งวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ มงคล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภาพนีย์ ธรรมเมธา)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ นิพล เชื้อเมืองพาน)

...../...../.....

..... กรรมการ

(นายพงษ์อนันต์ สรรพพานิช)

...../...../.....

K 43462016 : สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ

คำสำคัญ : ชุดการเรียนรู้ / การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

อัมพร เต็มดี : การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (THE DEVELOPMENT OF LEARNING PACKAGES ON THE CONSERVATION OF TOURISM PLACES IN THE COMMUNITY FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS SUANPHUNG DISTRICT RATCHABURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.มาเรียม นิลพันธุ์, ผศ.ฐาปณีย์ ธรรมเมธา และ อาจารย์นิพล เชื้อเมืองพาน. 353 หน้า. ISBN 974- 653- 428- 9

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้ 4) ประเมินและปรับปรุงแก้ไข กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 32 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ระยะเวลาที่ใช้คือ 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 12 คาบ แบบแผนการทดลองคือ One Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบสนทนากลุ่ม 4) ชุดการเรียนรู้ 5) แบบทดสอบก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test แบบ Dependent และการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียน ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชน ต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยให้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและผู้รู้ในท้องถิ่น ขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว และการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

2. ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือครู คู่มือนักเรียน และสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้มีเนื้อหา 6 เรื่อง คือเรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก เรื่องสวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ เรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง เรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต เรื่องโป่งยุบดินแดนมหัศจรรย์ และเรื่องพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสิบล้านล้านปีไทย ซึ่งชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 80.1080.25

3. ครู ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้วยการศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและจากการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

4. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน รู้สึกรัก และภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น และนักเรียนมีความสามารถในการทำชิ้นงาน ได้แก่ ปริศนาอักษรไขว้ หนังสือเล่มเล็ก ภาพวาดประกอบคำบรรยาย โครงงานป้ายนิเทศ และแผนพับ อยู่ในระดับดี

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1..... 2..... 3.....

K 43462016 : MAJOR : CURRICULUM AND SUPERVISION

KEY WORD : LEARNING PACKAGE / THE CONSERVATION OF TOURISM PLACES IN COMMUNITY

AMPORN TEMDEE : THE DEVELOPMENT OF LEARNING PACKAGES ON THE CONSERVATION OF TOURISM PLACES IN THE COMMUNITY FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS SUANPHUNG DISTRICT RATCHABURI PROVINCE. THESIS ADVISORS : MAREAM NILLAPUN, Ed.D., ASST.PROF. THAPANEE THAMMETAR, M.Ed. AND NIPHON CHAUMUANGPAN, MSc. 353 pp. ISBN 974-653-428-9

The purpose of this research was to develop the learning packages on the conservation of tourism places in the community for primary school students of Suanphung District, Ratchaburi Province. The development of learning packages on the conservation of tourism places in the community consisted of 4 stages as follow : 1) the study the needs and fundamental data in the development of the learning package, 2) the development and finding of learning package efficiency, 3) the implementation of the learning package, and 4) the evaluation and improvement of learning package.

The samples were 32 of fifth grade students of Banboa Community School in Suanphung Elementary Education Office, Ratchaburi Province which were selected by simple random sampling. The implementation of the learning package was conducted for five weeks with 12 periods a week during the second semester of the academic year 2001. The research design was one group pretest-posttest design. The research instruments were 1) questionnaires 2) interviews form 3) focus group guidelines 4) the learning package on the conservation of tourism places and 5) pre-post test forms . The obtained data were analyzed by percentage, mean, standard deviation t-test dependent and content analysis. The major findings were as follows :

1. Students, teachers and the persons involved within the community needed the development of learning packages for primary school student.
2. The learning package which was devided into 6 sections these were: Suanphung Queen of the west, Queen Sirikit forest park, Nam tok kao chan, Bow kleung hot stream, Pong yup, and Phawothai museum. Each of learning package was consisted of preface, objectives, teacher manual, student manual and learning package materials. The effiencence of learning package was 80.10/81.25 .
3. The teacher together with the local wisdom personnels and tourism officers cooperatively planned and organized the self-access activities from community learning resources for students.
4. The learning package has enabled the students to improve their knowledge on the community tourism conservation at the statistical significant level of 0.05. The students had positive attitude towards learning package on the conservation of tourism places in community and they could design the appropriate learning materials namely : crossword puzzle, booklet, drawing, learning project, exhibition board and brochure.

Department of Curriculum and Instruction Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2002

Student' s signature.....

Thesis Advisors' signature 1..... 2..... 3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จาก อาจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาณีย์ ธรรมเมธา อาจารย์นิพล เชื้อเมืองพาน ซึ่งเป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งอาจารย์ ดร.ประเสริฐ มงคล และนายพงษ์อนันต์ สรรพานิช ซึ่งเป็นประธานกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิตามลำดับ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอบพระคุณ นายศุภกร มรกต ศึกษาพิเศษที่ 6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี นางสาวทับทิม สุวรรณประภา อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สถาบันราชภัฏสวนดุสิต และนางสาวหทัยรัตน์ อันติ อาจารย์โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์ จังหวัดราชบุรี ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์สำหรับการทำวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ คณะครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือ ขอบคุณผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาต่อรวมทั้งเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา

ขอบคุณองค์กร หน่วยงานราชการ และบุคคลต่างๆ ในอำเภอสวนผึ้งที่ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งผู้รู้ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน

ขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ รุ่นที่ 15 และรุ่นที่ 16 ที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำ คำปลอบใจ และความหวังที่ดีในขณะที่ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอเก็บความประทับใจไว้ในความทรงจำตลอดไป

ความสำเร็จและความภาคภูมิใจทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยขอมอบตอบแทนพระคุณของบิดามารดาที่เสียสละทุก ๆ อย่างด้วยความยากลำบากเพื่อให้ลูกได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน และขอบคุณทุก ๆ ท่าน ที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ แต่คอยเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้วิจัยทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	15
ข้อคำถามของการวิจัย	15
สมมติฐานการวิจัย	16
ขอบเขตของการวิจัย	16
ข้อจำกัดของการวิจัย	17
ข้อตกลงเบื้องต้น	17
นิยามศัพท์เฉพาะ	17
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	19
หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	19
ความคาดหวังของหลักสูตร	19
จุดเน้นของหลักสูตร	20
หลักการ	21
จุดหมาย	21
โครงสร้าง	22
การวัด การประเมินผลและการติดตามผล	24
หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	24
จุดประสงค์	24

บทที่	หน้า
โครงสร้าง	25
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	27
การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	27
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	29
ชุดการเรียนรู้	31
ความหมายของชุดการเรียนรู้	31
ประเภทของชุดการเรียนรู้	32
องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้	33
ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้	35
ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้	37
การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้	40
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสร้างชุดการเรียนรู้	44
การท่องเที่ยว	46
ความหมายของการท่องเที่ยว	46
การท่องเที่ยวควรให้ประเด็นสำคัญ	46
ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยว	47
การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	48
ความหมายของการอนุรักษ์	48
วิธีการอนุรักษ์	49
วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	49
ความสำคัญของการท่องเที่ยว	49
ประโยชน์ของการท่องเที่ยว	50
ผลกระทบของการท่องเที่ยว	50
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และนโยบายการท่องเที่ยว	50
นโยบายการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี 2540-2546	53
นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย	54
ภูมิหลังของอำเภอสวนผึ้ง: บริบทที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุดการเรียนรู้	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68

บทที่		หน้า
	งานวิจัยในประเทศ	68
	งานวิจัยต่างประเทศ	71
	สรุป	74
3	วิธีดำเนินการวิจัย	76
	ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน	76
	ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้	83
	ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้	88
	ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้	91
4	การวิเคราะห์ข้อมูล	99
	ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน	99
	ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้	111
	ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้	118
	ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้	121
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	135
	สรุปผลการวิจัย	136
	ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน	136
	ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้	136
	ผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้	136
	ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้	137
	อภิปรายผล	138
	ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน	138
	ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้	139
	ผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้	140
	ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้	141
	ข้อเสนอแนะ	144
	ข้อเสนอแนะในการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้	145
	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	146

	หน้า
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	147
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	154
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	155
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	188
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์ข้อมูล.....	191
ภาคผนวก ง สูตรที่ใช้ในการคำนวณ.....	200
ภาคผนวก จ ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน.....	203
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างผลงานนักเรียน.....	316
ภาคผนวก ช รูปภาพแสดงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	346
ประวัติผู้วิจัย	353

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	อัตราการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	23
2	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน.	82
3	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้	87
4	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้	90
5	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไข	97
6	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการ	107
7	สรุปผลขั้นตอนการดำเนินการทดลอง	120
8	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น	129
9	การวิเคราะห์ความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบก่อนเรียน	192
10	การวิเคราะห์ความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบหลังเรียน	192
11	แสดงผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	193
12	แสดงผลการหาประสิทธิภาพขั้นเดี่ยว	195
13	แสดงผลการหาประสิทธิภาพขั้นกลุ่ม	195
14	แสดงผลการหาประสิทธิภาพขั้นสนาม	196
15	แสดงผลการหาคะแนนจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน	198

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจากอดีตสู่ปัจจุบัน กระบวนการทางการศึกษาได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ และยังใช้เป็นเครื่องมือในการเตรียมคนและสังคมให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพของบุคคล ในฐานะที่เป็นทรัพยากรหลักของการพัฒนาประเทศ เป้าหมายหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ที่การทำให้สมาชิกของสังคมเป็นคนดี มีความสามารถ ดังนั้นการศึกษามีใช้เครื่องมือในการสร้างคนเพื่อตอบสนองเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่หากอยู่ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ประกอบ ใจมั่น 2539 : บทนำ) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช (2540-2544) ที่กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนา "คน" และ "คุณภาพของคน" โดยเห็นว่า "คนเป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ" การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้ระบุให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเร่งฟื้นฟูพร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันสภาวะสิ่งแวดล้อมในชนบทและในเมือง ด้วยการสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้นควบคู่ไปกับการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการควบคุมดูแลการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างเสริมวินัยและประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการผลิตให้เป็นไปอย่างประหยัดได้ประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสูงสุด และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตราที่ 46 มาตราที่ 69 และมาตราที่ 81 ได้ระบุถึงชุมชนดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นในแต่ละชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดบำรุงรักษาเพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการ

ประถมศึกษาแห่งชาติ 2540 :4-5) นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 7 ได้ระบุถึง "กระบวนการในการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง รู้จักรักษาดุลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" ส่วนมาตราที่ 23 (2) เน้นถึงว่า "ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ยั่งยืน" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542 : 6-21)

จากกระแสการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ จนมีกระแสเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงสุด ดังนั้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ความสำเร็จของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญสองประการคือ ประการแรกเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนเป็นคนดีมีศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และประการที่สองคือ เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ 2543 :53-54) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางในการจัดการศึกษา มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับมาตราที่ 24 วรรค 2 วรรค 3 และวรรค 5 ได้ระบุให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 :12-15) นอกจากนั้น อารุง จันทวานิช (2541 :77) ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 มุ่งให้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนและสังคมให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป หลักสูตรกระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนต้องมีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรต้องปรับให้มีเนื้อหาสาระสมัยใหม่เป็นสากล กระบวนการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพประกอบด้วย หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และ

กระบวนการบริหารจัดการ กล่าวคือ หลักสูตรต้องมีลักษณะกว้าง ยืดหยุ่น และมีความเป็นสากล ทัดเทียมมาตรฐานโลก มีเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้โลกปัจจุบันและอนาคต เปิดโอกาสให้ ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วม ในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรยืดหยุ่น และหลากหลายสอดคล้อง กับสภาพความเป็นอยู่ที่เป็นจริงของชุมชนหรือสังคม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นสามารถจัดได้หลายวิธี เช่นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง นำชุมชนเข้ามามีส่วนในการให้ความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 :79) นอกจากนี้ยังสามารถจัดทำในรูปของสื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ใบงาน ใบ ความรู้ ชุดการสอน หรือชุดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2543 :20) ที่เน้นถึงสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายๆประการ โดยเฉพาะ เอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย แผนการบริหาร คู่มือประเมินผลการเรียน คู่มือสื่อการ เรียนการสอน คู่มือสำหรับนักเรียน แผนการบริหารจัดการแนะแนว คู่มือครู แผนการใช้ หลักสูตร สำหรับผู้ปกครอง แผนการใช้หลักสูตรสำหรับประชาชน และผู้มีส่วนร่วมจัดการศึกษา จากการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ จากนักการศึกษา และผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ ชุดการเรียนรู้ ในด้านต่างๆ บรรจงลักษณ์ แจ่มพุ่ม (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาการเปรียบเทียบผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ สอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการกับการ สอนตามคู่มือครู สสวท. พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือครู สสวท. แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทาง วิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยา ศาสตร์ ขั้นบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู สสวท. ก่อนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญที่ระดับ .01 ส่วนประภาพร ศรีคำ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องกราฟพื้นที่ของนักศึกษาทางไกลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เรียนด้วยการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วย ตนเองและแบบเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ เรื่องกราฟพื้นที่ของนักศึกษาทางไกล กลุ่มที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่ เรียนโดยใช้แบบเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และ บำรุง ไหญ่สูงเนิน (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริม ความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะความคิด การวิเคราะห์วิจารณ์ ของครูประถมศึกษา พบว่าชุดการ

เรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 91.43 : 91.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80 : 80 แสดงว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครูประถมศึกษาที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ และหทัยรัตน์ อันดี (2544 : ง) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้ จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้จากนักการศึกษา และผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ พบว่า ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

โพลินพันธุ์ สร้อยจาตุรนต์ (2538:3) กล่าวว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวในประเทศไทยสามารถทำรายได้ให้กับประเทศได้ จึงทำให้กว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา การท่องเที่ยวถูกดึงมาเป็นกลยุทธ์ด้านหนึ่งของการพัฒนา โดยได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผลที่ได้รับก็คือการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศติดต่อกันตั้งแต่ปี 2525-2533 และได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยให้ทำอย่างเป็นระบบขึ้นโดยเริ่มใน พ.ศ.2525 เป็นต้นมา กล่าวคือ มีทั้งการศึกษาพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวพร้อมกับบรรณรังค์ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น จัดให้ พ.ศ.2530 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้อัตราการเพิ่มของนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึงร้อยละ 23.59 จากปี พ.ศ. 2529 และสามารถทำรายได้เข้าประเทศสูงถึง 50,024 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2529 ถึงร้อยละ 25.4 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2540 : 90) และเนื่องจากในปี พ.ศ. 2540 ที่ผ่านมาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างมากจากค่าเงินบาทตกต่ำ รัฐบาลได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยยึดการท่องเที่ยวมาใช้ในการแก้ปัญหา และประกาศให้ปี พ.ศ. 2540-2541 เป็นปี Amazing Thailand เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มาเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น (ปริญญา พรหมมินทร์ 2540 :2) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539:69) อีกทั้งยังเป็นการผ่อนคลายความเครียด แล้วยังช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษยชาติเกิดการเปรียบเทียบวัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง เกิดการปรับประยุกต์ความเจริญต่างๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีของชุมชน เกิดการหมุนเวียนในกระแส

เศรษฐกิจและสังคม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539 : 31) นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการรักษาที่ช่วยพัฒนาโลกทัศน์ ภูมิปัญญา เป็นการยกระดับความคิด จิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อแผ่นดินเกิด สร้างความภาคภูมิใจรักหวงแหนทรัพยากรและสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ (เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ 2538 : 2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงปี 2540-2546 ไว้เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ดังนี้ คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 :27-28) 1) ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาวและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบต่อไป 2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขหรือป้องกันปัญหาการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และ 3) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรักความหวงแหนและช่วยทำนุบำรุงทรัพยากรมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอบอ้อมอารีให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงาม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่านโยบายการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2540-2546 ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้ คือ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อมให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ถึงแม้การท่องเที่ยวจะสร้างรายได้ให้กับประเทศและก่อให้เกิดผลดีอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่จากการพัฒนาที่รวดเร็ว การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวที่ขาดการจัดการที่ดีและเหมาะสมก็ย่อมทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมตามมาเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งเมื่อเกิดความเสื่อมโทรมแล้วก็ไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูได้เหมือนเดิม (เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541 : 3) จะเห็นได้ว่า การที่แหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม สาเหตุก็มาจากนักท่องเที่ยวซึ่งอาจเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การขาดจิตสำนึกที่ดี และการไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่กระทำว่าจะก่อให้เกิดความเสียหาย เช่นการทิ้งขยะ การเด็ดดอกไม้ในอุทยานแห่งชาติ การทำร้ายสัตว์ การขีดเขียนตามโขดหิน หรือสลักลวดลายต่างๆ ตามผนังถ้ำ (พันธทิพย์ อธิปัญญพงษ์ 2543 :3) ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจการให้การศึกษาในรูปแบบของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้บุคคลมีการรับรู้และมีบทบาทที่จะปลูกฝังความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้บุคคลตระหนักและมีความรู้สึกรับรองต่อ คุณค่าของ

สิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งซึ่งหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทำได้โดยการให้การศึกษ การทำให้คนมีความรู้ย่อมช่วยให้การอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมเกิดผลดีบุคคลในสังคมควรได้ รับรู้และเข้าใจในเรื่องของทรัพยากรตระหนักถึงปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากร และเห็น คุณค่าของทรัพยากรโดยสอดแทรกความรู้เรื่องนี้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ตลอดจนการให้ ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ทั่วถึงด้วยการแนะนำชักชวนทางสื่อมวลชน การฝึกอบรมนอก หลักสูตรต่างๆ อันเป็นการที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปสนใจการอนุรักษ์ ช่วยทำให้การอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบรรลุเป้าหมาย (เกดสินี พลบูรณ์ 2542 :30) ซึ่งเป้าหมายสำคัญในการ พัฒนาการท่องเที่ยวของไทย ก็คือ การทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยว นานาชาติที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่อีกมิติหนึ่ง เป็นการ ท่องเที่ยวที่พัฒนาสังคมควบคู่ไปด้วย กล่าวคือ สนับสนุนปลูกฝังการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและการ เป็นนักท่องเที่ยวที่ดีเข้าไปในระบบการศึกษา (สุวรรณชัย ฤทธิรักษ์ 2543) นอกจากนี้ในพื้นที่ที่มี เรื่องการท่องเที่ยวเข้าไปถึงแล้วนั้นการให้ความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวกับคนในพื้นที่เป็นสิ่ง สำคัญ ทั้งในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการดูแลอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน (อภกพล พุกกะวัน 2543) และในการประยุกต์เรื่องการท่องเที่ยวเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนนั้น ถ้าเรามองดูก็จะเห็นว่าตอนนี้เด็กน่าสงสารมาก เพราะระบบการเรียนของเราแยกย่อยเยอะจริงๆ เรื่องของการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเป็นเรื่องเดียวกัน มันต้องนำมาวมกัน ไม่ใช่ แยกเป็นวิชา และน่าจะมีการส่งเสริมให้เด็กเข้าใจในบทบาทของท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว ซึ่งการ ปฏิรูปการศึกษา ก็ควรจะไปในทำนองนี้ แต่คนที่จะแปลและสอนต้องเข้าใจในจุดนี้ให้ดี สอนให้เขา เข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งประเทศญี่ปุ่นมองเรื่องการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกระบวนการ ศึกษา เด็กต้องเรียนรู้ตั้งแต่อนุบาล พอประถมก็เริ่มเดินรอบหมู่บ้าน มัธยมก็เดินรอบเมือง มหาวิทยาลัยก็เดินรอบประเทศ หลังจากนั้นเขาก็จะเดินออกนอกประเทศ คือ เขารู้ว่ามันคือ กระบวนการ เพราะฉะนั้นเขาไปที่ไหนเขาก็จะพบหาความเป็นญี่ปุ่นไปด้วย มันคือการศึกษาควบคู่ กับการเดินทาง (ภราเดช พยัคฆวิเชียร 2544)

ในด้านของเยาวชนนับเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าที่สุดของประเทศ เนื่องจากเป็นผู้ที่ เปี่ยมล้นไปด้วยพลังทั้งร่างกายและจิตใจมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ อีกทั้งอยู่ในช่วงที่จะรับและ ถ่ายทอดประสบการณ์ได้ยาวนาน เยาวชนจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ ก้าวหน้า การพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนจึงเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยอันเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบการพัฒนาและส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้สนองตอบต่อแนวคิดดังกล่าวข้างต้น โดยได้กำหนดให้เยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะสร้างค่านิยมให้เพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวและจับจ่ายภายในประเทศ กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคตลอดทั้งปี เดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนให้กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นสื่อในการพัฒนาความรู้ สติปัญญา จิตใจ และบุคลิกภาพของเยาวชน ให้เติบโตใหญ่เป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของสังคมและประเทศชาติต่อไป และด้านการท่องเที่ยวรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของเยาวชน ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงมุ่งเน้นที่จะให้เยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนที่จะต้องพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานของรัฐซึ่งทำหน้าที่ดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มเยาวชนว่าจะมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศได้อย่างมาก ดังนั้นจึงได้กำหนดกลุ่มเยาวชนเข้าไปเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญประการหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยมุ่งหวังให้เยาวชนของชาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและรู้จักคุณค่าประโยชน์ของการท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นการส่งเสริมค่านิยมการทัศนศึกษาสำหรับเยาวชนภายในประเทศ

จังหวัดราชบุรี แบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ อำเภอสวนผึ้งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดราชบุรี นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว เพราะอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก และเส้นทางคมนาคมก็สะดวกสบาย จึงทำให้เป็นอำเภอหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว เช่น สวนป่าสิริกิติ์ น้ำตกผาชลแดน แก่งส้มแมว พิพิธภัณฑสถานวิทยุ น้ำตกเก้าชั้น ธารน้ำร้อนบ่อคลึง ไร่กุหลาบอุษาวดี และโป่งยุบ ซึ่งนับวันยังมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งยิ่งเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นในฐานะที่โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อเป็นโรงเรียนหนึ่งในอำเภอสวนผึ้งสมควรอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังให้เยาวชนของชาติที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคตมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และจากการสอบถามนักเรียนพบว่านักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพที่ยั่งยืนต่อไป จากการสัมภาษณ์ สิริรัชชิต ทูตยาภรณ์ (2544) ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ ซึ่งสอดคล้องกับ เกสรแสนประเสริฐ (2544) ครูวิชาการโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ กล่าวว่า การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ ก่อนที่แหล่งท่องเที่ยวจะเสื่อมโทรมไปมากกว่า

นี้ และสมควรที่จะปลูกฝังให้เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ มีความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพที่ยั่งยืนอยู่กับสังคมไทยต่อไป

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยมุ่งที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีสภาพที่ยั่งยืนต่อไป รวมทั้งผลจากการศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ พบว่าชุดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวของนักเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน โดยเน้นที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลผลิต ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และเพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จึงจะทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมและทรัพยากรก็จะอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป รวมทั้งยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้า การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า จากแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

สันทัต ภิบาลสุข และ พิมพีใจ ภิบาลสุข (2525 อ้างถึงใน สุระ สนั่นเสียง 2536:19) กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ไว้ว่ามีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) กำหนดหมวดหมู่เนื้อหา และ ประสพการณ์การกำหนดเป็นหมวดหมู่ วิชาหรือผสมกันไป 2) กำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย ประมาณเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลา 3) กำหนดหัวเรื่อง ว่าแต่ละหน่วยควรจะให้ประสบการณ์อะไรแก่ผู้เรียนบ้าง โดยเป็นหัวเรื่องย่อยให้เห็นอย่างชัดเจน 4) กำหนดความคิดรวบยอด และหลักการให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง 5) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง 6) กำหนดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นแนวทางการเลือกและการผลิตสื่อการสอน 7) กำหนดแบบประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ 8) เลือกและผลิตสื่อการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรม 9) หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน โดยการทดลอง

ใช้เพื่อหาข้อมูลมาปรับปรุงชุดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ 10) นำชุดการเรียนการสอนที่ไปปรับปรุงและมีประสิทธิภาพแล้วไปใช้

ส่วนวิชัช วงษ์ใหญ่ (2530 อ้างถึงใน บำรุง ใหญ่สูงเนิน 2536:41) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้อย่างตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาหลักสูตรทั้งด้านจุดประสงค์และเนื้อหา 2) การศึกษากลุ่มเป้าหมายว่าผู้เรียนเป็นใคร 3) การเขียนจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียน 4) การสร้างแบบประเมินผลหรือแบบทดสอบ 5) การเลือกวิธีการเรียนหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และ เนื้อหา 6) การสร้าง จัดทำ รวบรวมสื่อการเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่กำหนด 7) การผลิตชุดการเรียนรู้อื่นๆ 8) การตรวจสอบคุณภาพของชุดการเรียนรู้อย่างต้น โดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเล็ก ประมาณ 3-5 คน เพื่อตรวจสอบลักษณะการใช้ภาษา และความง่ายของเนื้อหา 9) การทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้อย่างตนเอง โดยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายประมาณ 30 คน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อค้นพบ และมงคล ศิริชัย (2538:37) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง “สถิติ” ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางกล่ำวิทยา รัชมังคลาภิเษก จังหวัดสงขลา ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้อย่างต่อไปนี้ 1) ศึกษาเนื้อหาวิชา เกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) 2) กำหนดเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติออกเป็นหน่วยย่อยๆ 3) การสร้างชุดการเรียนการสอน เรื่องสถิติ ตามหน่วยที่แบ่งไว้ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด 4) ทดลอง ปรับปรุง และหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน โดยนำชุดการเรียนการสอนที่สร้างเสร็จเสนอคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แก้ไข จากนั้นนำชุดการเรียนการสอนที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไข และนำชุดการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538:119) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนการสอนไว้ 10 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ที่กำหนดเป็นหมวดหมู่วิชาหรือ บุรณาการเป็นแบบสหวิทยาการตามที่เห็นเหมาะสม 2) การกำหนดหน่วยการสอน แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอน โดยประมาณเนื้อหาวิชาที่ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ในแต่ละครั้ง 3) การกำหนดหัวข้อเรื่องผู้สอนน่าจะต้องถามตนเองว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอะไรบ้าง แล้วกำหนดออกมาเป็นหัวเรื่อง 4) การกำหนดมโนทัศน์และหลักการ มโนทัศน์และหลักการที่กำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง โดยสรุปแนวคิด สารและหลักเกณฑ์สำคัญไว้ เพื่อเป็นแนวทางการจัดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้อง

กัน 5) การกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องมีเงื่อนไขและเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้ทุกครั้ง 6) การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะเป็นแนวทางเลือก และการผลิตสื่อการสอน 7) การกำหนดแบบประเมิน ต้องประเมินและให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์เพื่อให้ผู้สอนทราบว่า หลังจากการผ่านกิจกรรมมาเรียบร้อยแล้ว นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ 8) การเลือกและผลิตสื่อการสอนวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่ครูใช้ถือว่าเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนของแต่ละหัวเรื่องแล้ว ก็จัดสื่อการสอน เหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่ ก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ

สำหรับวนิดา มนัสไพบุลย์ (2541:7) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อมุ่งสู่ความเป็นนักเรียนผู้เชี่ยวชาญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษารายงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายกรมสามัญศึกษา ตลอดจนร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อกำหนดคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ และลักษณะที่ควรนำมาดำเนินการพัฒนา 2) การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยการศึกษาจากตัวอย่างแบบเรียนสำเร็จรูป แบบฝึกทักษะ บทเรียนโปรแกรม และรายงานผลการวิจัยพัฒนาสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อกำหนดรูปแบบองค์ประกอบ และกิจกรรมหลักของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนกำหนดกรอบในการฝึกทักษะ 3) การทดลองและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ 3.1 ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อ่านบททวนในระหว่างการเรียน เรื่องละ 2-3 คน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความน่าสนใจของเรื่อง ความยากง่ายของแบบฝึกหัด นำข้อมูลมาปรับปรุงตลอดเวลาการเรียน 3.2 ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยการเชิญศึกษานิเทศก์งานแนะแนวทุกเขตการศึกษาทั่วประเทศ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาสื่อ และผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย มาร่วมประชุมปฏิบัติการ เพื่ออ่านร่างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทุกฉบับ วิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง และวางแผนเพื่อการวิจัยและพัฒนา

จากการศึกษากระบวนการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีกระบวนการพัฒนาดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ของ สันทัด ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข ในขั้นตอนที่ 1-4 (การกำหนดหมวดหมู่เนื้อหา การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดหัวเรื่อง และ

กำหนดความคิดรวบยอด) ขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 (การศึกษาหลักสูตร และการศึกษากลุ่มเป้าหมาย) ขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ มงคล ศิริชัย ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 (ศึกษาเนื้อหาวิชา และกำหนดเนื้อหาวิชา) ขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ในขั้นตอนที่ 1-4 (กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดหัวเรื่อง และการกำหนดมโนทัศน์และหลักการ) การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ วนิตา มนต์ไพบูลย์ ในขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน มาประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของผู้วิจัย ในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับนโยบายการศึกษา เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

1.2 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

1.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

1.4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

1.5 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

2. วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

3. ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้

4. ศึกษาความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

5. ศึกษาความต้องการและการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ของ สันทัด ภิบาลสุข และ พิมพีใจ ภิบาลสุข ในขั้นตอนที่ 5,6,8 และ9 (กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกและผลิตสื่อการสอน และการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน) ขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ ในขั้นตอนที่ 5-8 (การเลือกวิธีการเรียนหรือกิจกรรม การสร้าง จัดหา รวบรวมสื่อการเรียนการสอน การเรียนรู้ และการตรวจสอบคุณภาพ) ขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ มงคล ศิริชัย ในขั้นตอน

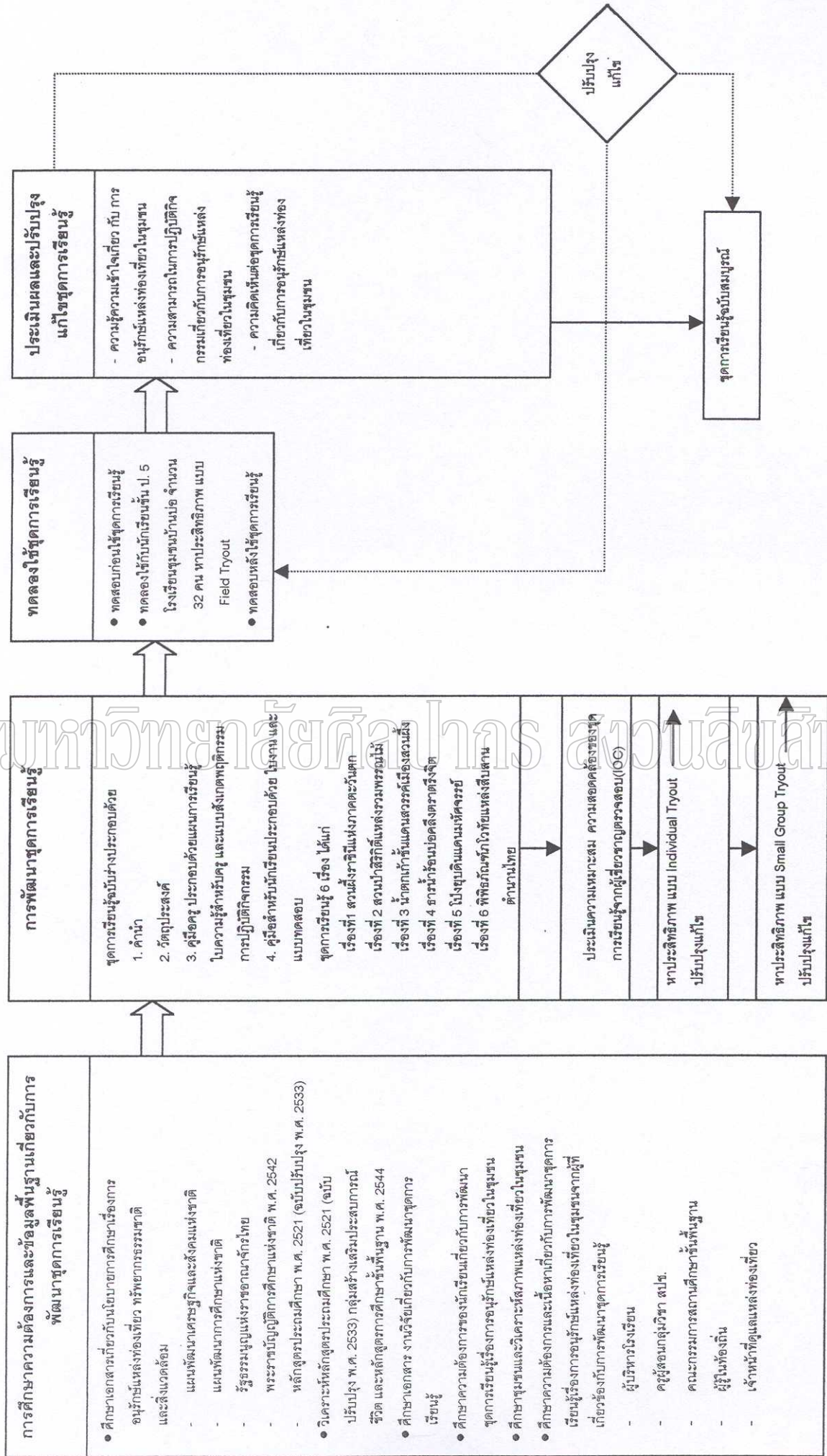
ที่ 3 (การสร้างชุดการเรียนการสอน) ขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ในขั้นตอนที่ 6,8 และ 9 (การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกและผลิตสื่อการสอน และการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน การเลือกและผลิตสื่อการสอน และการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน) ขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ วนิตา มนต์ไพบูลย์ ในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุดการเรียนรู้ มาประยุกต์เป็นแนวทางในการดำเนินการการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของผู้วิจัย ในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการกำหนดชุดการเรียนรู้ ฉบับร่าง ประกอบด้วย คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือสำหรับครู ประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ (ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัด และประเมินผล บันทึกผลหลังเรียน) ใบความรู้สำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมกรปฏิบัติ กิจกรรม คู่มือสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย ใบงาน และแบบทดสอบ และการประเมินชุดการเรียน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ(IOC) จากนั้นนำไปหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ขั้น Individual Tryout แล้วปรับปรุงแก้ไข และขั้น Small Group Tryout แล้วปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 3 ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ สันตัต ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข ในขั้นตอนที่ 10 (การทดลองหาประสิทธิภาพและนำไปทดลองใช้) ขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ ในขั้นตอนที่ 9 (การทดลองหาประสิทธิภาพ และนำไปทดลองใช้) ขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ มงคล ศิริชัย ในขั้นตอนที่ 4 (การทดลองใช้ปรับปรุง และหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน) ขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ ในขั้นตอนที่ 10 (การใช้ชุดการเรียนการสอน)มาประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ของผู้วิจัย ในขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ จำนวน 32 คน แล้วหาประสิทธิภาพแบบ Field Tryout

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงชุดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ สันตัต ภิบาลสุข และ พิมพ์ใจ ภิบาลสุข ในขั้นตอนที่ 7 (กำหนดแบบประเมินผล) ขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของวิชัย วงษ์ใหญ่ ในขั้นตอนที่ 4 (การสร้างแบบประเมินผล) ขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ในขั้นตอนที่ 7 (การกำหนดแบบประเมิน) และขั้นการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ วนิตา มนต์ไพบูลย์ ในขั้นตอนที่ 3 (การปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้) มาประยุกต์เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของผู้วิจัย ในขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีกระบวนการในการพัฒนาต่อไปนี้เป็น 1) การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 1.1) การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษา ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) 1.2) วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 1.3) การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ 1.4) การสำรวจชุมชน 1.5) การศึกษาความต้องการและเนื้อหาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาชุดการเรียนรู้ 2.1) ชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง ประกอบด้วย คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือครู ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ ใบความรู้สำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน คู่มือนักเรียน ประกอบด้วย ใบงานสำหรับนักเรียน แบบทดสอบ และสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ ได้แก่เอกสารประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี 2.2) ประเมินชุดการเรียนรู้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (IOC) แล้วปรับปรุงแก้ไข 2.3) นำไปหาประสิทธิภาพ E₁/E₂ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข 3) ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อสังัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 32 คน 4) ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น และความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภูมิที่ 1 หน้า 14

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในด้านความรู้ความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความคิดเห็นที่มีต่อชุดการเรียนรู้ และความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ข้อคำถามการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร
2. ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยอะไรบ้าง และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่
3. ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีการดำเนินการเป็นอย่างไร
4. ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันหรือไม่ ความคิดเห็นที่มีต่อชุดการเรียนรู้ และความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 โรงเรียน ที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ โรงเรียนบ้านสวนผึ้ง และโรงเรียนสินแร่สยาม จำนวน 179 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความคิดเห็นเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

เนื้อหา เป็นส่วนหนึ่งของวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยย่อยที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เรื่องประวัติสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ประโยชน์ของการท่องเที่ยว วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการท่องเที่ยว ผลเสียของการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

4. ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 โดยใช้เวลาในการทดลอง สัปดาห์ละ 12 คาบ (คาบละ 20 นาที) จำนวน 5 สัปดาห์ รวมระยะเวลา 60 คาบ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในบางกิจกรรมจะต้องออกไปจัดกิจกรรมนอกโรงเรียน เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมในชุดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดกิจกรรมแบบกลุ่ม (ระยะเวลามีการเปลี่ยนแปลงและยืดหยุ่นตามความเหมาะสม)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายคำศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยดังนี้

ชุดการเรียนรู้ หมายถึง หน่วยการเรียนรู้สำเร็จรูปที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญแหล่งท่องเที่ยว ประโยชน์ วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการท่องเที่ยว ผลเสียของการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากที่สุด ประกอบด้วย คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือครู ประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ (ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล และบันทึกผลหลังการเรียน) ใบความรู้ และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน คู่มือนักเรียน ประกอบด้วย ใบงาน แบบทดสอบ และสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ หมายถึง การสร้างหน่วยการเรียนรู้สำเร็จรูปที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง โดยศึกษาคำชี้แจงและทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดนั้น เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และทดลองใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพก่อนที่จะนำมาใช้จริง โดยดำเนินงานตามขั้นตอน 4 ขั้น ดังนี้ คือขั้นที่ 1 วิจัย (research) : การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 (development) : การพัฒนาชุดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (research) : ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (development) : ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในอำเภอสวนผึ้ง ได้แก่ สวนปาสิริกิติ์ (แก่งส้มแมว) น้ำตกผาชลแดน พิพิธภัณฑสถานวิทยุ น้ำตกเก้าชั้น ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง ไร่กุหลาบอุษาวดี และโป่งยุบ

การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน หมายถึง การช่วยกันดูแล ปกป้อง ตลอดจน การให้ความรู้ด้วยการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในอำเภอสวนผึ้ง ได้แก่ สวนป่าสิริกิติ์ (แก่งส้มแมว) น้ำตกผาซลแดน พิพิธภัณฑสถานไวยทัย น้ำตกเก้าชั้น ธารน้ำร้อนบ่อคลึง ไร่กุหลาบ อูสาวดี และโป่งยุบ

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถทางด้านความจำ ความเข้าใจ ในสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ ในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้วัดโดยการที่ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ

ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติกิจกรรม เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้บรรลุผลสำเร็จ

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึทางอารมณ์ในลักษณะสนับสนุน คือ พอใจ ชื่นชม สนใจ เห็นคุณค่า ในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ หมายถึง คุณภาพของชุดการเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ของคะแนนที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ของคะแนนที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยต่างๆ โดยนำเสนอสาระสำคัญประกอบด้วย 6 ส่วนตามลำดับดังต่อไปนี้ ส่วนแรก กล่าวถึงหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ส่วนที่สอง กล่าวถึงชุดการเรียนรู้ ส่วนที่สาม กล่าวถึง การท่องเที่ยว ส่วนที่สี่ กล่าวถึง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ส่วนที่ห้า กล่าวถึง ภูมิหลังอำเภอสวนผึ้ง : บริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ และส่วนสุดท้าย กล่าวถึง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนพิเศษสิทธิ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของประเทศไทยนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 1-4) จึงได้จัดทำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ขึ้นใหม่แทนหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพของคนให้มีความรู้มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเอง และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความคาดหวังของหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความคาดหวังให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ในการนี้จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคน ได้แก่ มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็นเสียดุลและมุ่งพัฒนา
2. การพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและทำงานเป็น
3. การพัฒนาสังคม ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก

จุดเน้นของหลักสูตร

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามความคาดหวังของหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงจุดเน้นต่อไปนี้

1. **จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ** จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะ ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต จะต้องสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะ และเกิดความชื่นชมที่ได้ปฏิบัติกระบวนการต่าง ๆ ที่จะต้องปลูกให้เกิดขึ้น เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการฝึกทักษะ กระบวนการจัดการ และกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าว ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนมาเป็นการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน กระบวนการดังกล่าว มี 9 ขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
- 1.2 คิดวิเคราะห์วิจารณ์
- 1.3 สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
- 1.4 ประเมินและเลือกทางเลือก
- 1.5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
- 1.6 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
- 1.7 ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ
- 1.8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- 1.9 ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

ในการจัดการเรียนการสอน อาจจัดให้ครบทั้ง 9 ขั้นตอน หรือปรับให้เหมาะสมตามลักษณะของจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ได้

2. การส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรคำนึงถึงความหลากหลายของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกัน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นหลักสูตรฉบับนี้จึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตนเองด้วย

3. จัดการเรียนการสอนตามแนวคิดดำเนินการ หลักสูตรฉบับนี้ได้มีการกำหนดแนวดำเนินการเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางที่จะจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย โดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ

3.1 จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้มากที่สุด

3.2 จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการของท้องถิ่น

หลักการ

หลักสูตรประถมศึกษามีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการ

จุดหมาย

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้

2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

โครงสร้าง

- มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้
- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ประกอบ ภาษาไทย และคณิตศาสตร์
  - กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี
  - กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี
  - กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
  - กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน
- สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในชั้น ป. 5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้
- เวลาเรียน ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน และ

ไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีกไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้น กำหนดไว้โดยประมาณ ดังตารางที่ 1 หน้าที่ 23

ตารางที่ 1 อัตราเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์

มวลประสบการณ์	อัตราเวลาเรียนโดยประมาณ					
	ป. 1-2		ป. 3-4		ป. 5-6	
	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี	ร้อยละ	คาบ/ปี
1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	50	1,500	35	1,050	25	750
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	15	450	20	600	25	750
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	25	750	25	750	20	600
4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ	10	300	20	600	30	900
รวม	100	3,000	100	3,000	100	3,000
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ	-	-	-	-	-	600

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535),3

แนวดำเนินการเพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่ม
ประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและ
สร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความ
คิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียน
การสอน และกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น
ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงของ
ผู้เรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและ
จัดการให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็น
หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ หรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตาม
ลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
การประเมินผลการเรียน สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการ
เรียน แต่เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในด้านอนามัย ประชากรการเมือง
การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดย
มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพ ปัญหา กระบวนการแก้ปัญหาและสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้

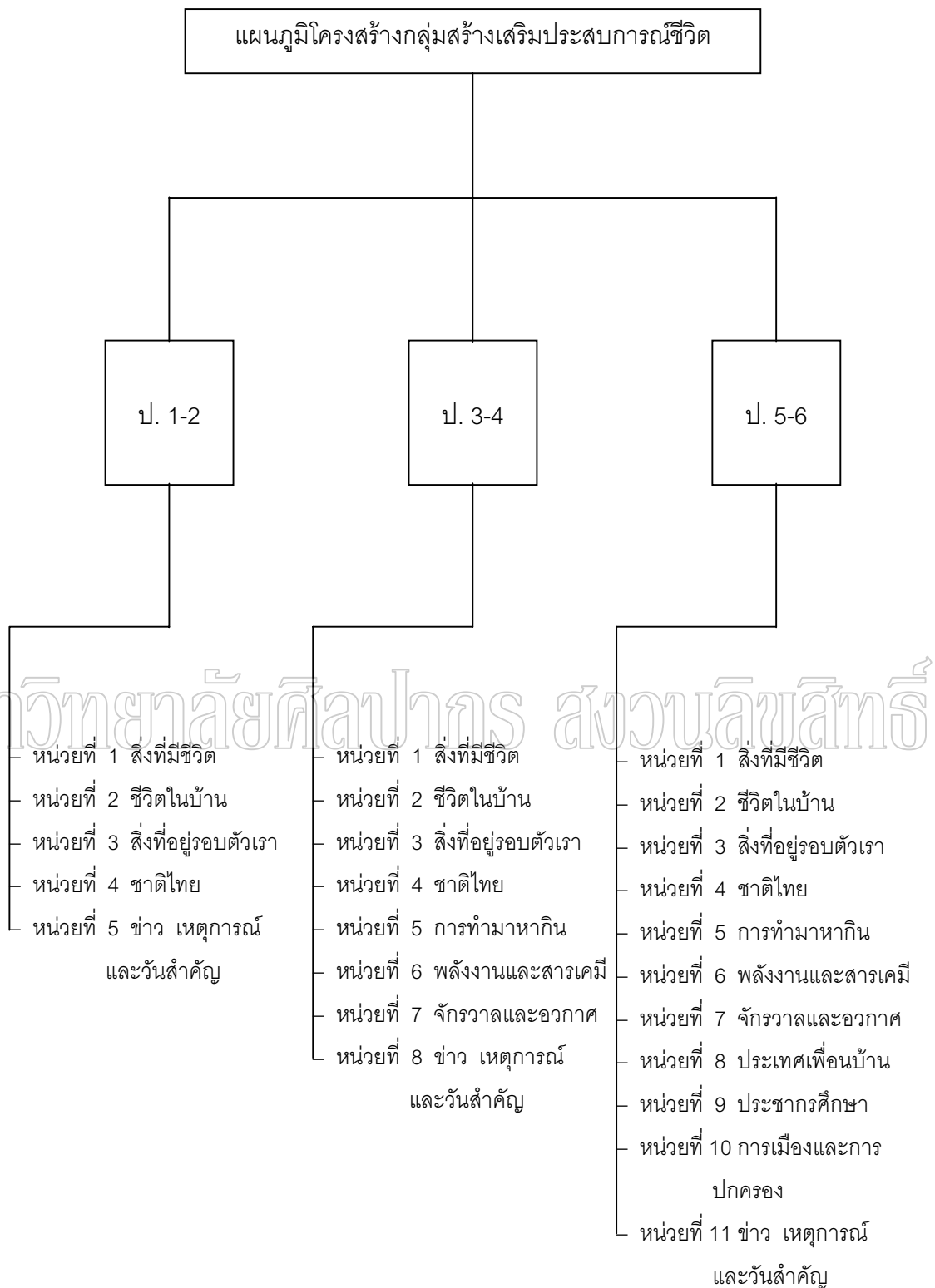
ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังนี้ (กรมวิชาการ 2534 : 25)

1. มีความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติตนได้ถูกต้องในด้านสุขภาพอนามัยทางร่างกายและจิตใจ ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ มีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
3. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
4. มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
5. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
6. มีความเข้าใจ เลื่อมใส ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. เข้าใจหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบ ปฏิบัติในขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพ
8. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ เทอดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

โครงสร้างและเนื้อหาของสาระของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาของสาระของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับผู้เรียนในช่วงอายุระหว่าง 6-11 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ควรคำนึงถึงด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ โดยจัดเนื้อหาสาระที่สำคัญ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นและเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น เพียงพอแก่การพัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบคลุม และสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้พัฒนาขึ้นตามแนวคิดและแนวทางดังกล่าวข้างต้น โดยจัดทำเป็นหน่วยย่อย เริ่มต้นจากตนเองและขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นตามวัย และระดับชั้น ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ทั้งนี้โดยมีเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็นหน่วยย่อยต่าง ๆ มีคำอธิบายเนื้อหาสาระของแต่ละหน่วยย่อยที่สอดคล้องกันระหว่างกิจกรรมหรือทักษะกระบวนการ เนื้อหาและจุดประสงค์ของหน่วยย่อยนั้น ๆ ซึ่งเป็นการอธิบายที่ชี้ชัดลงไปว่าให้เรียนเรื่องอะไร ด้วยวิธีการอย่างไร และเพื่อวัตถุประสงค์อะไร จึงมีลักษณะกระต๊วต ผู้สอนสามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้ง่ายและมองเห็นหลักสูตรได้ทั้งกระบวนการ ซึ่งจะช่วยให้นำไปสอนได้ตรงตามเป้าหมาย

เวลาเรียนของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกำหนดไว้จากน้อยไปหามากตามระดับชั้นต่าง ๆ ดังนี้

- ประถมศึกษาปีที่ 1-2 ชั้นละ 450 คาบ หรือ 150 ชั่วโมง
- ประถมศึกษาปีที่ 3-4 ชั้นละ 600 คาบ หรือ 200 ชั่วโมง
- ประถมศึกษาปีที่ 5-6 ชั้นละ 750 คาบ หรือ 200 ชั่วโมง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตควรมีการยืดหยุ่นได้บ้างตามสภาพท้องถิ่น ตามเวลาเรียน สำหรับแต่ละเรื่องควรเหมาะสมกับเนื้อหา-ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่มุ่งฝึกให้สอดคล้องกับวัยและระดับชั้น ความสนใจของผู้เรียน และควรใช้เวลาให้คุ้มค่าตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ควรให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงแต่ฟังการบรรยายหรืออ่านหนังสือจบเล่มเท่านั้น ครูผู้สอนควรระลึกอยู่เสมอว่า การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ก็เพื่อฝึกทักษะกระบวนการ ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ในขั้นต่อ ๆ ไป ทั้งในแง่ของการศึกษาเพื่อชีวิต การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการศึกษาต่อในขั้นที่สูงขึ้น ดังนั้น เวลาเรียนที่กำหนดจึงควรนำมาใช้เพื่อการสร้างประสบการณ์ชีวิตในความหมายดังกล่าวอย่างแท้จริง (กรมวิชาการ 2535 : 23-24)

การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เสนอแนวการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในแนวการใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2521 ไว้โดยใช้หลักการต่อไปนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้เหมือนกับสภาพชีวิตที่เป็นจริง เพื่อให้เด็กนำไปใช้ได้
2. สอนเพื่อแก้ไขและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาให้ดีขึ้น
3. สอนให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ และเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนเพื่อปรับปรุง

การเรียนอยู่เสมอ

4. สอนโดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน   ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
สามารถสรุปเป็นความรู้นำไปใช้ได้

5. สอนโดยเน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการท่องจำกฎเกณฑ์

6. สอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่ต่าง ๆ ให้มีในตัวเด็ก

7. สอนเพื่อปูพื้นฐานทางประชาธิปไตยให้ มีในตัวเด็ก   และสามารถปฏิบัติตนให้เป็น
พลเมืองดีของชาติ

8. สอนในสิ่งที่ปัญหาจากใกล้ตัวเด็กไปสู่สิ่งที่ไกลออกไป โดยวิธีต่อไปนี้

8.1 การอภิปรายและการซักถาม

8.2 การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

8.3 การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

8.4 การแก้ปัญหา

8.5 การปฏิบัติจริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอการจัดการเรียน

การสอนตามหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต   ว่ามีจุดเน้นของการจัดการเรียนการสอน
ตามหลักสูตร 2 ประการ คือ

1. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ เช่น

2.1 ทักษะกระบวนการ 9 ประการ

2.2 กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด

2.3 กระบวนการสร้างความตระหนัก

2.4 กระบวนการปฏิบัติ

2.5 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.6 กระบวนการแก้ปัญหา

2.7 กระบวนการกลุ่ม

2.8 กระบวนการคณิตศาสตร์

2.9 กระบวนการสร้างเจตคติ

2.10 กระบวนการสร้างค่านิยม

2.11 กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ

จากการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียน ประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี นั้นเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าขอบข่ายเนื้อหาเป็นเรื่อง ของสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา และเมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งพบว่ามี内容的คล้องกันดังนี้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

จากการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามี内容的คล้องกับหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2512 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยสามารถนำหลักสูตรวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแทรกกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.2 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

สาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระคือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน สังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ซึ่งในแต่ละ สาระจะมีมาตรฐานการเรียนรู้กำหนดไว้ ส่วนสาระที่สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรสร้างเสริมประสบ การณ์ชีวิต คือ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ 2 มาตรฐานดังนี้ มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวาง ที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา ข้อมูล ภูมิสารสนเทศอันจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดด้านต่างๆ ของหลักสูตรดังกล่าวพบว่ามี รายละเอียดที่สอดคล้องกันดังนี้

1. ด้านหลักการ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มี หลักการ คือ เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันแต่ให้ท้องถิ่นมี โอกาสพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล และเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. ด้านจุดหมายและจุดประสงค์ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีจุดหมาย คือ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจุดประสงค์สอดคล้องกัน คือ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คือ เพื่อให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติมีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส. 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 ป. 4-6 คือ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ตระหนักถึงผลจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม มีพฤติกรรมการบริโภคที่ประหยัด อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสมดุลในระบบนิเวศ มีส่วนร่วมแก้ปัญหาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อเลือกโครงสร้าง เนื้อหา ระยะเวลาและระดับชั้นที่เหมาะสม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้คือ หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยย่อยที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนั้นใช้เวลาเรียน 750 คาบต่อปี หรือ 200 ชั่วโมง สำหรับเนื้อหาที่นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 12 คาบ รวม 60 คาบ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ คือ ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมและมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ชุดการเรียนรู้

ปัจจุบันนี้ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยี ทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆมาเสริมการสอนให้มีประสิทธิภาพ ชุดการเรียนรู้ก็เป็นส่วนหนึ่งในความหลากหลายของรูปแบบนวัตกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ในการศึกษาชุดการเรียนรู้ จะศึกษาตามหัวข้อ ดังนี้คือ 1) ความหมายของชุดการเรียนรู้ 2)ประเภทของชุดการเรียนรู้ 3)องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ 4)ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้ 5)ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ และ 6)การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละเรื่องจะกล่าวถึงรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความหมายของชุดการเรียนรู้

นักการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ไว้หลายท่าน ซึ่งแต่ละท่านอาจจะเรียกแตกต่างกันออกไป สรุปแล้วไม่ว่าจะเรียกกันอย่างไรก็ตามจะมีความหมายคล้ายคลึงกัน คือ ผู้ที่ต้องการหาความรู้ ในเรื่องนั้นๆ ก็ต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามคำแนะนำขั้นตอนของชุดที่ต้องการศึกษา ท่านที่ให้ความหมายไว้มีดังนี้

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524:117) และวีระ ไทยพานิช (2529 : 17) ให้ความหมายชุดการเรียนรู้ สอดคล้องกันว่า ชุดการเรียนรู้ มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่นชุดการสอน ชุดการเรียนเบ็ดเสร็จ ชุดการสอนรายบุคคล ซึ่งแต่ละชุดก็จะประกอบเป็นชุดสื่อผสม (Multi-Media) จัดไว้ในกล่องหรือซอง ชุดการเรียนนอกจากมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป แต่จะมีส่วนที่เหมือนกันคือในชุดการเรียนนั้นจะประกอบด้วยคำชี้แจงหัวข้อ จุดมุ่งหมาย การประเมินผลเบื้องต้น เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน และการประเมินผลขั้นสุดท้าย จุดมุ่งหมายสำคัญของชุดการเรียน คือให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนด้วยตนเอง สำหรับ รัมภา อัครศักดิ์ศรี (2533 :17) และเพลินพิศ ชุนนะวรรณ (2538 :19) ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า หมายถึง สื่อการเรียนชนิดหนึ่งซึ่งมีกระบวนการเบ็ดเสร็จในตัว ทั้งเนื้อหา กิจกรรม และภาพประกอบ วิธีการเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์

ของการเรียน ส่วนนิพนธ์ ศุขปรีดี (2525 : 74-75) สมนึก โกศลจิตร (2538 : 17) และ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537 อ้างถึงใน พิเศษ ภัทรพงษ์ 2540 : 16) ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ สอดคล้องกันว่า ชุดการเรียนรู้ หมายถึง การรวบรวมสื่อการเรียนรู้สำเร็จรูป ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนรู้ด้วยความสะดวกเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ชุดการเรียนรู้จะต้องประกอบด้วยสื่อต่างๆ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียน เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมาย ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองหมายถึงหน่วยการเรียนรู้สำเร็จรูปที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองโดยศึกษาคำชี้แจง และทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดนั้น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนชุดการเรียนรู้นั้นและ สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คำว่า ชุดการเรียนรู้ คือ เอกสารที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ จากการศึกษากิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุด เน้นให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้และได้ลงมือปฏิบัติจริงมากที่สุด เพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่ง ประกอบด้วยคำชี้แจง วัตถุประสงค์ แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล(แบบประเมินตนเอง และแบบสังเกตพฤติกรรม) และบันทึกผลหลังการเรียน ใบงาน ใบความรู้ (สำหรับครู)

ประเภทของชุดการเรียนรู้

ประเภทของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปนั้น ทบวงมหาวิทยาลัย (2524:25 อ้างถึงใน สุระ สนั่นเสียง 2536:17) ได้แบ่งตามลักษณะของผู้ใช้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุดการเรียนรู้สำหรับครู เป็นคู่มือและเครื่องมือที่ให้ครูนำไปใช้สอนนักเรียน หรือ เรียกว่าชุดการเรียนการสอน เหมาะสมกับครูที่มีประสบการณ์น้อย ครูเป็นผู้ทำกิจกรรม ควบคุมกิจกรรมทั้งหมด นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมภายใต้การดูแลของครู ครูผู้สอนวิชาเดียวกัน ควรจะได้ช่วยกันทำชุดการสอนแบบนี้

2. ชุดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักเรียนต้องเรียนและทำกิจกรรมด้วยตนเองใช้เวลา และสถานที่ที่ไหนก็ได้ ครูมีหน้าที่จัดและมอบชุดการเรียนการสอนให้นักเรียนและรับรายงานเป็นระยะพร้อมให้คำแนะนำและประเมินผล ชุดการสอนแบบนี้ช่วยครูและนักเรียนได้มาก เช่นสอนไม่ทันหลักสูตร ไม่ได้เตรียมตัวในการสอน ความแตกต่างของนักเรียนช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อน

เรียนเก่ง เป็นต้น นักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้ชุดการเรียนนี้ทำให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ควบคุมตนเอง เกิดนิสัยรักการใฝ่หาความรู้เป็นการพัฒนาตนเอง

3. ชุดการเรียนที่ครูและนักเรียนใช้ร่วมกัน เป็นการผสมระหว่าง ประเภทที่ 1 กับ ประเภทที่ 2 ครูเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมบางอย่างครูทำให้นักเรียนดู บางอย่างนักเรียนทำคนเดียว หรือร่วมกันทำ บางกิจกรรมครูและนักเรียนต้องร่วมกันทำ แล้วแต่เนื้อหาในเรื่องที่ทำเป็นชุดการเรียนนี้ ชุดการเรียนนี้เหมาะสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2524 : 7) สำลี ทองธิวและคณะ (2527 : 38-39) ได้แบ่งชุดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับผู้ใช้นี้

- 1) ชุดการสอนสำหรับประกอบคำบรรยาย เป็นชุดการสอนที่ใช้สำหรับครู
- 2) ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนให้ได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน
- 3) ชุดการสอนรายบุคคล ให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเอง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

บุคคล

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การแบ่งชุดการเรียนรู้นั้นแบ่งออกตามลักษณะของการใช้จะใช้ในลักษณะใด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในลักษณะของชุดการเรียนรู้นักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่ใช้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างหลากหลาย จากการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ในการใช้ชุดการเรียนรู้นี้ในครั้งนี้ครูจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ในการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้นี้

นิรมล ศตวุฒิ (2526:23 อ้างถึงใน สุระ สนั่นเสียง 2536 : 15) ได้อธิบายส่วนประกอบหลักของชุดการเรียนแบบเอกัตบุคคล (Individualized Learning Package) คือ

1) เป้าหมาย เป็นการกำหนดผลที่ต้องการขั้นสุดท้ายที่ผู้เรียนควรได้รับเมื่อเรียนจบแล้ว การกำหนดเป้าหมายในชุดการเรียนแบบเอกัตบุคคลนี้ อาจกำหนดเป็นเป้าหมายของบทเรียนแต่ละหน่วยใหญ่ หรือเป้าหมายของวิชานั้น ส่วนในหน่วยย่อยๆ หรือในบทเรียนแต่ละเรื่องจะมีการกำหนดเฉพาะจุดประสงค์เท่านั้น

2) จุดประสงค์ คือการกำหนดผลที่ต้องการเฉพาะของเนื้อหาบทเรียนแต่ละตอนซึ่งเห็นได้ชัดเจนและเข้าใจตรงกันว่าผลคืออะไร จะได้มาด้วยวิธีใด ในระดับคุณภาพระดับใดนั้นคือ กำหนดผลที่คาดหวังในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objective)

3) แนวคิดที่ควรรู้ (Ideas to be Learned) ประกอบด้วยแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้เรียน กำลังจะเรียนเพื่อช่วยในการศึกษาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และแก้ปัญหาในรายละเอียดเนื้อหาบทเรียนต่อไป และเมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนก็จะได้รับแนวคิด

4) การประเมินตนเองก่อนเรียน (Pre-assessment) เพื่อตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนจะได้ทราบว่าตนเองมีความรู้เนื้อหาที่กำลังจะเรียนในเรื่องใดบ้าง จะได้ตัดสินใจเริ่มเรียนในกิจกรรมใดก่อนและกิจกรรมใดบ้างไม่ต้องเรียน การประเมินตนเองอาจใช้บททดสอบหรือหลักฐานที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนมาแสดง

5) กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity) เป็นขั้นตอนที่เสนอแนะให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์กิจกรรมการเรียนนี้โดยเรียนไปตามลำดับขั้นตอน ผู้เรียนบางคนอาจจะไม่ทำทุกกิจกรรมหรืออาจทำกิจกรรมลำดับหลังๆเลยก็ได้ถ้ามีความสามารถ

6) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ อาจจะใช้วิธีการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหรือให้ผู้เรียนเสนอผลงาน ในรูปแบบใดก็ได้ตามที่กำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530:36 อ้างถึงใน พิเศษ ภัทรพงษ์ 2540 : 17) กล่าวว่าองค์ประกอบชุดการเรียนรู้ที่สำคัญมีดังนี้

- 1) แนวคิดที่สำคัญ
- 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ จะเป็นสิ่งกำหนดทิศทางการศึกษาในเรื่องที่ว่ามี ความคาดหวังจะให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในเรื่องใด

- 3) การประเมินผลเบื้องต้น
- 4) กิจกรรมการเรียนการสอนแบบกิจกรรมการเรียนต้องยึดจุดประสงค์เป็นหลัก
- 5) การประเมินผลหลังเรียน

กิดานันท์ มลิทอง (2540 :85) กล่าวว่า ชุดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย

- 1) คู่มือสำหรับผู้สอนในการใช้ชุดการสอน และสำหรับผู้เรียนในการใช้ชุดการเรียน
- 2) คำสั่ง เพื่อกำหนดแนวทางในการสอนหรือการเรียน
- 3) เนื้อหาบทเรียนจัดอยู่ในรูปของสไลด์ เทปบันทึกเสียง หนังสือบทเรียน ฯลฯ
- 4) กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการที่ให้ผู้เรียนทำรายงาน กิจกรรมที่กำหนดให้หรือค้นคว้า ต่อจากการเรียนไปแล้วเพื่อให้รู้กว้างมากขึ้น
- 5) แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบเกี่ยวกับบทเรียนนั้นเพื่อการประเมิน

จากแนวคิดที่นักการศึกษากล่าวไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้
ได้ดังนี้คือ

- 1) คำนำ
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) คู่มือสำหรับครู ประกอบด้วย
  - 3.1 แผนการเรียนรู้ (ซึ่งประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม
สื่อ การวัดและประเมินผล บันทึกผลหลังการเรียน)
  - 3.2 ใบความรู้
  - 3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรม
- 4) คู่มือสำหรับนักเรียน
  - 4.1 ใบงาน
  - 4.2 แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน
- 5) สื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้

บทวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ สงวนลิขสิทธิ์

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้

ในการสร้างและพัฒนาชุดการเรียนรู้ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดขั้นตอนไว้
ดังนี้ ซึ่ง ชม ภูมิภาค (2524 : 103-104) ได้กำหนดขั้นตอนไว้ 11 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์และกำหนด
ความต้องการ 2) กำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ 3) ออกแบบองค์ประกอบของระบบ
4) วิเคราะห์แหล่งวิทยาการที่ต้องการ แหล่งวิทยาการที่มีอยู่และจำกัด 5) ปฏิบัติเพื่อจัดหรือ
ปรับปรุงข้อจำกัด 6) เลือกหรือพัฒนาวัสดุเพื่อการสอน 7) ออกแบบการประเมินผลการทำงานของ
นักเรียน 8) ทดลองใช้แบบประเมินเพื่อปรับปรุงและนำไปใช้ 9) ปรับปรุงแก้ไขทุกส่วนที่บกพร่อง
และหาประสิทธิภาพ 10) ประเมินผลเพื่อสรุป และ 11) สร้างเป็นชุดเพื่อติดตั้งเพื่อใช้ สำหรับ
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 อ้างถึงใน บำรุง ใหญ่สูงเนิน 2536 : 40) ได้เสนอ
ขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมครูตามโครงสร้างปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู
ประถมศึกษาไว้ดังนี้ คือ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) กำหนดเนื้อหา 3) กำหนดระยะเวลา
4) กำหนดกิจกรรม 5) กำหนดกระบวนการ 6) กำหนดสื่อหลักและสื่อเสริม และ 7) กำหนดการ
ประเมินผล ส่วนวิชัย วงษ์ใหญ่ (2530 อ้างถึงใน บำรุง ใหญ่สูงเนิน 2536 : 41) ได้กำหนดการสร้าง
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้เป็นลำดับต่อไปนี้ 1) การออกแบบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ขั้นตอน
การสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 2.1 ศึกษาหลักสูตรทั้งด้านจุดประสงค์และ

เนื้อหา 2.2 ศึกษากลุ่มเป้าหมาย ว่าผู้เรียนเป็นใคร 2.3 เขียนจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้
 2.4 สร้างแบบประเมินผล หรือแบบทดสอบ 2.5 เลือกวิธีการเรียน หรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับ
 วัตถุประสงค์ และเนื้อหา 2.6 สร้าง จัดทำ รวบรวมสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่กำหนด
 2.7 ผลิตต้นแบบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2.8 การตรวจสอบคุณภาพของชุดการเรียนรู้เบื้องต้น
 2.9 การทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การวางแผนการฝึกอบรม และ
 4) การติดตามการใช้ชุดฝึกอบรมและการปรับปรุง และ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538 : 119) ได้
 เสนอแนะขั้นตอนการผลิตชุดการสอนตามแผนจุฬา (Chula Plan) เป็น 10 ขั้นตอนดังนี้
 1) กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ 2) กำหนดหน่วยการสอน 3) กำหนดหัวเรื่อง
 4) กำหนดมโนทัศน์และหลักการ 5) กำหนดวัตถุประสงค์ 6) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
 7) กำหนดแบบประเมินผล 8) เลือกและผลิตสื่อการสอน 9) หาประสิทธิภาพของสื่อการสอน
 และ 10) ทำแบบทดสอบหลังเรียน

จากขั้นตอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ที่นักการศึกษาได้กล่าวมาแล้วนั้นผู้วิจัยได้
 สังเคราะห์เป็นขั้นตอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้
 ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับนโยบายการศึกษา เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

1.2 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

1.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

1.4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.5 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้าง
 เสริมประสบการณ์ชีวิต

3. ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้

4. ศึกษาความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์
 แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

5. ศึกษาความต้องการและการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการกำหนดชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง ประกอบด้วย คำนำ คำชี้แจง จุดประสงค์ แผนการเรียนรู้ (ประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล บันทึกผลหลังการเรียน) ใบบาง ใบบทความรู้ และการประเมินชุดการเรียนรู้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (IOC) จากนั้นนำไปหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ขั้น Individual Tryout แล้วปรับปรุงแก้ไข และขั้น Small Group Tryout แล้วปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้ คือ มีการทดสอบก่อนใช้ชุดการเรียนรู้ จากนั้นนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ จำนวน 32 คน แล้วหาประสิทธิภาพแบบ Field Tryout จากนั้นทำการทดสอบหลังใช้ชุดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประเมินชุดการเรียนรู้จากผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นที่มีต่อชุดการเรียนรู้ และความสามารถจากการปฏิบัติกิจกรรม เช่นพาไปทัศนศึกษา และการประเมินผลงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

2. ประเมินชุดการเรียนรู้จาก ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ปกครอง ในด้านความคิดเห็นของการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการสัมภาษณ์และสอบถาม

3. ประเมินเอกสารชุดการเรียนรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน

4. ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่สมบูรณ์

ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นชุดที่เพิ่มความรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งเรียนตามลำดับขั้นตอนในคำแนะนำของแต่ละชุด ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์โดยตรงตามความต้องการความสามารถของผู้เรียน ซึ่งมีนักการศึกษากล่าวไว้หลายท่านดังนี้

สันทัด ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2525 อ้างถึงใน สุระ สนั่นเสียง 2536:24) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ว่า

1. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษาอยู่ เพราะชุดการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดดำเนินการฝึกอบรม

2. ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

4. ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกัน

5. ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอิสระจากอารมณ์ครู ชุดการเรียนรู้สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนได้ตลอด ไม่ว่าผู้สอนจะมีสภาพหรือความค้ำข้องทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด

6. ช่วยให้การเรียนเป็นอิสระจากบุคลิกภาพของครู เนื่องจากชุดการเรียนรู้ช่วยถ่ายทอดเนื้อหาได้ ดังนั้นครูที่พูดไม่เก่งก็สามารถสอนให้มีประสิทธิภาพได้

7. ช่วยให้ครูวัดผลผู้เรียนได้ตรงตามความมุ่งหมาย

8. ช่วยลดภาระและช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครู เพราะชุดการเรียนรู้ผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำไปใช้ได้ทันที

9. ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครูผู้ชำนาญ เพราะชุดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

10. ช่วยสร้างเสริมการเรียนแบบต่อเนื่องหรือการศึกษาจากระบบ เพราะชุดการเรียนรู้สามารถนำไปสอนผู้เรียนได้ทุกสถานที่และทุกเวลา

11. แก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะชุดการเรียนรู้สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และโอกาสเอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนซึ่งแตกต่างกัน

12. เป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน

ลักษณะ หมิ่นจักร (ม.ป.ป. อ้างถึงใน บำรุง ใหญ่สูงเนิน 2536:36) สรุปประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอย่างทั่วถึง

2. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดดำเนินการฝึกอบรม

3. สามารถยืดหยุ่นได้ในเรื่องของเวลา

4. ไม่จำกัดสถานที่ในการเรียน

5. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างแท้จริง

อรพวรรณ พรสีมา (2530:7) กล่าวถึงข้อดีของชุดการเรียนรู้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบของการเรียนที่สอดคล้องกับหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนตามระดับความสามารถ ความสนใจและความพร้อม อัตราความเร็ว ช้า ในการเรียนเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล

2. เนื่องจากตัวผู้เรียนต้องการทำกิจกรรมทุกขั้นตอนด้วยตัวเอง ตั้งแต่การทดสอบก่อนเรียน กิจกรรมการเรียน และการทดสอบหลังเรียน จึงทำให้ผู้เรียนต้องรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง

3. เป็นเครื่องกระตุ้นและคงไว้ซึ่งความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีสิ่งเร้าที่ผู้เรียนจะต้องตอบสนอง นอกจากนี้ยังเป็นการลดความตึงเครียดในการเรียน เพราะเมื่อตอบผิดก็ไม่มีใครรู้และไม่ถูกกลงโทษ

4. ช่วยให้ผู้เรียนปลอดจากอารมณ์ของผู้สอน

5. เมื่อครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ประสานงาน ผู้ชี้แนะ และให้คำปรึกษา จึงทำให้ครูมีเวลาและเอาใจใส่นักเรียนแต่ละคนได้มากขึ้น และมีเวลาในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูบางสาขาวิชา

7. ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดี เนื่องจากมีทิศทางในการเรียนและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีการเสริมแรงเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งผู้เรียนมีโอกาสประยุกต์ใช้สิ่งที่ตนได้เรียนรู้มาแล้ว

วีระ ไทยพานิช (2529 : 14 อ้างถึงใน สุระ สนั่นเสียง 2536 : 25) ได้กล่าวถึงข้อดีของชุดการเรียนรู้ คือ

1. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ไปตามลำดับ คำแนะนำและกิจกรรมตามคำสั่ง

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวัสดุการเรียน และกิจกรรมที่ปฏิบัติ

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปตามความสามารถของแต่ละคน

4. เป็นการเรียนที่สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. มีการวัดผลตัวเองบ่อยๆ ทำให้ผู้เรียนรู้ผลการเรียนรวดเร็ว และสร้างแรงจูงใจ

6. ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง

7. เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำของตนเอง

8. ผู้เรียนจะเรียนที่ไหน เมื่อไรก็ได้ตามความพอใจของผู้เรียน

9. สามารถปรับปรุงการสื่อความหมายระหว่างผู้เรียนและครู

จากประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า เป็นการรวบรวมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนในลักษณะนี้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ มุ่งให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติจริง ตามความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล

การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้

เมื่อสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเสร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพเพื่อเป็นหลักประกันว่าชุดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนผู้สร้างต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2521 อ้างถึงใน สุระ สนั่นเสียง 2536 : 21-23) ได้กำหนดเกณฑ์โดยยึดหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุ ดังนั้นการกำหนดเกณฑ์ต้องคำนึงถึงกระบวนการและผลลัพธ์ โดยกำหนดตัวเลขเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมีค่าเป็น E_1 / E_2

โดยมีการคำนวณค่าสถิติดังต่อไปนี้

สูตรที่ 1

$$E_1 = \left[\frac{\sum X}{N} \right] \times 100$$

E_1 หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเป็นร้อยละ

$\sum X$ หมายถึง คะแนนรวมของกิจกรรมหรืองานทุกชิ้นที่ทำได้ถูกต้อง

A หมายถึง คะแนนเต็มของกิจกรรม หรืองานทุกชิ้น

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

สูตรที่ 2

$$E_2 = \left[\frac{\sum F}{N} \right] \frac{100}{B}$$

E_2 หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์เป็นร้อยละ

$\sum F$ หมายถึง คะแนนรวมของผลสอบหลังสอบ

B หมายถึง คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองนิยามตั้งไว้ 90/90 สำหรับเนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ความจำ และไม่ต่ำกว่า 80/80 สำหรับเนื้อหาวิชาที่เป็นทักษะเจตคติ เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คิดตามระยะเวลาไม่สามารถเปลี่ยนและวัดได้ทันทีที่เรียนเสร็จไปแล้ว

การทดสอบหาประสิทธิภาพ อาศัยการทดลองโดยใช้สูตรดังกล่าวข้างต้นมาดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1 : 1) นำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไปใช้ทดลองใช้กับผู้เรียน 1-2 คนซึ่งมีระดับความรู้ต่างกัน นำมาคำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. แบบกลุ่ม (1 : 10) นำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียน 6-10 คน ที่มีความรู้ต่างกันนำมาคำนวณหาประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
3. แบบภาคสนาม (1 : 100) นำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียน 30-100 คน นำมาคำนวณหาประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นหากการทดลองแบบภาคสนามให้ค่า E_1 และ E_2 ไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จะต้องปรับปรุงชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองและทำการทดสอบหาประสิทธิภาพซ้ำอีก

ในกรณีที่ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้เนื่องจากมีตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้ เช่นสภาพห้องเรียน ความพร้อมของผู้เรียน บทบาทและความชำนาญในการศึกษาชุดการเรียนรู้เป็นต้น อาจอนุโลมให้มีระดับความผิดพลาดให้ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ประมาณ 2.5% - 5%

ฉลองชัย สุวัฒน์สมบูรณ์ (2528 :36 อ้างถึงในสุระ สนั่นเสียง 2536 : 23) กล่าวถึงเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นได้นั้น กำหนดไว้ 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกิน 2.5% ขึ้นไป

2. เท่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเท่ากับ หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่เกิน 2.5%

3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อ ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5% ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องจะก่อให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่ามากต่อผู้นำชุดการเรียนรู้ไปใช้

นอกจากนั้น บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 82) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการทดลองและปรับปรุงชุดการเรียนรู้ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ทดลองใช้เป็นรายบุคคล หลังจากทีสร้างชุดการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะนำไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นนั้น โดยเลือกเด็กที่เรียนอ่อน หรือเกือบปานกลาง เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลในการแก้ไขจุดบกพร่องได้ดีกว่าการเลือกเด็กเก่ง อนึ่งถ้าเด็กอ่อนสามารถใช้ชุดการเรียนรู้ได้ก็ย่อมประกันว่านักเรียนส่วนใหญ่หรือทั้งหมดน่าจะเรียนได้

2. การทดลองใช้กับกลุ่มเล็ก นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงจากข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รายบุคคล มาทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเล็กที่มีสติปัญญาค่อนข้างต่ำกว่าปานกลาง ประมาณ 5-10 คน แต่ก่อนเริ่มเรียนชุดการเรียนรู้จะทำการทดสอบครั้งแรก (Pretest) เพื่อทราบความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ในเรื่องนั้นที่ได้เตรียมไว้แล้วและหลังจากเรียนจบแล้ว ก็นำแบบทดสอบชุดเดิมมาใช้ทดสอบอีกครั้งหนึ่ง (Posttest) ผู้สร้างชุดการเรียนรู้จะบันทึกผลการสอบแต่ละข้อของแต่ละคนทั้งผลสอบครั้งแรกและครั้งหลัง และบันทึกเวลาในการเรียนบทเรียนด้วย เพื่อทราบเวลาเรียนโดยเฉลี่ยของขณะทำชุดการเรียนรู้นั้น ให้นักเรียนทำเครื่องหมายในตอนทีเข้าใจยากหรือมีปัญหา และอภิปรายปัญหาดังกล่าวหลังจากเรียนจบ เพื่อหาจุดบกพร่องอันจะได้แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้จะชี้ได้จากความแตกต่างระหว่างผลสอบครั้งหลัง กับผลสอบครั้งแรก

3. การทดลองในห้องเรียน นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงในขั้นที่ 2 ไปทดลองใช้กับนักเรียนในสภาพจริง นั่นคือใช้กับนักเรียนทั้งชั้น โดยมีการทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน เหมือนกับในขั้นที่ 2 จุดมุ่งหมายของการสอบกับห้องเรียนจริงก็คือต้องการทราบความเที่ยงตรง (Validity)

เกณฑ์จะใช้พิจารณาว่าชุดการเรียนใช้ได้หรือไม่ ที่นิยมได้แก่เกณฑ์มาตรฐาน 90/90 (The 90/90 Standard) โดยคิดจากผลการสอบครั้งหลัง

90 ตัวแรก หมายถึง ทำข้อสอบถูกร้อยละ 90 (ของคะแนนเต็ม) ขึ้นไปวิธีการที่จะทราบ ว่าเข้าเกณฑ์ดังกล่าวหรือไม่ ก็โดยนำคะแนนของทุกคนรวมกัน แล้วคิดออกมาเป็นร้อยละจะต้อง ได้ไม่ต่ำกว่า 90 (อาจนำคะแนนแต่ละคนมาคิดเป็นร้อยละก่อนแล้วหารร้อยละเฉลี่ยก็ได้)

90 ตัวหลัง หมายถึง แต่ละข้อจะต้องมีผู้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ร้อยละ 90 ขึ้นไป สมมุติมี ผู้เรียน 50 คน แต่ละข้อจะต้องมีผู้ถูก 45 คน ขึ้นไป ถ้าข้อใดทำได้ต่ำกว่านี้แสดงว่าชุดการเรียนในส่วนที่สอนเกี่ยวกับเรื่องนั้นยังใช้ไม่ได้ ปรับปรุงในส่วนนั้น และทดลองใช้จนกว่าจะเข้าเกณฑ์

ในการพัฒนาชุดการเรียน เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ 80/80 ในการหาประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (Individual Tryout) (1 : 1) นำชุดการเรียนไปใช้กับผู้เรียน ซึ่งมีระดับความรู้แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน รวมจำนวนทั้งหมด 3 คน แล้วนำมาคำนวณหาประสิทธิภาพ ให้ได้ตามเกณฑ์ 60/60 และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. แบบกลุ่ม (Small Group Tryout) (1 : 10) นำชุดการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไข แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีระดับความรู้แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน รวมจำนวนทั้งหมด 9 คน แล้วนำมาคำนวณหาประสิทธิภาพ ให้ได้ตามเกณฑ์ 70/70 และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
3. แบบภาคสนาม (Field Group Tryout) (1 : 100) นำชุดการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 40 คน นำมาคำนวณหาประสิทธิภาพ ให้ได้ตามเกณฑ์ 80/80

การคำนวณหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนโดยใช้สูตรดังกล่าว หาได้จากการนำ คะแนนแบบฝึกหัดหรือผลงานในขณะที่ประกอบกิจกรรมการเรียนในแต่ละหน่วยและคะแนนสอบ หลังเรียนคำนวณด้วยการหาค่า E_1 / E_2 เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80

ค่าประสิทธิภาพที่คำนวณได้แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกิน 2.5 %

เท่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน

2.5 %

ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ 2.5 % ถือว่ายังมีประสิทธิภาพรับได้

การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้พิจารณาเกณฑ์ประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตั้งไว้ 80/80 และเมื่อไรก็ตามที่ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นและผ่านการทดลองใช้ตามลำดับจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จะหยุดทำการทดลองและกำหนดระดับความผิดพลาดให้ต่ำกว่าเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 2.5-5

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สร้างขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในการสร้างชุดการเรียนรู้จำเป็นที่จะต้องใช้หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยา มาเกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน แนวคิดทางด้านจิตวิทยา การเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการสร้างชุดการเรียนรู้ มีดังนี้ คือ

1. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences) นักการศึกษาได้นำหลักจิตวิทยาในด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลมาใช้ เพราะถือว่าการสอนนั้นไม่สามารถปั้นผู้เรียนให้เป็นแม่พิมพ์เดียวกันได้ ในช่วงเวลาที่เท่ากัน เพราะผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้ตามวิถีทางของเรา และใช้เวลาเรียนในช่วงหนึ่ง ที่แตกต่างกันไป ความแตกต่างเหล่านี้มีความแตกต่างในด้านความสามารถ (ability) สติปัญญา (intelligence) ความต้องการ (need) ความสนใจ (interest) ร่างกาย (physical) อารมณ์ (emotion) และสังคม (social)

2. กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Edward L.Thorndrike)

2.1 กฎความพร้อม (Law of Readiness) ซึ่งกล่าวไว้ว่าการเรียนรู้นั้นย่อมเกิดขึ้นได้เมื่อมีความพร้อม ถ้าเมื่อถึงวุฒิภาวะ ย่อมมีผลทำให้กิจกรรมในขั้นนั้นได้สำเร็จ ความพอใจย่อมตามมากับความสำเร็จ

2.2 กฎแห่งการศึกษา (Law of Exercise) เมื่อมีการฝึกทำบ่อยๆ มีการทดสอบความสามารถแล้วตามด้วยแรงเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับแรงเสริมจะเหนียวแน่นขึ้นจนเกิดเป็นความเคยชินแต่ในทางตรงข้าม ถ้าไม่มีการทำบ่อยๆ ย่อมขาดตอนและอ่อนล้าไปในที่สุด

2.3 กฎแห่งความพอใจ (Law of Effect) เมื่อมีการให้แรงจูงใจ การให้รางวัลและการเสริมแรงเป็นความพอใจก็จะส่งผลให้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น สรุปได้ว่า ธอร์นไดค์ ได้นำทฤษฎีของเขามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนโดยกำหนดตั้งจุดมุ่งหมาย

ที่สังเกตการตอบสนองได้ โดยครูแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยๆให้ผู้เรียนได้ค่อยๆ เรียนไป โดยมีสิ่งเร้าและแรงจูงใจในแต่ละหน่วยนั้นๆ โดยย้ำว่าให้ค่อยๆ เพิ่มสิ่งเร้าจากง่ายไปหายากตามลำดับ

3. สุรพล พยอมแย้ม (2540 : 93) กล่าวถึง ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement) ว่าการเสริมแรง หมายถึง การทำให้บุคคลเกิดความพอใจ หลังจากแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้ว การทำให้เกิดการพอใจนี้อาจเป็นการให้สิ่งเร้าที่ชอบ เช่น คำชม รางวัล ฯลฯ หรือการนำสิ่งที่ร่างกายไม่พอใจออกไปเสีย เช่น เสียงดังที่หนวกหูรบกวนเวลาเรียน หรือสิ่งที่เป็นโทษแก่ผู้เรียน

ชนิดของการเสริมแรง (Types of Reinforcement) แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. การเสริมแรงทาง (Positive Reinforcement) คือการทำให้มีการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการเพิ่มขึ้น เนื่องจากได้รับสิ่งที่พอใจ เช่น อาหาร แรงเสริมทางสังคม หลักการ พลัสแม็ค เบี้ยอรรถกร การให้ข้อมูลย้อนกลับ

2. การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือการให้สิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจบุคคลและทำให้เกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยง หรือหนีจากสภาพนั้น มีด้วยกัน 3 ชนิด คือ การลงโทษ การใช้เวลาออก การปรับสินไหม

นอกจากนี้ อรรถพรพร พงษ์มา (2530 : 44) ได้สรุปหลักการเสริมแรงของ สกีนเนอร์ ไว้ 4 ข้อดังนี้

- 1) การตอบสนองของผู้เรียนจะเกิดขึ้นมากขึ้นเรื่อยๆ โดยยอมขึ้นอยู่กับการวางเงื่อนไข
- 2) การเสริมแรงทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไป ในทางที่ต้องการฉะนั้นการให้ผู้เรียนรู้ผลแห่งการกระทำทันทีทันใดจึงช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะเรียน
- 3) ทักษะที่ซับซ้อนทั้งหลาย สามารถแยกย่อยเป็นกลุ่มของพฤติกรรม ที่ง่ายต่อการเรียนรู้

4) ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสวงหาความด้วยตนเอง จึงจะเป็นการสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่าในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะต้องใช้หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาดังต่อไปนี้ คือ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการเสริมแรง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความ ต้องการ และความสนใจของผู้เรียน

การท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

ในด้านความหมายของการท่องเที่ยว มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้

สมชาย หิรัญกิจ (2529:2) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการเดินทางไป เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความเบิกบาน โดยออกจากบ้านแล้วไปแสวงหาสถานที่สักแห่งหนึ่งที่จะนำเพื่อนฝูงหรือครอบครัวหรือตนเองไปในเวลาว่าง ส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533: 19) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการติดต่อทางธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติมิตร สำหรับ วรณา วงษ์วานิช (2539:17) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึงการที่คนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ และตลอดระยะเวลาเหล่านั้นได้มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้น การไปเที่ยวชมสถานที่ที่สวยงามหรือทัศนียภาพแปลกๆ หรือเดินซื้อสิ่งของต่างๆ ฮันซีเกอร์และครีฟท์ (1985:41อ้างถึงใน ศรีญญา วราภุฉิกวิทย์ 2537:66) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของ ประสบการณ์พิเศษกับความสัมพันธ์ อันเกิดจากการเดินทางและการพักผ่อนในสถานที่ต่างถิ่น เป็นการชั่วคราวโดยไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ ส่วนโรเบิร์ต คริสตี้ มิลล์ และอลาสเตียร์ เอ็ม. มอริสัน (Robert Christie Mill and Alastair M. Morrisson 1988 : 6 - 7 อ้างถึงในวิจิตรา ชัยศรี 2537:12) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งของการนันทนาการ (Recreation) ของมนุษย์ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเวลาว่าง (Leisure Time) โดยผูกพันอยู่กับการเดินทางจากที่หนึ่งซึ่งเป็นบ้านตัวเองไปสู่อีกที่หนึ่งซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวถือว่าวัตถุประสงค์เพื่อประสบการณ์และความรู้เพื่อการผ่อนคลายร่างกายและจิตใจจากกิจกรรมต่างๆ เป็นการตอบสนองตนเองจากการที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ การเดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมญาติมิตรเพื่อเล่นกีฬา เพื่อการประชุมสัมมนา และตลอดจนเพื่อติดต่อธุรกิจ

การท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญในประเด็นดังนี้

การท่องเที่ยวที่ถูกต้องควรให้ความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) คำนึงถึงคุณค่าทางธรรมชาติและยอมรับว่าจุดประสงค์ของอุทยานแห่งชาติเพื่อ

การอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสภาพภูมิทัศน์

- 2) ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและการเดินทางให้ยั่งยืนตลอดไปทั้งทางด้านนิเวศและวัฒนธรรม
- 3) ส่งเสริมและกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์และการลงทุนโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
- 4) พัฒนาจิตสำนึก ความรับผิดชอบของประชาชนและรากฐานสำหรับการท่องเที่ยว
- 5) ให้การศึกษาและจูงใจนักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมและรู้ซึ่งถึงคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวมีดังนี้

- 1) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวอยู่ที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมดั้งเดิมและห่างไกลจากความเจริญแบบสังคมเมือง
- 2) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสัตว์ป่า
- 3) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการให้จำนวนนักท่องเที่ยวมีความสมดุลกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่
- 4) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เจ้าของในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางการท่องเที่ยวและได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากที่สุด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538 ก:6) ได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

- 1) ต้องดำเนินการในขอบเขตตามลักษณะของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว
- 2) ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว
- 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
- 4) ต้องชี้้นำตามความปรารถนาของประชาชนในท้องถิ่นของพื้นที่ที่ท่องเที่ยวนั้นๆ จากข้อความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวที่ถูกต้องควรคำนึงถึงคุณค่า

ของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวควรมีความ
รับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการ
การท่องเที่ยว

การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ในเรื่องของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ได้กล่าวถึง ความหมายของการอนุรักษ์ วิธีการ
อนุรักษ์ วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของการท่องเที่ยว ประโยชน์ของการท่องเที่ยว
และผลกระทบของการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของการอนุรักษ์

คำว่าอนุรักษ์ทรัพยากร ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิ วิชัย เทียนน้อย
(2533:17) กล่าวว่าอนุรักษ์ทรัพยากร หมายถึง การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดและมีอายุการใช้งานให้ยาวนานที่สุด ศิริพร ซอบชื่น (2532:13) คุณาวุฒิ ร้านจันทร์
(2532:34) และยุวดี กวาดระกุล (2537:17) ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า การอนุรักษ์ทรัพยากร
หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมเหตุสมผล การจัดการอย่างชาญฉลาดถูกหลักวิชา
การ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชนมากที่สุด มีการสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และ
สามารถใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด ส่วน ดัสแมน (Dasmann อ้างถึงในรัตนา สนิมทอง 2528:34)
อธิบายว่า การอนุรักษ์ทรัพยากร คือ การป้องกันและการจัดการอย่างชาญฉลาด และเหมาะสมกับ
สิ่งแวดล้อมให้สามารถสนองความต้องการของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ถ้าปราศจากการอนุรักษ์เสียแล้ว
ทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น อากาศ สัตว์ต่างๆ พลังงาน แร่ธาตุ พืช ดินและน้ำ
จะเกิดการเสียหายจนเหลือแต่ซากหรือจะหมดสิ้นไป สำหรับ ทวีวงศ์ ศรีบุรี (2537:20-21) กล่าวว่า
การอนุรักษ์ หมายถึง การตามระวังรักษา ป้องกันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ เพื่อประโยชน์
ทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีที่ฉลาดเหมาะสมและยาวนานที่สุด และนิวัติ เรืองพานิช (2539:3)
กล่าวว่าอนุรักษ์ทรัพยากร หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดและประหยัด โดยใช้ให้
เกิดประโยชน์มากที่สุดและสูญเสียไปให้น้อยที่สุด รวมทั้งกระจายการใช้ประโยชน์ให้แก่มหาชนโดยทั่ว
ถึงกันด้วย ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่า การอนุรักษ์ไม่ได้ หมายถึง การเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ แต่จะ
ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ และพยายามให้เกิดผล
กระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรได้ว่า การอนุรักษ์ทรัพยากร หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุดโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้ส่วนร่วม

วิธีการอนุรักษ์

วิชัย เทียนน้อย (2533 : 20) และนิวัติ เรืองพานิช (2539 : 5) ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์ไว้สอดคล้องกัน ซึ่งมีอยู่หลายวิธีด้วยกันแต่จะเลือกปฏิบัติแบบใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับพิจารณาว่าแบบใดเหมาะสมและได้ประโยชน์มากกว่า ซึ่งมี 7 ประการ คือ 1) การถนอม ได้แก่ การถนอมกิน ถนอมใช้ เพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้มีใช้ไปนาน เช่น การรักษาอาหาร เพื่อจะได้เก็บไว้รับประทานนานๆ 2) การบูรณะ หมายถึง การปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้น สามารถใช้ประโยชน์ได้อีกแทนที่จะทิ้งให้เกาฝุ่นผง หรือเสื่อมประโยชน์ เช่น การบูรณะวัดอุโบสถ การบูรณะอุทยาน 3) การปรับปรุงให้ของเดิมมีประสิทธิภาพหรือมีประโยชน์มากกว่าเก่า 4) การปรับปรุงคุณภาพสิ่งประดิษฐ์เก่าให้ดีขึ้น 5) การหาทางเอาของเก่าออกมาใช้อีก 6) การนำเอาของอื่นมาใช้แทนกัน และ 7) การประดิษฐ์ของเทียมขึ้นใช้

วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

สมพุทธ ฐระเจน (2540 : 64) ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว คือ การให้การศึกษาคูหาและความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และโทษ ซึ่งถ้าแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลายก็จะทำให้มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่จะมีผลกระทบต่ออันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก็จะมีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ นอกจากนี้ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ควบคู่กับการบำรุงรักษา โดยคำนึงถึงการใช้อย่างคุ้มค่า มีการสูญเสียเปลืองน้อยที่สุดและคงสภาพเดิมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งบุคคลจะต้องมีความรู้ก่อนจะเกิดความตระหนักหรือความสำนึกขึ้นได้

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2536 : 5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการท่องเที่ยวว่ามีความสำคัญต่อประเทศหลายประการ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นที่ยอมรับกันว่าการท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้และนำเงินตราเข้าประเทศ การท่องเที่ยวจึงมีผลต่อรายได้ประชาชาติ ลดภาวะการขาดดุลชำระเงิน การท่องเที่ยวยังกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในหลายสาขา

สร้างงานอาชีพให้กับประชาชน เป็นการกระจายรายได้และสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศ
อีกด้วย

ประโยชน์ของการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2536: 54) กล่าวถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ 1) การ
ท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมและสังคม 2) การท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยว
ได้รับความรู้และได้สัมผัสโดยตรงกับผลสัมฤทธิ์จากจิตใจของมนุษย์ และ 3) การท่องเที่ยวจะ
ทำให้ได้รับความรู้แล้วยังทำให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิต

ผลกระทบของการท่องเที่ยว

สมพุทธ ธุระเจน (2540 : 39) ได้กล่าวถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่สำคัญมีดังนี้
1) ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมคือ ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิม
ทางวัฒนธรรมจากขบวนการปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ การแต่งกาย พฤติกรรมและรูปแบบการบริโภค ทำให้เกิดความ
ขัดแย้งซึ่งเกิดจากความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อและทัศนคติระหว่างนักท่องเที่ยว
กับประชาชนในท้องถิ่น และมีส่วนกระตุ้นให้เกิดธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น การพนัน การค้า
ประเวณี ยาเสพติด ฯลฯ และ 2) ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำ
ให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางแห่งต้องถูกทำลายไปก่อนเวลาอันสมควร นอกจากนั้นกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดขยะกลาดเกลื่อนในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว เช่น น้ำตกร ภูเขาแก่ง และ
บริเวณแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ทั้งที่เป็นธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ผู้ประกอบการบางรายปล่อย
น้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงสู่ลำน้ำสาธารณะโดยไม่มีการบำบัดก่อนปล่อย มีการก่อสร้างอาคาร
ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม พื้นที่สาธารณะถูกถูกล้ำจ้วง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลพวงซึ่งเกิด
จากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และ นโยบายการท่องเที่ยว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) จะกล่าวถึงแนว
คิดทางด้านการท่องเที่ยวในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
และในส่วนนโยบายการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งรายละเอียดในแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม ช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุล คือ เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว การพัฒนาในระยะ 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นก้าวแรกของการนำวิธีการใหม่ในการพัฒนาประเทศมาใช้เพื่อจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถบรรลุสถานะอันพึงปรารถนาของคนไทยทั้งชาติในอนาคต นับได้ว่าเป็นการเปิดกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ของการพัฒนา (สภาวะวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 23-25) ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นั้นได้มีแนวคิดทางด้านการท่องเที่ยวดังนี้

1. ฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปเพื่อสามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

1.1 รณรงค์เผยแพร่ให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน และผู้ประกอบการทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมโดยใช้สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ให้เข้าถึงเป้าหมายที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ให้มีกลไกบริการการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เฉพาะพื้นที่ โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปคณะกรรมการที่มาจากภาครัฐบาล ธุรกิจ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นทำหน้าที่วางแผนกำหนดนโยบายและประสานการพัฒนา

1.3 นำมาตรการทางกฎหมายมาใช้อย่างจริงจังในการคุมอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่อันเป็นของรัฐ และการใช้ประโยชน์ในที่ดิน แม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ

1.4 สนับสนุนการดำเนินงานภาคเอกชนพัฒนาการกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความดึงดูดความสนใจ นอกจากอาศัยแหล่งธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวทางน้ำ การกีฬา และสุขภาพ เป็นต้น

2. พัฒนากำลังคนที่เป็นคนไทยให้เข้ามาปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมบริการการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.1 สนับสนุนให้มีการฝึกทักษะและเพิ่มความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมบริการทางการท่องเที่ยว การผลิตหัตถกรรมของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย มีรูปแบบน่าสนใจและมีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น

2.2 ขยายการผลิตกำลังคนทั้งในระดับอุดมศึกษาและอาชีวให้ได้ปริมาณและมีคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดธุรกิจท่องเที่ยวทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนากำลังคนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานในระดับสากล

2.3 สนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการลงทุนผลิต และฝึกอบรมกำลังคนด้านต่างๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล เอกชน ให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

3.1 สนับสนุนการรวมตัวของภาคเอกชนในธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่กำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่วนรวม

3.2 ส่งเสริมให้มีการประสานแผนการตลาดร่วมกันอย่างจริงจัง ระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนในการเข้าถึงตลาด ทั้งตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ

4. ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน

4.1 ร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียน และกลุ่มอินโดจีนเพื่อพัฒนาวงจรการท่องเที่ยวใน ภูมิภาคอาเซียน และอินโดจีนให้มากขึ้น โดยเน้นการร่วมมือกันทางการตลาดแทนการแข่งขัน

4.2 ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อการเดินทางเข้าประเทศและเดินทางออกไปประเทศที่สาม

5. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งเสริมผลดีในการพัฒนาสังคม

6. เน้นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น

7. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น

8. ผลักดันให้มีการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

จากแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ทางด้านการท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้ จากแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดการฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งความมีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นธรรมชาติ ความสะอาด ความ

ปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังพัฒนากำลังคนไทยให้เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อเป็นการกระจายรายได้ในประเทศซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบนั้นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ที่ร่วมมือกันอย่างจริงจัง ที่ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน

นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2540-2546

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงปี 2540-2546 ไว้เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ดังนี้ คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 27-28)

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาวและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป
2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขหรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
3. สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารโดยโครงข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ
4. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายการคมนาคมขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้
5. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรักความหวงแหนและช่วยทำนุบำรุงทรัพยากรมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงาม
6. ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้มีปริมาณสอดคล้อง

กับความต้องการของตลาด มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติเพื่อรองรับนโยบายเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรชาวไทยมีงานทำในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น

7. กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 รวมทั้งผลักดันให้มีการกวดขันมาตรฐานต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดไป

8. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งผลดีต่อการพัฒนา

9. ส่งเสริมเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น พักอยู่นานวัน ใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และเดินทางกระจายไปทั่วภูมิภาคโดยคำนึงถึงขีดความสามารถหรือข้อจำกัดในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

10. สร้างค่านิยมใช้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศกระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปี เพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยงให้มีมากขึ้น และเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นอันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศต่อไป

11. พิจารณาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมในลักษณะของการลงทุน ร่วมทุน หรือให้การส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมของชาติและองค์กร

ดังนั้นจึงสรุปนโยบายการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2540-2546 ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้ จำนวน 11 ประการ คือ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อมให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นโยบายข้อ 2,3,4 เน้นให้อำนวยความสะดวก รักษาความปลอดภัย และการบริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว ส่วนนโยบายอื่น ๆ จะเป็นเรื่องของการส่งเสริม การผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการ และเชิญชวนให้ชาวไทย ชาวต่างประเทศ เข้ามาท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศ หรือส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนเอาประโยชน์โดยส่วนรวมของชาติ

นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรง ได้มีการกำหนดนโยบายหลักในการปฏิบัติงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเองไว้อย่างชัดเจนและประกาศอย่างเป็นทางการ ดำเนินนโยบายหลักทั้ง 8 ประการ ของ ททท. มีดังนี้ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538 : 8-9)

1. ส่งเสริม ชักจูงให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาสู่ประเทศไทยให้ได้มีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าเพิ่มพูนเศรษฐกิจส่วนรวมโดยรอบตัว
2. ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชาชนในทุกภูมิภาค
3. อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด
4. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดี เพื่อความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้มากขึ้น
5. เพิ่มความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้สามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต่าง ๆ ในประเทศ ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยของ ร่างกาย และทรัพย์สินของตนและหมู่คณะ
6. ส่งเสริมการท่องเที่ยวของคนไทย ภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย
7. เสริมกำลังคนที่เป็นคนไทยเข้าทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มากที่สุด
8. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากนโยบายทั้ง 8 ประการดังกล่าว จะพบว่าเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวมีพัฒนาการที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายข้อ 2,3 และ 8 คือ นโยบายที่มุ่งเน้นให้มีการประสานความเจริญทางเศรษฐกิจกับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ โดยยินยอมให้ใช้ประโยชน์แต่พอควร เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และทรัพยากรเพื่อคนรุ่นต่อไปนั้นก็ แสดงว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เน้นเรื่องการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและประชากรท้องถิ่นมานานแล้ว และต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2538-2539 จึงได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อใช้กำกับทิศทางและวางรูปแบบการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นนโยบายเฉพาะกิจขึ้นดังนี้ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538 : 19)

1. ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี และวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ มีระบบการสื่อความหมายที่ดี และคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
2. ประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นที่การสร้าง ความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศโดยต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม
3. สร้างสำนึกด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดวิถีทางแห่งการอนุรักษ์ การคืนประโยชน์สู่ระบบนิเวศ
4. แผนและปรับปรุงกฎระเบียบองค์กร การจัดการด้านการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เกิดการประสานงานและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และประชาชน ท้องถิ่น
5. ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ดำเนินการศึกษาโครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ สำหรับเป็นกรอบและแนวทางการจัดการการพัฒนาและการให้บริการแก่องค์กรต่างๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : ก) ซึ่งนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ศึกษานั้น เป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่มีที่มาจากนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาของชาติด้านต่างๆ เช่น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากร นโยบายด้านการจัดการป่าไม้ นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นกรอบการพัฒนาในปัจจุบัน นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งถือเป็นนโยบายหลักแห่งชาติมีดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 4-6)

นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1. กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดพื้นที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์
2. สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่พหุธรรมชาติ พื้นที่เอกชนและเขตชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. วางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยว

เชิงนิเวศตามขอบของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวน เพื่อการศึกษาและรักษาสีงแวดล้อม เขตกันชน และเขตพื้นที่ฟู

4. สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวให้ท้องถิ่น ระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้

5. สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการการ ควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สมดุลกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่และการ ถ่ายเทนักท่องเที่ยวให้สมดุลกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเท นักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

6. กำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิง นิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรฐานถูกต้องเหมาะสม อย่าง เป็นรูปธรรม

7. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม คุณภาพ ตรวจสอบและการ จัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

8. สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการวางแผนและจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1. กำกับ ควบคุม ดูแล การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้เป็นการศึกษาอนุรักษ์ระบบโรงเรียน ที่ถือเอาการปฏิบัติใน สอนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่ง แวดล้อม

2. จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยการมุ่งเน้นให้เกิด ความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

3. สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติ และวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของ นักท่องเที่ยวตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพในแหล่ง ท่องเที่ยวต่างๆ

5. ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการ กระจายรายได้ที่เหมาะสม

6. ขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และจิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชนซึ่งมีศักยภาพสูงและมีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยว

จากนโยบายการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก จะพบว่าเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้การศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ในการช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนต่อไป

ภูมิหลังของอำเภอสวนผึ้ง : บริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้

ประวัติความเป็นมา

เดิมอำเภอสวนผึ้งเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เรียกว่าตำบลสวนผึ้ง เป็นตำบลที่กว้างขวาง ทุกรันดาร เต็มไปด้วยภูเขา ป่าไม้ การคมนาคมไม่สะดวก ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง แบ่งเป็น 16 หมู่บ้าน การปกครองดูแลเป็นไปด้วยความยากลำบาก รัฐบาลจึงได้ส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ที่ 20 กรป.กลาง บก.ทหารสูงสุด ประกอบด้วยทหาร 3 เหล่าทัพ และข้าราชการพลเรือนซึ่งเป็นผู้แทนของกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ พร้อมทั้งจะรับดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ คมนาคม และการเมือง ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2511-2514

ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้แบ่งพื้นที่อำเภอจอมบึง โดยตั้งเป็นกิ่งอำเภอสวนผึ้ง ตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 และต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็น “อำเภอสวนผึ้ง” เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2526

ที่มาของคำว่า “สวนผึ้ง” เนื่องจากพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอสวนผึ้งมีสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ เทือกเขา และต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านเรียกว่า “ต้นผึ้ง” ซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีสีขาวนวล ไม่มีเปลือกกะเทาะหรือลอกให้เห็น มีดอกสีเหลืองสดและมีกลิ่นหอม ที่สำคัญคือ จะมีผึ้งจำนวนมากบินมาอาศัยทำรังบนต้นผึ้งนี้เท่านั้น

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอสวนผึ้งมีพื้นที่ทั้งหมด 1,005.08 ตารางกิโลเมตร หรือ 628,175 ไร่ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ตำบลสวนผึ้ง อยู่ทางทิศตะวันตกของราชบุรี ระยะทางห่างจากจังหวัดราชบุรีประมาณ 61 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศใต้	ติดกับ กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับ อำเภอเมตตา จังหวัดทวาย สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีภูเขา และหุบเขา โดยเฉพาะทิศตะวันตกเป็นที่เอียงเขา ตะนาวศรี มีระดับความสูงตั้งแต่ 300-1,179 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีความลาดชันมากกว่า 30 เปอร์เซ็นต์ ภูเขาส่วนใหญ่เป็นหินแกรนิตและพบดินดานปะปนอยู่เล็กน้อย

สภาพป่าไม้บนภูเขาส่วนใหญ่เป็นป่าโปร่ง ประกอบด้วยไม้ยาง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำภาชี และลำห้วยสาขาอันเกิดจากเทือกเขา ตะนาวศรี ได้แก่ ห้วยท่าเคย ห้วยบ้านป่อ ห้วยคลุ่ม แล้วไหลไปรวมกับแม่น้ำแควน้อยที่อำเภอ ด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีความยาว 120 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม-มกราคม จะมีอากาศเย็น-ค่อนข้างหนาวจัด ในบริเวณ เทือกเขาอุณหภูมิลดเฉลี่ยประมาณ 13-36 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน อากาศร้อนมากในช่วงกลางวัน

การคมนาคม

จากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดราชบุรี ระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร จากจังหวัด ราชบุรี ใช้ทางหลวงจังหวัดสาย 3087 จากอำเภอเมือง ผ่านอำเภอจอมบึง ถึงอำเภอสวนผึ้ง ระยะทาง 61 กิโลเมตร และถนนสายน้ำพุ จากอำเภอเมืองผ่านตลาดป่าหวายถึงอำเภอสวนผึ้ง

ระยะทางประมาณ 51 กิโลเมตร รวมระยะทางจากกรุงเทพมหานครถึงอำเภอสวนผึ้ง ประมาณ 151-161 กิโลเมตร

การปกครองและจำนวนประชากร

อำเภอสวนผึ้ง แบ่งการปกครองออกเป็น 4 ตำบล 35 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 27,943 คน เป็นชาย 14,702 คน เป็นหญิง 13,241 คน แยกเป็นรายตำบล ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรของตำบลต่าง ๆ ในอำเภอสวนผึ้ง

ที่	ตำบล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	จำนวนหมู่บ้าน
1	ป่าหวาย	2,851	2,804	5,655	9
2	สวนผึ้ง	4,876	4,215	9,091	8
3	ตะนาวศรี	2,796	2,264	5,060	6
4	ท่าเคย	4,179	3,958	8,137	12

การจัดองค์กรราชการส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลครบทั้ง 4 ตำบล
2. เทศบาลตำบล จำนวน 2 แห่ง คือ
  - 2.1 เทศบาลตำบลสวนผึ้ง
  - 2.2 เทศบาลตำบลป่าหวาย

อาชีพของประชากร

อาชีพที่สำคัญของประชากรในอำเภอสวนผึ้ง มีอาชีพทางการเกษตรกรรม และ เลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่

การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภาษา

1. ระบบโรงเรียน
  - โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน
  - โรงเรียนสังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 22 โรงเรียน
  - โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 2 โรงเรียน

2. การศาสนา ประชาชนนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ บางส่วนนับถือศาสนาคริสต์

3. วัฒนธรรมและภาษา

อำเภอสวนผึ้งเป็นสังคมที่ประกอบขึ้นมาจากคนหลายกลุ่มวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาจึงแตกต่างกันออกไปอย่างเด่นชัด คือ

- วัฒนธรรมและประเพณีของไทยภาคกลาง ได้แก่ ประเพณีการแต่งงาน การทำศพ การขึ้นบ้านใหม่ การบวช ประเพณีสงกรานต์ และงานบุญต่าง ๆ

- วัฒนธรรมและประเพณีของชาวกะเหรี่ยง

- ประเพณีกินข้าวห่อ จัดเป็นประจำในเดือนเก้า ซึ่งไม่กำหนดวันตายตัว

- ประเพณีการย่องสาวและการแต่งงาน

- ภาษา ภาษาท้องถิ่น ได้แก่ ภาษาไทย ลาว มอญ พม่า และกะเหรี่ยง

การสาธารณสุข

1. โรงพยาบาล ขนาด 30 เตียง จำนวน 1 แห่ง

2. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน 1 แห่ง

3. สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน จำนวน 9 แห่ง

4. สำนักงานส่วนมาลาเรีย จำนวน 2 แห่ง

5. สถานพยาบาลเอกชน จำนวน 1 แห่ง

การสาธารณูปโภค

1. การไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้มีหน่วยบริการผู้ใช้ไฟ จำนวน 2 แห่ง คือ หมู่ที่ 1 ตำบลสวนผึ้ง และหมู่ที่ 5 ตำบลท่าเคย เป็นหน่วยย่อยของหน่วยบริการไฟฟ้าหลักอำเภอจอมบึง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้จ่ายกระแสไฟฟ้าแก่ราษฎรครบเกือบทุกหมู่บ้าน

2. การประปา มีประปาที่ดำเนินการโดยการประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 2 แห่ง คือที่บ้านชัยป่าหวาย และตำบลสวนผึ้ง โดยใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำชัยป่าหวาย และแม่น้ำลำภาชี ส่วนประปาหมู่บ้านซึ่งจัดสร้างจากงบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ ได้กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่แหล่งชุมชนของหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งบริหารโดยคณะกรรมการที่ราษฎรจัดตั้งขึ้นมาแต่ละหมู่บ้าน

การรักษาความสงบเรียบร้อย

1. สถานีตำรวจภูธร จำนวน 1 แห่ง

2. กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 1 แห่ง

การท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงซึ่งอุดมไปด้วยธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่

ธารน้ำร้อนบ่อคลึง น้ำตกเก้าชั้น (น้ำตกเก้าโจน) โป่งยุบ ส่อมจ้อม แก่งส้มแมว (ศูนย์รวมพรรณไม้ป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์) ด้านตะโกกลางจุดผ่อนปรนชายแดน หมู่บ้านกะเหรี่ยงหนองตาดั่ง ไร่กุหลาบอุษาวดี พิพิธภัณฑท์ภโวทัย

คำขวัญอำเภอสวนผึ้ง

สาวกะเหรี่ยงเคียงถิ่นตะนาวศรี	ลำภาชีแก่งส้มแมวแนวผา
ธารน้ำร้อนบ่อคลึงตรึงติดตา	น้ำผึ้งป่าหวานซึ่งติดตรึงใจ

สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง

แก่งส้มแมว

อยู่หมู่ที่ 3 บ้านบ่อหวี ตำบลตะนาวศรี ใช้เส้นทางจากที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง ประมาณ 25 กิโลเมตร ลักษณะเป็นโขดหินสลับซับซ้อนสวยงามมีธารน้ำไหลตลอดทั้งปี บริเวณแก่งส้มแมวได้สร้างเป็นสวนป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์เป็นสวนป่าที่มีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ ที่รวมพรรณไม้ เพื่อถวายเป็นของขวัญแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถในโอกาสที่ทรงพระชนมายุครบ 5 รอบ เมื่อปี พ.ศ. 2535 ตามพระราชเสาวนีย์ ที่อยากจะทรงเห็นพื้นที่ที่รวบรวมพรรณไม้ป่าของไทยที่ขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ ไว้ในแหล่งเดียวกันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะหา มาได้ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาพรรณไม้ป่า อีกทั้งยังเป็นแหล่งขยายพันธุ์เพื่อมิให้ไม้ไทยต้องสูญพันธุ์ สวนป่าสิริกิติ์ภาคกลาง ตั้งอยู่เชิงเทือกเขาตะนาวศรี เขตตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง ริมเส้นทางสายสวนผึ้ง-บ้านห้วยม่วง ด้วยระยะทาง 25 กิโลเมตร จากที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง นอกจากนั้นในบริเวณสวนป่าสิริกิติ์แห่งนี้ยังมีแก่งหินในแม่น้ำภาชีที่ไหลผ่านบริเวณนี้ มีกระแสน้ำไหลปะทะโขดหินต่าง ๆ เรียกว่า แก่งส้มแมว สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า ซ้องแมว เป็นชื่อพันธุ์ไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง ได้มีการสำรวจชนิดพรรณไม้ในพื้นที่บริเวณสวนป่าสิริกิติ์ พบจำนวน 206 ชนิด รวมถึงต้นสวนผึ้ง หรือต้นยวนผึ้ง ที่เป็นที่มาของชื่ออำเภอสวนผึ้งในปัจจุบัน

ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง

ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง ตั้งอยู่บริเวณบ้านห้วยผาก หมู่ที่ 7 ตำบลสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ลักษณะเป็นลำธารเล็ก ๆ มีน้ำไหลซึมออกมาจากตาน้ำใต้ดินไม่ขาดสาย ซึ่งมีก้อนหินใหญ่เล็กเรียงรายตามร่องน้ำตลอดทางประมาณ 300 เมตร ตลอดปี สองฝั่งลำธารแวดล้อมไปด้วยพันธุ์ไม้ธรรมชาติ ที่จุดต้นน้ำซึ่งเป็นตาน้ำที่ผุดออกมาจากใต้ดินเป็นจุดที่มีอุณหภูมิสูงสุดประมาณ 56 องศาเซลเซียส

ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้งนั้นเป็นธารน้ำร้อนที่เกิดจากน้ำฝนที่ตกลงมาแล้วไหลซึมผ่านลงไป ในดิน แล้วไหลลงสู่ชั้นหินแกรนิตเบื้องล่างตามรอยร้าวรอยเลื่อนที่เกิดจากการเคลื่อนตัวของเปลือกโลก จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเกิดช่องว่างให้สารเหลวร้อนได้พิภพแผ่ความร้อนขึ้นมา เป็นเหตุให้น้ำที่ซึมลงไปมีอุณหภูมิสูงขึ้นจนกลายเป็นไอ เกิดแรงดันทำให้น้ำร้อนพุ่งขึ้นสู่ผิวดิน แล้วไหลไปตามลาดเขาไปบรรจบกันที่ห้วยบ่อคลิ้ง กลายเป็น “ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง”

ธารน้ำร้อนในสายธารนี้ไม่เคยเหือดแห้งไม่ว่าในฤดูใด น้ำในลำธารน้ำร้อนนี้ กรมวิทยาศาสตร์ตรวจวิเคราะห์แล้วว่าไม่มีแร่ธาตุที่เป็นอันตรายต่อผิวหนัง จึงใช้อาบชำระร่างกายได้อย่างปลอดภัย ซึ่งส่วนประกอบของแร่ธาตุนั้นประกอบไปด้วย กรด, ด่าง (pH.) 8.02 โซเดียม (Na) 30.6 mg/1 โพแทสเซียม (K) 7.7 mg/1 แคลเซียม (Ca) 15.0 mg/1 แมกนีเซียม (Mg) 1.0 mg/1 ซิลิกา (SiO₂) 66.6 mg/1 คาร์บอนเนต (Co₃) 107.0 mg/1 ฟลูออไรด์ (F) 6.2 mg/1 คลอไรด์ (Cl) 3.5 mg/1 สารละลายทั้งหมด (TDS) 130.0 mg/1 ค่าของตัวนำ (Conductivity) 225 us/cm อุณหภูมิสูงสุด 56 องศาเซลเซียส

ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้งนี้อยู่ในบริเวณที่ดินทำเหมืองแร่เก่าของเอกชน ซึ่งได้ทำทางขึ้นไปตามลาดเขาจนถึงบริเวณที่ไหลออกมาจากชอกหิน นอกจากนั้นยังขุดเป็นบ่อกักเก็บน้ำไว้ เบื้องล่าง มีทั้งบ่อเล็กและบ่อใหญ่เพื่อให้ผู้มาเที่ยวพักผ่อนได้สะดวก

ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอสวนผึ้ง ไปตามถนนใหญ่ 5 กิโลเมตร และมีทางแยกเข้าสู่บ่อคลิ้งเป็นระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

น้ำตกเก้าชั้น

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านห้วยผาก ตำบลสวนผึ้ง เลยธารน้ำร้อนบ่อคลิ้งไปประมาณ 1 กิโลเมตร เนื่องจากหมู่ที่ 7 นี้ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งมีลักษณะป่าที่อุดมสมบูรณ์ ลักษณะภูมิประเทศมีความลาดชันเป็นช่วงๆ ตั้งอยู่บนที่ราบรางดา (ภาษากะเหรี่ยง แปลว่า ที่ราบสูง) เนื่องจากเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับมีฝนตกชุกอย่างต่อเนื่องส่งผลให้น้ำซึมซับ

อยู่ตลอดเวลา จึงก่อให้เกิดธารน้ำธรรมชาติไหลผ่านชั้นความสูงแต่ละชั้น นับรวมได้ 14 ชั้น รวมระยะทางตั้งแต่ชั้นแรกถึงชั้นสุดท้ายประมาณ 2.5 กิโลเมตร แต่ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแค่เพียง 9 ชั้นเท่านั้น เนื่องจากตั้งแต่ชั้นที่ 9 เป็นต้นไปเป็นหุบเขาสูงชัน มีหุบเหวจำนวนมาก แต่เดิมชาวบ้านเรียกชื่อน้ำตกนี้ว่าน้ำตกเก้าโจน ซึ่งมาจากคำว่าเก้ากระโจน อาจเป็นเพราะมีน้ำตกอยู่จำนวน 9 ชั้น ซึ่งแต่ละชั้นไม่ไกลจนเกินไปนักจึงเปรียบกับคำว่า กระโจนเพียง 9 ครั้ง แต่ต่อมามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น คำว่าเก้าโจน เกิดความเข้าใจผิดทางตัวสะกดกลายเป็น เก้าโจร ซึ่งฟังดูแล้วน่าสะพรึงกลัว จึงพยายามเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นน้ำตกเก้าชั้นแทน ซึ่งน้ำตกเก้าชั้นนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งในเขตอุทยานธรรมชาติวิทยา ตามแนวทางพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 150 ตารางกิโลเมตร เชื่อมต่อเป็นผืนเดียวกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ฟ้าหลวงซึ่งอยู่ทางทิศใต้

น้ำตกผาชลแดน

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลตะนาวศรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอสวนผึ้งประมาณ 26 กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามทางธรรมชาติ มีธารน้ำและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นน้ำตกที่มีหน้าผาสูงชัน ระยะทางที่จะเข้าไปถึงบริเวณน้ำตกประมาณ 4 กิโลเมตร ซึ่งรถยนต์ไม่สามารถจะเข้าไปถึง ต้องใช้การเดินเข้าไป และช่วงฤดูฝนจะทำให้การเดินทางยากลำบากเพราะเป็นหน้าผาสูงชันซึ่งทางที่จะเข้าไปถึงน้ำตกผาชลแดนนี้ค่อนข้างจะลำบากและเป็นอันตรายมากโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกชุก จึงทำให้น้ำตกผาชลแดนแห่งนี้ไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และปัจจุบันนี้น้ำตกผาชลแดนแห่งนี้ก็ไม่เปิดบริการให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวแล้ว

ไร่กุหลาบอุษาวดี

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลสวนผึ้ง จากตัวอำเภอไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3087 ตอนสวนผึ้ง-ผาปกค้างคาว ประมาณ 16 กิโลเมตร แยกเข้าไปบ้านห้วยน้ำใสอีกประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นไร่ของเอกชนซึ่งปลูกกุหลาบพันธุ์ต่างประเทศ พื้นที่ไร่อยู่บนพื้นที่สูงและหุบเขา ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด ซึ่งไร่กุหลาบอุษาวดีนี้จะส่งกุหลาบไปขายยังต่างประเทศ ดอกกุหลาบพันธุ์ต่างประเทศนี้จะมีลักษณะดอกใหญ่ จะออกดอกมากในช่วงฤดูหนาว ถ้าจะเข้าไปเที่ยวชมไร่กุหลาบอุษาวดีขอแนะนำให้เข้าไปเที่ยวในช่วงฤดูหนาว เพราะจะได้เห็นดอกกุหลาบออกดอกสวยงามเต็มไร่ ซึ่งเป็นภาพที่น่าตื่นตาตื่นใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมเป็นอย่างมาก

พิพิธภัณฑภโวทัย

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลตะนาวศรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอสวนผึ้งประมาณ 1.5 กิโลเมตร พิพิธภัณฑภโวทัยแห่งนี้เป็นของเอกชนซึ่งเจ้าของเป็นผู้ที่มีความชื่นชอบสะสมวัตถุโบราณสยามในอดีตจึงได้พยายามเก็บรวบรวมวัตถุโบราณรวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านต่างๆ มาไว้ในพิพิธภัณฑภโวทัยแห่งนี้ไว้ให้ผู้ที่มีความสนใจเข้ามาเที่ยวชมและศึกษาหาความรู้ โดยจะเปิดให้บริการทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการซึ่งจะเสียค่าเข้าชม ถ้าเป็นเด็กจะเสียค่าเข้าชม 10 บาท และถ้าเป็นผู้ใหญ่จะเสียค่าเข้าชม 20 บาท ซึ่งค่าเข้าชมนี้จะนำไปเป็นค่าบำรุงรักษาพิพิธภัณฑ นอกจากนี้พิพิธภัณฑภโวทัยยังแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติที่สวยงาม ร่มรื่น เพราะอยู่ติดริมน้ำ สัมผัสแมกไม้ สายธาร น้ำตก บ้านพักในบรรยากาศป่าธรรมชาติ

โป่งยุบ

โป่งยุบหรือแผ่นดินยุบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความแปลกน่าสนใจควรแก่การไปเที่ยวชมและศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่แปลกประหลาด น่าทึ่ง แผ่นดินซึ่งความน่ากลัวอยู่ในที่ บริเวณโป่งยุบนี้ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลท่าเคย ห่างจากที่ว่าการอำเภอสวนผึ้งประมาณ 7 กิโลเมตร เกิดขึ้นมานานกว่า 80 ปีแล้ว ก่อนที่จะเกิดแผ่นดินยุบบริเวณนี้ เคยเป็นที่ทำนาของชาวบ้านท่าเคยมาก่อน ซึ่งปัจจุบันยังมีร่องรอยคันนาปรากฏให้เห็นอยู่ แต่เดิมการยุบตัวของดินเกิดขึ้นเป็นบริเวณแคบ ๆ ก่อน แล้วค่อย ๆ ลुकلامขยายกว้างออกไปเรื่อย ๆ ปัจจุบันก็ยังมี การยุบถล่มของแผ่นดินอยู่เรื่อย ๆ ผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อกันว่าบริเวณดินยุบมีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่อยู่ของ พญานาคใหญ่ตัวหนึ่ง และห้ามเด็ก ๆ มิให้ไปเที่ยวชุกชนในบริเวณนี้

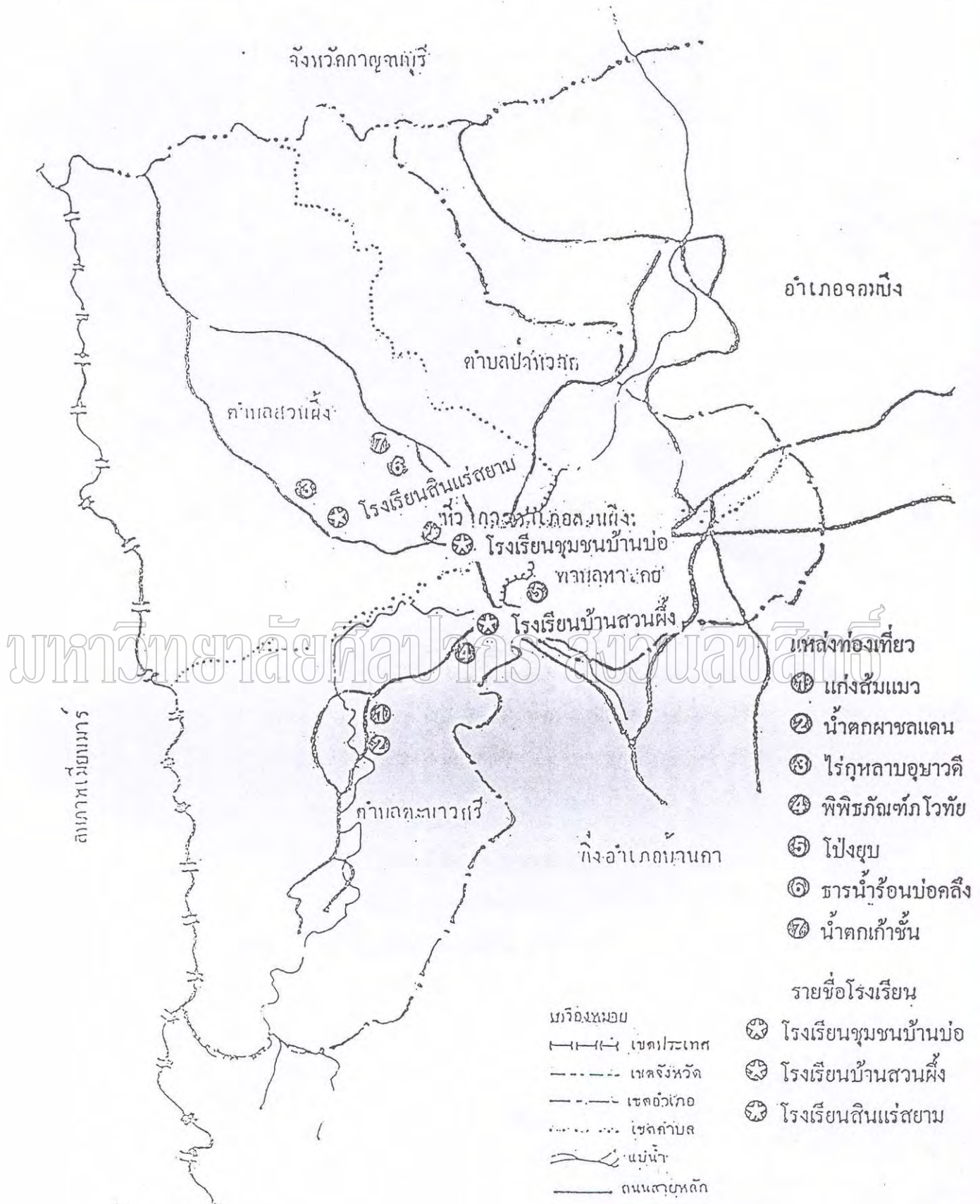
โป่งยุบแห่งนี้ เมื่อพูดถึงความสวยงามแล้ว ขอให้ท่านนึกถึงแพะเมืองผีของจังหวัดแพร่ และแกรนด์แคนยอนของอเมริกา ก็พอจะเห็นภาพได้ลง ๆ แต่โป่งยุบแห่งนี้แม้จะมีความยิ่งใหญ่ไม่เท่ากับสถานที่ที่กล่าวถึงทั้ง 2 แห่งก็ตาม แต่ก็มีความสวยงามอยู่ไม่น้อยทีเดียว ที่สำคัญคือ อยู่ไม่ไกลจนเกินไป โป่งยุบเกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของเปลือกโลกอย่างหนึ่ง ซึ่งชวนให้น่าศึกษาว่าเหตุใดแผ่นดินบริเวณนี้จึงเกิดการยุบถล่มอยู่เรื่อย ๆ การยุบตัวนี้ส่วนที่แข็งก็ยังคงอยู่ ทำให้บางแห่งมีลักษณะเป็นหน้าผา บางแห่งมีลักษณะเป็นเสาตั้งตรงอยู่ บางตอนมีลักษณะเป็นริ้วหลิบลึกลับย่นย้อยตามผนังถ้ำ ถูฝุ่นบางตอนจะมีลำธารเล็ก ๆ ไหลอยู่ใต้ดินและตามซอกหลืบเสียงดังจ๊อก ๆ โป่งยุบนี้กินเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ และก็จะขยายกว้างออกไปเรื่อย ๆ

การเดินทางไปเที่ยวชมโป่งยุบ ถ้าตั้งต้นออกเดินทางจากตัวจังหวัดราชบุรีโดยใช้เส้นทางรถยนต์สายราชบุรี-จอมบึง-อำเภอสวนผึ้ง ก่อนจะถึงที่ว่าการอำเภอสวนผึ้งจะมีทางแยกบอก เข้า

วัดท่าเคย โรงเรียนวัดท่าเคย และโป่งยุบ ระยะทางจากทางแยกถึงโป่งยุบประมาณ 4 กิโลเมตร ท่าจะหามัคคุเทศก์ได้จากโรงเรียนวัดท่าเคยหรือชาวบ้านท่าเคยก็ได้ พาหนะที่เหมาะสมและ สะดวกสบายคือ รถบรุษทุกเล็กหรือรถเมล์สองแถวและรถจักรยานยนต์

ปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายที่ประชาชนทั่วไปไม่ค่อยรู้จักโป่งยุบกัันนัก ทั้ง ๆ ที่อยู่ไม่ไกล จากตัวจังหวัดนัก การไปมาไม่ลำบาก ควรจะได้มีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักกันให้กว้างขวางยิ่งขึ้นกว่านี้ ต่อไปภายหน้าอาจพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีอีกแห่งหนึ่งก็ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง , เอกสารประกอบพิธีเปิดที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง (ม.ป.ท., 2544) , 3

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้

อมรา แยมศิริ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง หน่วยการวัดตัวและการสร้างแบบตัดเบื้องต้น วิชาเครื่องแต่งกายสตรีเบื้องต้น สำหรับนักศึกษาหลักสูตรระยะสั้น วิทยาลัยสารพัดช่าง ได้เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ 3) ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ ส่วนผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น วิทยาลัยสารพัดช่าง ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาสามารถนำไปศึกษาด้วยตนเองได้ และชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำไปหาประสิทธิภาพ ในกลุ่มตรวจสอบคุณภาพ 15 คน มีประสิทธิภาพ 90.13 / 96.60 และเมื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพ ในกลุ่มตรวจสอบคุณภาพ 15 คน มีประสิทธิภาพ 92.87 / 97.20 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 2 ครั้ง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุระ สนั่นเสียง (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติเรื่องการใช้คำถามที่ส่งเสริมการสอนแบบสืบสอบสำหรับครูกลุ่มที่สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา 2) การวางแผนการจัดทำ 3) การผลิตสื่อการทำชุดการเรียนรู้ 4) ทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้และนำไปใช้จริง ด้านผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 1) มีประสิทธิภาพ 90.63 / 86.08 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) หลังการศึกษาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองครูมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นกว่าก่อนการศึกษาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ครูมีความพึงพอใจในการศึกษาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป

บำรุง ใหญ่สูงเนิน (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครูประถมศึกษา เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) การศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล 2) สร้างชุดการเรียนรู้ 3) การปรับปรุงชุดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 91.43 : 91.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80:80 แสดงว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครูประถมศึกษาที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ

ประภาพร ศรีคำ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการหาพื้นที่ ของนักศึกษาทางไกลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนด้วยการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการหาพื้นที่ ของนักศึกษาทางไกลกลุ่มที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยใช้แบบการเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.01

สกาเวเดือน มงคลสุคนธ์รัก (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องกระบวนการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 2) กำหนดบทเรียนของชุดการเรียนรู้ 3) นำเนื้อหาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข 4) สร้างชุดการเรียนรู้ 5) นำชุดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข 6) นำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 91.00/86.36 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 85/85 และการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนชุดการเรียนรู้ของประชากรมากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องกระบวนการพยาบาล สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) ที่สร้างขึ้นสามารถช่วยให้นักศึกษาพยาบาลเรียนรู้เรื่องกระบวนการพยาบาลได้

มณฑวรรณ พิบูลแถว (2543 : ง) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องขยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าหลักการของชุดการเรียนรู้ 2) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร 3) กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ 4) กำหนดหน่วยการเรียนรู้การสอน 5) กำหนดหัวข้อหรือเนื้อหาย่อย 6) กำหนดมโนทัศน์และหลักการ 7) กำหนดวัตถุประสงค์ 8) กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) กำหนดแบบประเมินผล 10) การเลือกและผลิตสื่อ 11) การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ 12) การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ ด้านผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.20/77.42 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่า t (t – test) ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หทัยรัตน์ อันดี (2544:ง) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมีขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ดังนี้ 1) สำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ 3) การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ 4) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนใช้ชุดการเรียนรู้

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ไพลินพันธ์ สร้อยจาดุรนต์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศ กรณีศึกษา นักศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาที่มีคู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศขณะเดินทางท่องเที่ยวมีความรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อมได้แตกต่างกัน จากกลุ่มนักศึกษาที่ท่องเที่ยวโดยไม่ใช้คู่มืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กมลลา สุพรรณ (2539:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในสถานที่ท่องเที่ยวพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ความแตกต่างของเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม มีผลต่อระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปทัศนศึกษา เข้าค่ายพักแรมเพื่อการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวถูกต้องมากที่สุด

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล (2541 : ง) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องในระดับปานกลาง สำหรับผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวพบว่า อายุ ระดับการศึกษา การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอาซีพ วัดอุปสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุวัฒนา ธาดานิติ (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมการท่องเที่ยวริมชายฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ศึกษากรณีเกาะเกร็ดจังหวัดนนทบุรี พบว่าบริเวณชายฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีการแสดงถึงวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมา กลุ่มผู้อาศัยส่วนใหญ่เป็นชุมชนมอญ ที่ยังมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมแสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิต สถาปัตยกรรม เช่น วัดบ้านเก่า วัฒนธรรมต่างๆ และยังมีการปั้นเครื่องดินเผา มีการอนุรักษ์ทรัพยากรทางน้ำ ซึ่งเป็นจุดที่ดึงดูดความสนใจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

วิชณุพันธ์ วณิชชาภิวงศ์ (2543 : 1) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติภูกระดึงยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติภูกระดึง ได้รับผลกระทบตามมา ทั้งปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ อาทิ เช่น ปัญหาในเรื่องของขยะมูลฝอย หรือจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปเกินกว่าขีดความสามารถในการรองรับ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้

Anderson (1982 : A) ได้สร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการสอนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จากกลุ่มที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการสอนแบบบรรยายทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวางแผนการสอน และวิธีสอน แต่ไม่มีความแตกต่างกันด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา และผู้สอนโดยมากชอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Shaw (1983:ง) ได้ใช้ชุดการเรียนรู้ 11 ชุด ในการศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่เน้นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ได้แก่การแปรความหมาย ข้อมูล การกำหนดและควบคุมตัวแปร นิยามเชิงปฏิบัติการ และทักษะการตั้งสมมุติฐาน ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 6 ของมหาวิทยาลัยชุมชน ในโอกลาโฮมา เป็นเวลา 24 สัปดาห์

กลุ่มควบคุมสอนโดยใช้เนื้อหาเดียวกันกับกลุ่มทดลอง แต่ไม่เน้นทักษะในการแก้ปัญหา พบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความสามารถในด้านทักษะ กำหนดและควบคุมตัวแปร ทักษะการแปลความหมายข้อมูลและนิยามเชิงปฏิบัติการดีขึ้น ยกเว้นทักษะการตั้งสมมติฐาน

ฮูลเลย์ (Hulley, Joan C. 1998: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการสร้างชุดการเรียนการสอนโดยบูรณาการวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนเกรด 5 ผลการศึกษา พบว่า ชุดการเรียนรู้นี้มีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ 3 เรื่อง ได้แก่ 1.) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2.) วิทยาศาสตร์กายภาพ 3.) ประวัติศาสตร์และธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาของแต่ละเรื่องนำมาจากหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของหลักสูตรแม่บท ชุดการเรียนรู้นี้ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นและการประเมินผล ครูสามารถใช้ชุดการเรียนการสอนจากการศึกษาคู่มือครู ผลของการใช้ชุดการเรียนการสอน พบว่า ช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างกว้างขวาง

เชน (Chen, Linlin 1998: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการออกแบบและการพัฒนาแบบเรียนอิเล็กทรอนิกส์สำหรับให้ครูศึกษา วัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนโดยการสร้างเป็นชุดวิดีโอ กรณีศึกษาเกี่ยวกับบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เนื้อหาประกอบไปด้วยรายวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้บริการกับครูผู้สอน ขั้นตอนของการวิจัย คือ การออกแบบ การพัฒนา และการประเมินผล โดยใช้กรอบแนวคิดในการสร้างตามรูปแบบของวิลลิส คือการนำมาเขียนใหม่ (Recursive) การสะท้อนกลับ (Reflective) การออกแบบ (Design) และการพัฒนา (Development) ผลจากการใช้ชุดการเรียนนี้ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

เรน เดลาโรซา (1999: 79) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา การอนุรักษ์พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าชายฝั่งทะเล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งทำให้ได้ข้อค้นพบว่า การพัฒนาพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าชายฝั่งทะเล จากการก่อสร้างตึกและอาคารสถานที่ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆมากมายในด้านผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา และจากการทุ่มทุนสร้างที่พักตามชายฝั่งทะเลให้กับนักท่องเที่ยวของรัฐบาลในปี 1991 เป็นต้นมา ทำให้เป็นเหตุสนับสนุนให้เกิดปัญหาดังกล่าว ดังนั้นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและปรับสภาพให้เข้าสู่สภาวะปกติ จึงได้มีการนำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของ

การอนุรักษ์เข้ามาใช้ ซึ่งทำให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว และไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม โดยมีการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่นได้ผลประโยชน์ในด้านของเงินทุนหมุนเวียน และรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบดังกล่าวได้ดำเนินการในเมืองวิลลาซี ในเท็กซัสเป็นเมืองแรก และได้ข้อค้นพบว่าในการก่อสร้างอาคารสถานที่หรือที่พักในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการศึกษาและคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลในอนาคต ซึ่งรูปแบบในการจัดการที่ดีนั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือในการดำเนินการของคนในชุมชนเป็นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่และเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงในชุมชนแหล่งท่องเที่ยววันๆ

เอริน โอเดนนอล ซิลส์ (1999:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นตัวกำหนดการประมาณการการอนุรักษ์และพัฒนาความต้องการทางเศรษฐศาสตร์เชิงสถิติโดยนักท่องเที่ยวนานาชาติ และผลกระทบต่อกลุ่มคนพื้นเมืองของเกาะไซบรัส ประเทศไอซ์แลนด์ อินโดนีเซีย ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการสำรวจสภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่มีอำนาจในการพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนจากกรณีศึกษาในประเทศไซบรัส ไอซ์แลนด์ อินโดนีเซีย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจและเก็บข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์เชิงสถิติในปี 1996 กับครอบครัวชาวพื้นเมืองและนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยมุ่งศึกษาถึงเทคนิควิธีการต่างๆ ที่สนับสนุนนักท่องเที่ยวให้ก้าวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นจุดมุ่งหมายไปสู่รูปแบบการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้กับรัฐบาลที่ได้มาจากภาษีหรือได้มาจากแหล่งอื่นๆ อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในชุมชน และการหาแนวทางในการเพิ่มคุณค่าด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จากผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของนักท่องเที่ยวหรือกองทุนนักท่องเที่ยวได้แทรกแซงช่วยลดความกดดันของครอบครัวพื้นเมืองบนฐานของการเพิ่มรายได้ จากการประดิษฐ์สิ่งของที่ทำขึ้นจากหวายจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว และชาวพื้นเมืองเห็นชอบต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีส่วนร่วมในการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นความสำคัญในการนำมาซึ่งรายได้ของชนพื้นเมือง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวมีความพอใจในการเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ยังสมบูรณ์และได้ซื้อสินค้าพื้นเมืองของชนพื้นเมืองตลอดจนเห็นวิถีชีวิตตามธรรมชาติของกลุ่มชนพื้นเมืองและธรรมชาติที่สมบูรณ์สวยงาม ส่วนรัฐบาลได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการให้การสนับสนุนในด้านของความรู้ประกอบกับการให้แนวทางในการเพิ่มศักยภาพของชุมชน ในการจัดเป็นบ้านพักให้กับนักท่องเที่ยว โดยให้พักอาศัยกับชนชาวพื้นเมือง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว สร้างแนวทางในการ

อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว โดยยึดรูปแบบกระจายรายได้และให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้การดำเนินการท่องเที่ยวในประเทศอยู่ควบคู่กับการอนุรักษ์และพื้นฐานของการพัฒนา

สรุป

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง โดยมีครูผู้สอนคอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนให้กับผู้เรียน ส่วนในด้านชุดการเรียนรู้ หมายถึง เอกสาร ที่ผู้วิจัยทำขึ้นเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยเรียนเกี่ยวกับประวัติสถานท่องเที่ยว สถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการท่องเที่ยว ผลเสียของการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวส่วนประเภทของชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ในครั้งนี้เป็นชุดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ ปฏิบัติกิจกรรมและให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม การใช้ชุดการเรียนรู้นี้ครูจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ในการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางและเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม และชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษามีองค์ประกอบดังนี้ คือ 1) คำนำ 2) วัตถุประสงค์ 3) คู่มือสำหรับครู ประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ ใบความรู้(สำหรับครู) และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน 5) คู่มือนักเรียน ประกอบด้วย ใบงาน แบบทดสอบ และสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ ซึ่งขั้นตอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ในด้านการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 (80/80) เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชุดการเรียนรู้

เน้นด้านทักษะ และเจตคติ การหาค่าประสิทธิภาพ 80/80 มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ คือ 1) แบบเดี่ยว (Individual Tryout) 2)แบบกลุ่ม (Small Tryout) 3) แบบภาคสนาม (Field Tryout) นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนจำนวน 32 คน นำมาหาค่าประสิทธิภาพและปรับปรุงแก้ไข และในการจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนนั้นผู้วิจัยได้ใช้หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาดังต่อไปนี้ คือ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการเสริมแรง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และในด้านเนื้อหาของการท่องเที่ยวผู้วิจัยได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยว ประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยว ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และนโยบายการท่องเที่ยว นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2540-2546 นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย และภูมิหลังของอำเภอสวนผึ้ง:บริบทที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง ซึ่งอำเภอสวนผึ้งนั้นมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ได้แก่ สวนป่าสิริกิติ์ (แก่งส้มแมว) ธารน้ำร้อน ป่าคดลิง น้ำตกเก้าชั้น น้ำตกผาชลแดน ไร่กุหลาบอุษาวดี พิพิธภัณฑ์ภโวทัย และโป่งยุบ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนศิลปากร

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research) : การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development):การพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research) : การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา(Development):การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

การดำเนินการวิจัยแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (research) : การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาเอกสาร นโยบายทางการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและชุดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้ คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

2. วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อศึกษาเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่าอยู่ในกลุ่มประสบการณ์ใดและมีเนื้อหาของหลักสูตรในภาพรวมเรื่องอะไรบ้างที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสม

3. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง และผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสอบถาม

4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ด้วยการสัมภาษณ์ การสอบถาม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน และครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 1 คน รวม จำนวน 4 คน (รายละเอียดดังภาคผนวก ก หน้า 160)

แบบสัมภาษณ์ ความต้องการของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการงาน ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านการพัฒนาชุดการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยนำมากำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์

3. นำเครื่องมือไปให้ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหา และด้านภาษาตรวจสอบเนื้อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนนความคิดเห็นไว้ดังต่อไปนี้

นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน แต่ละท่านพิจารณาถึงความเห็น และให้คะแนนดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 117)

+1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามนั้น เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้นหรือไม่

-1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามไม่เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้นนำคะแนนที่

ได้มา

แทนค่าในสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามในด้านต่าง ๆ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

นำค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ คือค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสม ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่า 0.50 แสดงว่าต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบบสัมภาษณ์ความถี่นี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นภาษาราชการ

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการตรวจสอบแล้วไปสัมภาษณ์ หัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน วิเคราะห์สถานภาพ และข้อมูลทั่วไป โดยใช้ค่าร้อยละ (%) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ความคิดเห็น โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

การใช้แบบสอบถาม ได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และความต้องการเกี่ยวกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ จำนวน 32 ชุด แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่นักเรียนสนใจและต้องการจะเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการในการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนเรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสำรวจข้อมูลที่จำเป็นของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง

2. นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยกำหนดเป็น

ประเด็นคำถาม แบบสำรวจรายการ (Check List) และแบบปลายเปิด (Open Ended Form)

3. นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา และด้านภาษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขภาษาให้อ่านง่าย และเหมาะสมกับวัยของผู้ตอบแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลอง (Tryout) สอบถามกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง

5. นำผลที่ได้จากการทดลองสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ จำนวน 32 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับความต้องการในการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 1 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (%) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ความคิดเห็นโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

การสำรวจชุมชนและวิเคราะห์สภาพชุมชน ในการสำรวจชุมชนนั้นผู้วิจัยได้สำรวจเกี่ยวกับสภาพของชุมชน ในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพชุมชน ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวใดบ้างที่ควรจะให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องของการอนุรักษ์ โดยการสัมภาษณ์กับผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปทำความรู้จักสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลเหล่านี้ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของชุมชน ปัญหา รูปแบบแนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเพื่อรวบรวมประเด็นต่างๆ ให้ครอบคลุมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและวิเคราะห์สภาพชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้นผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

การกลุ่มสนทนา (Focus group) ในการสนทนาได้นำประเด็นเกี่ยวกับความต้องการและข้อขัดแย้งเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยนำประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ การค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมารวมกันวิเคราะห์บุคคลที่ร่วมสนทนา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มวิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 1 คน ผู้รู้ในท้องถิ่น จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 1 คน รวม 7 คน (ดังรายชื่อในภาคผนวก ข หน้า 190) โดยกำหนดเวลาในการสนทนา จำนวน 2 ชั่วโมง และกำหนดประเด็นสนทนากลุ่มเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสนทนา เกี่ยวกับสภาพความต้องการและข้อขัดแย้งเนื้อหาในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และสื่อที่ใช้ประกอบในชุดการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 ประเด็นที่ใช้สนทนากลุ่ม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างประเด็นการสนทนากลุ่ม

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) การสำรวจชุมชนและการศึกษาความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์และการสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม

2. การกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มนั้น ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการอะไรบ้างจากการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นใหญ่ ๆ ก่อนแล้วจึงกำหนดประเด็นย่อย ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็น

3. นำประเด็นสนทนากลุ่มที่สร้างเสร็จแล้ว ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา และภาษา ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.76

4. ผู้วิจัยนำประเด็นการสนทนากลุ่มไปปรับปรุงแก้ไข โดยปรับภาษาที่ใช้และตัดประเด็นคำถามให้น้อยลง

5. นำประเด็นการสนทนากลุ่มที่สมบูรณ์แล้วไปดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่ม

1. กำหนดประเด็นคำถาม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสำรวจข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำมาสร้างประเด็นคำถาม

2. กำหนดกลุ่มผู้ร่วมสนทนา ในการกำหนดกลุ่มผู้ร่วมสนทนานั้นผู้วิจัยได้นำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ จำนวน 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน ผู้รู้ในท้องถิ่น 2 คน เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว 1 คน รวม 7 คน

3. จัดเตรียมแนวทางในการสนทนา เมื่อได้ประเด็นในการสนทนาแล้วผู้วิจัยได้นำไปหาคุณภาพโดยให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.76

4. จัดเตรียมอุปกรณ์ บุคลากรที่ไปช่วยผู้วิจัยในการจัดสนทนากลุ่ม

5. ลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นสร้างความคุ้นเคยอย่างไม่เป็นทางการ

6. ร่วมสนทนา ต้อนรับผู้ร่วมสนทนา

7. แนะนำคณะ ผู้วิจัย อธิบายจุดมุ่งหมายของการสนทนาในครั้งนี้และเริ่มสนทนา

8. มอบของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมสนทนาเพื่อขอบคุณในความร่วมมือ

9. จัดเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

10. วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนา (Focus group)

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ด้านความต้องการและข้อบ่งชี้เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา วิเคราะห์ความคิดเห็นจากการสนทนา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงได้สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ดังตารางที่ 2 ตารางที่ 2 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อการศึกษาเอกสารนโยบายทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้	การศึกษาเอกสาร	-แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จ.8 -แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ -รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย -พ.ร.บ.การศึกษา(พ.ศ.2542) -หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)	เอกสารที่เกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษา วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ
เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้	การสัมภาษณ์	-หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ สวนผึ้ง -ศึกษานิเทศก์ -ผู้บริหารโรงเรียน -ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	แบบสัมภาษณ์ / ค่าร้อยละ(%) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ
	การสอบถาม	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5จำนวน 32 คน	แบบสอบถาม/ค่าร้อยละ(%)และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
เพื่อศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	การสำรวจและวิเคราะห์สภาพแหล่งท่องเที่ยว	-ผู้นำท้องถิ่น/ชาวบ้าน -ผู้รู้ในท้องถิ่น	แบบสำรวจชุมชนเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว,เทปบันทึกเสียง/วิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)
	การสนทนากลุ่ม	-ผู้บริหารโรงเรียน - ครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต -คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน -ผู้รู้ในท้องถิ่น -เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว	แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม,เทปบันทึกเสียง/วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (development) การพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการ

1. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง

2. ดำเนินการสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ฉบับร่าง มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1) คำนำ 2) วัตถุประสงค์ 3) คู่มือครู ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ ใบความรู้สำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน 4) คู่มือนักเรียน ประกอบด้วย ใบงาน แบบทดสอบ และสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ ได้แก่ เอกสารประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

เมื่อได้องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ฉบับร่างจึงดำเนินการสร้างชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 6 เรื่องดังต่อไปนี้

เรื่องที่ 1 สวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก มีสาระสำคัญ คือ ให้นักเรียนศึกษาประวัติความเป็นมาของอำเภอสวนผึ้ง แหล่งท่องเที่ยว และวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างคร่าว ๆ โดยให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จากการศึกษาจากวีดิทัศน์และแผนพับ

เรื่องที่ 2 สวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ สาระสำคัญ คือให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติและสถานที่ตั้งของสวนป่าสิริกิติ์ วิธีการอนุรักษ์สวนป่าสิริกิติ์ และความสำคัญของการท่องเที่ยว โดยให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กิจกรรมในเรื่องนี้ให้นักเรียนให้นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น

เรื่องที่ 3 น้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง สาระสำคัญคือ ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำตกเก้าชั้น โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เช่น การเก็บเศษขยะและเศษใบไม้แห้งบริเวณน้ำตก

เรื่องที่ 4 ธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต สาระสำคัญ คือให้นักเรียนศึกษาเกี่ยวกับประวัติและสถานที่ตั้ง ความสำคัญ และประโยชน์ของการอนุรักษ์ และการอนุรักษ์ ธารน้ำร้อนบ่อคลึง จากการทำให้นักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่และได้ไปเรียนรู้กับเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว

เรื่องที่ 5 ไปงยุบดินแดนมหัศจรรย์ สารสำคัญของเรื่องนี้ คือให้นักเรียนศึกษาประวัติ และสถานที่ตั้งของไปงยุบ วิธีการอนุรักษ์ ประโยชน์และผลกระทบของการท่องเที่ยว จากผู้รู้ในท้องถิ่นโดยเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาช่วยให้ความรู้กับนักเรียนในโรงเรียน

เรื่องที่ 6 พิพิธภัณฑสถานวิทยุแหล่งสืบสานตำนานไทย สารสำคัญของเรื่อง คือต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานวิทยุ ในการเรียนเรื่องนี้ นักเรียนได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาสถานนอกสถานที่ ณ พิพิธภัณฑสถานวิทยุ ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานวิทยุ ซึ่งผู้วิจัยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานวิทยุเล่าประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งอย่างคร่าว ๆ รวมทั้งประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานวิทยุให้นักเรียนฟัง

3. ชุดการเรียนรู้ฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์เกี่ยวเนื้อหา และภาษาที่ยากเกินไปสำหรับนักเรียน และปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม

4. นำชุดการเรียนรู้ที่ได้รับการแก้ไขแล้วมาประเมินโครงร่างชุดการเรียนรู้โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ ด้านแผนการเรียนรู้ จำนวน 1 ท่าน ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 1 ท่าน และด้านชุดการเรียนรู้ จำนวน 1 ท่าน รวมจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence:IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.88

5. นำชุดการเรียนรู้ที่ได้รับการตรวจสอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญไปหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 (80/80) สำหรับใช้ในการวิจัยชุดการเรียนรู้ครั้งนี้ใช้เนื้อหา กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ซึ่งการทดสอบหาประสิทธิภาพ อาศัยการทดลองโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1) แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (Individual Tryout) (1:1) นำชุดการเรียนรู้ไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงซึ่งมีระดับความรู้แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน รวมจำนวนทั้งหมด 3 คน เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหา ความยากง่ายของภาษา โดยได้ค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ 66.11/73.33 แล้วปรับปรุงแก้ไขความเหมาะสมของเนื้อหาและการใช้ภาษาให้นักเรียนอ่านง่ายขึ้น (รายละเอียดดังตารางที่ 18 ภาคผนวก ค หน้า 195)

2) แบบกลุ่ม (Small Group Tryout) (1:10) นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป

ทดลองใช้กับนักเรียนที่มีระดับความรู้แตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน นำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 โดยได้ค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 70.74/75.56 แล้วปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นก่อนจะนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง (รายละเอียดดังตารางที่ 19 ภาคผนวก ค หน้า 195)

โดยมีการคำนวณค่าสถิติดังต่อไปนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2540 : 101-102)

สูตรที่ 1

80 ตัวแรกหมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนจากชุดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนของแต่ละชุด

$$E_1 = \frac{\left[\frac{\sum X}{N} \right]}{A} \times 100$$

E_1 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในชุดการเรียนรู้

X หมายถึง ผลรวมของคะแนนแบบฝึกหัดหรืองาน

A หมายถึง คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกแบบฝึกหัดรวมกัน

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

สูตรที่ 2

80 ตัวหลังหมายถึง ค่าประสิทธิภาพของพฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวนักเรียนคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยที่ นักเรียนทำได้จากแบบทดสอบหลังเรียน

$$E_2 = \frac{\left[\frac{\sum F}{N} \right]}{B} \times 100$$

E_2 หมายถึง ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

F หมายถึง คะแนนรวมของผลลัพธ์หลังเรียน

B หมายถึง คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

การคำนวณหาค่าประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้โดยใช้สูตรดังกล่าวหาได้จากการนำคะแนนแบบฝึกหัดหรือผลงานในขณะประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย และคะแนนสอบหลังเรียนคำนวณด้วยการหาค่า E_1 / E_2 เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 ค่าประสิทธิภาพที่คำนวณได้แล้วนำมาเทียบเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกิน 2.5%
เท่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5%

ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ 2.5% ถือว่ายังมีประสิทธิภาพรับได้

5. นำผลที่ได้จากการหาประสิทธิภาพมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นตอนการสร้างแผนการเรียนรู้

1. กำหนดเนื้อหาสาระและคาบเวลาเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร
2. นำเนื้อหาสาระมาเขียนเป็นสาระสำคัญเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จะให้ผู้เรียน
3. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในกลุ่ม

สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

4. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยประกอบด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

5. กำหนดสื่อการเรียนการสอนและการประเมินผล

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงได้สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนการพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยตอนที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง	การพัฒนาชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง ประกอบด้วย 1) คำนำ 2) วัตถุประสงค์ 3) คู่มือครู ประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ ใบความรู้สำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน 4) คู่มือนักเรียน ประกอบด้วย ใบงาน แบบทดสอบ และ สื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้		ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ฉบับร่าง
เพื่อหาคุณภาพของชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง	การประเมินชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง	-อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 3 ท่าน -ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน	แบบประเมินชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง/ วิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC
เพื่อหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง	การหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ฉบับร่างแบบ Individual Tryout และปรับปรุงแก้ไข	นักเรียนชั้น ป.5ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีผลการเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน	ชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง/ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของค่า E_1/E_2
	การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง แบบ Small Group Tryout และปรับปรุงแก้ไข	นักเรียนชั้น ป.5ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีผลการเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน	ชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง/ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของค่า E_1/E_2
เพื่อแก้ไขและปรับปรุงชุดการเรียนรู้ฉบับร่างก่อนนำไปทดลองใช้จริง	การปรับปรุงและแก้ไขชุดการเรียนรู้		ชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง/ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (research) : การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ เพื่อทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 โรงเรียน ที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ โรงเรียนบ้านสวนผึ้ง และโรงเรียนดินแร่สยาม จำนวน 179 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ จำนวน 32 คน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

แบบแผนวิจัย แบบ Pre-experimental design ใช้แบบ one-group pretest posttest design (Tuckman 1999:160)

ทดสอบก่อนใช้ชุดการเรียนรู้	ทดลอง	ทดสอบหลังใช้ชุดการเรียนรู้
T ₁	X	T ₂

T₁ แทน การทดสอบก่อนใช้ชุดการเรียนรู้

X แทน การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้

T₂ แทน การทดสอบหลังใช้ชุดการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพดังต่อไปนี้

1. ชุดการเรียนรู้เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 1 ชุด
2. แบบทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ จำนวน 2 ฉบับ (รายละเอียดดัง

ภาคผนวก ก หน้า 176-184)

วิธีดำเนินการ

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรถึงหัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง และผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

2. ผู้วิจัยได้นำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน

32 คน โรงเรียนชุมชนบ้านป่อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544

3. การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และผู้รู้ในท้องถิ่น

4. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

5. ดำเนินการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 ช้่นนำ ผู้วิจัยหรือครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แนะนำการใช้ชุดการเรียนรู้ในแต่ละชุดดังต่อไปนี้

- มีวัตถุประสงค์อะไร
- นักเรียนต้องปฏิบัติกิจกรรมอย่างไร
- แนะนำนักเรียนในสิ่งที่จะได้รับหลังจากได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามชุดการเรียนรู้

นั้น ๆ

5.2 ชั้นปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนปฏิบัติตามใบงานของชุดการเรียนรู้ในแต่ละชุดโดยใช้การจัดกิจกรรมแบบกลุ่ม

5.3 ชั้นสรุป นักเรียนนำสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติตามใบงาน มาอภิปราย สรุปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในชั้นเรียน

6. หลังจากดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้ สิ้นสุดลงแล้ว จึงทำการทดสอบหลังเรียน (Post – test) โดยใช้ข้อสอบคู่ขนาน (รายละเอียดดังภาคผนวก ก หน้า 180)

7. หาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้แบบภาคสนาม (Field Tryout)

จากข้อความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อทดลองใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน	<p>1. ทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนด้วยชุดการเรียนรู้</p> <p>2. ดำเนินการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้</p> <p>2.1 ชี้นำ ผู้วิจัย หรือครูผู้สอนแนะนำการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยบอกวัตถุประสงค์ บอกสิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติ แนะนำสิ่งที่นักเรียนจะได้หลังจากการปฏิบัติ</p> <p>2.2 ชี้นำปฏิบัติกิจกรรมนักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมตามใบงานชุดการเรียนรู้</p> <p>2.3 ชี้นำสรุปนักเรียนนำสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติตามใบงานมานำเสนอโดยการสรุปอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน</p> <p>3. ทดสอบหลังเรียน</p> <p>4. หาประสิทธิภาพแบบภาคสนาม (Field Tryout)</p>	<p>นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ สบอ.สวนผึ้ง จำนวน 32 คน</p>	<p>ชุดการเรียนรู้/คำร้อยละของคะแนนเฉลี่ย($\bar{X}$)ของE₁/E₂และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ</p>

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (development) : การประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นและปรับปรุงแก้ไข
วิธีดำเนินการ

1. ประเมินระหว่างดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้นั้นได้มีการประเมินผลการใช้ชุดการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการ ซึ่งเป็นการประเมินพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวของนักเรียน โดยใช้เครื่องมือในการสังเกตเชิงคุณภาพ (Qualitative Observation) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Open ended Observation) การสังเกตโดยที่ผู้สังเกตมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สังเกตจะเขียนเป็นโน้ตสั้นๆ (ใช้คำวลี) เพื่อช่วยเตือนความจำและมีการอธิบายรายละเอียดมากขึ้นในบางสถานการณ์ที่สำคัญๆ (วัชรวา เล่าเรียนดี 2541:41) ซึ่งในการสังเกตในขั้นนี้ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนในภาพรวม โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรม

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตเชิงคุณภาพ (Qualitative Observation) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Open ended Observation)
  2. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรม
  3. นำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสม
  4. นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และนำมาตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence:IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.86
  5. นำแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนจำนวน 1 คน แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข
  6. นำแบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรมไปดำเนินการสังเกตระหว่างการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

ในระหว่างดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นพิจารณาตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรม

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

2. ประเมินหลังจากการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้สิ้นสุดลงนั้นผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้การใ้ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบคู่ขนาน โดยเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ (รายละเอียดดังภาคผนวก ก หน้า 176-184)

ขั้นตอนการสร้างและใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02 คู่มือครู คู่มือในการประเมินผล ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

2. สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจซึ่งใช้ในการทดสอบก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกันแต่เป็นข้อสอบคู่ขนาน คือมีการวัดในจุดประสงค์ และเนื้อหาเดิม แต่เปลี่ยนแปลงโดยการสลับข้อและสลับตัวเลือก

3. นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบว่าแบบทดสอบวัดตรงกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

4. นำข้อสอบทั้ง 2 ฉบับ ที่สร้างขึ้นไปทดสอบใช้เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ โดยหาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขข้อที่ไม่ถึงเกณฑ์จนได้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนชุดละ 20 ข้อ (รายละเอียดดังภาคผนวก ค หน้า 192)

5. นำแบบทดสอบไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันได้ค่าความเชื่อมั่น 0.70 (รายละเอียดดังตารางที่ 11 ภาคผนวก ค หน้า 193-194)

6. นำข้อมูลที่หาความเชื่อมั่น แล้วนำไปใช้ทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้ กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้หลังทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น พิจารณาตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดสอบนักเรียนด้วยตนเอง เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ

นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียนทั้งหมดมาหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้โดยการหาค่าที แบบไม่อิสระ (t – test Dependent) (รายละเอียดดังภาคผนวก ค หน้า 198-199)

2.2 การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นและการวาดภาพประกอบ คำบรรยายแสดงความรู้สึก

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้น ป.5 จำนวน 32 คน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Form) โดยให้นักเรียนเขียนพรรณนาความ แบ่งเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากชุดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ

การวาดภาพประกอบคำบรรยายแสดงความรู้สึก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้
(คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

- ตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไป นักเรียนมีความคิดเห็น อยู่ในระดับดี
ระหว่าง 13-15 คะแนน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
น้อยกว่า 12 คะแนน นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับพอใช้

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม
2. พิจารณาหัวข้อและจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบความคิดเห็น โดยร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมาย
3. นำแบบสอบถาม ให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามไปทดลองสอบถาม (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อทดลองสอบถาม
6. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อความสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้สอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้น พิจารณาตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปใช้กับนักเรียน เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (%) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2.3 วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง จำนวน 32 คน เป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Checklist) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Form) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามพิจารณาหัวข้อและจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบความคิดเห็นโดยร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมาย

2. นำแบบสอบถาม ให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อความสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้สอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้ปกครอง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 7 คน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open Ended Form) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open Ended Form) จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. พิจารณาหัวข้อและจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบความคิดเห็น โดยร่างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
3. นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อทดลองประเด็นการสัมภาษณ์
6. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์เพื่อความสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่สร้างขึ้น พิจารณาตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (%) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยการตรวจผลงานจากการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

3.1 ประเมินผลงานโดยใช้แบบประเมินผลงานของนักเรียน (กรมวิชาการ 2542 ก:63 อ้างถึงใน หทัยรัตน์ อันดี 2544:186-187)

การประเมินผลงานได้แบ่งการประเมินดังนี้

3.1.1 นักเรียนประเมินผลงานของตนเองโดยการให้นักเรียนเขียนบรรยายความคิดเห็น

3.1.2 การประเมินโดยให้เพื่อนในห้องเรียนร่วมกันประเมินโดยการเขียนบรรยายความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของเพื่อน

3.1.3 การประเมินผลงานโดยครูผู้สอนโดยใช้แบบประเมินผลงานของนักเรียน

4. เพื่อปรับปรุงแก้ไขและประมวลผลจากการประเมินชุดการเรียนรู้จากทุกชั้นตอนแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์จากชั้นตอนที่ 4 ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปวิธีดำเนินการในการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 5 หน้า 97

ตารางที่ 5 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยชั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	การสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรม	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน	แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติกิจกรรม/วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ
2. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	การทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน	แบบทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจ/ค่าร้อยละ(%), ค่าเฉลี่ย(X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test (dependent)
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้และผู้ที่เกี่ยวข้อง	การสอบถามความคิดเห็น	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน	แบบสอบถามความคิดเห็น/วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ
	การสอบถามความคิดเห็น	ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 32 คน	แบบสอบถามความคิดเห็น/วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ
	การสัมภาษณ์ความคิดเห็น	-ครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 1 คน -ผู้รู้ในท้องถิ่น จำนวน 3 คน -เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 3 คน	แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น/วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ
4. เพื่อประเมินผลด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์		นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน	แบบประเมินผลงาน/วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ตารางที่ 5 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
	แก้ไขและปรับปรุง ชุดการเรียนรู้	ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา / วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียน
ประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน
2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้
3. ผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้
4. ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ 1) ผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายการศึกษา เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) 2) ผลการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 3) ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ 4) ผลการสำรวจชุมชนและวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 5) ผลการศึกษาความต้องการและเนื้อหาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษาเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีข้อค้นพบดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและมีการฝึกปฏิบัติจริงจากประสบการณ์จริง และให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเร่งฟื้นฟูพร้อมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรและป้องกันสภาวะสิ่งแวดล้อมในชนบท และในเมือง ด้วยการสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชนและสอดคล้องกับความเป็นจริง ในวิถีชีวิตของคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ รู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย รักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ออกาสผู้เรียนมีบทบาทในการพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตราที่ 46 มาตราที่ 69 และมาตราที่ 81 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่ระบุให้ชุมชนดั้งเดิมได้มีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาเพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ระบุถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ในมาตราที่ 7 ระบุว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตราที่ 22 ระบุว่าการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตราที่ 23 (2) ระบุให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน และมาตราที่ 24 วรรค 2 วรรค 3 และวรรค 5 ได้ระบุให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะ

กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีนิสัยใฝ่รู้อยู่เสมอสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุและแก้ไขปัญหาโดยการใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ได้

ผลการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันต้องยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างประหยัดและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องราวในชุมชนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้นสอดคล้องกับแนวดำเนินการของหลักสูตร คือ จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามสภาพเหตุการณ์และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่มโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ทั้งนี้ต้องมีการติดตามประเมินผลและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งให้สอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการวิเคราะห์หลักสูตรพบว่าหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีการจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องราวในชุมชนมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่น และจากการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้

สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงการจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อเลือกโครงสร้าง เนื้อหา ระยะเวลาและระดับชั้นที่เหมาะสม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้คือ หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยย่อยที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนั้น ใช้เวลาเรียน 750 คาบต่อปี หรือ 200 ชั่วโมง สำหรับเนื้อหาที่นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 12 คาบ รวม 60 คาบ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ คือ ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมและมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ จากการศึกษาผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น การพัฒนาชุดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด เนื่องจากผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จากการปฏิบัติจริงและได้พบปัญหาพร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ผลการสำรวจและวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยการลงพื้นที่และจากการพูดคุยซักถามหาความรู้จากผู้นำชุมชนและผู้รู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการพูดคุยกับผู้นำชุมชนและผู้รู้ในท้องถิ่น ได้ทราบว่าอำเภอสวนผึ้งเป็นอำเภอหนึ่งที่มีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่น่าสนใจและเหมาะสมที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ เช่น อุทยานธรรมชาติวิทยา ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสมุดประชาชน และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ผลจากการสำรวจและวิเคราะห์พบว่า อำเภอสวนผึ้งมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่น่าสนใจจะนำมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ ได้แก่ สวนป่าสิริกิติ์ (แก่งส้มแมว) พิพิธภัณฑภโวทัย น้ำตกเก้าชั้น โป่งยุบ และธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของสภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า สภาพแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งในอดีตเคยมีความอุดมสมบูรณ์และงดงามไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แต่เมื่อแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งเป็นที่รู้จักมากขึ้นและอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก เส้นทางคมนาคมก็สะดวกสบาย อำเภอสวนผึ้งจึงเป็นอำเภอหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาเที่ยวชมอย่างมาก ซึ่งนับวันยังมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมมากขึ้น จากการสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานธรรมชาติวิทยา พบว่าสภาพแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งแต่ละแห่ง ได้แก่ สวนป่าสิริกิติ์เกิดความเสื่อมโทรมจากการถูกตัดพรรณไม้ต่าง ๆ บริเวณสวนป่าสิริกิติ์ ส่วนโป่งยุบ ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง และน้ำตกเก้าชั้น จะเกิดปัญหาในลักษณะเดียวกัน คือ การทิ้งขยะและฉีดพ่นสีสเปรย์ตามบริเวณโขดหินต่าง ๆ ทำให้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม สำหรับพิพิธภัณฑภโวทัยนั้นจะมีปัญหาในเรื่องโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่อยู่ในพิพิธภัณฑภโวทัยถูกหยิบจับจนทำให้เกิดความเสียหาย เพราะวัตถุโบราณเหล่านั้นมีอายุเก่าแก่หลายสิบปี เมื่อหยิบจับมากจึงทำให้ชำรุดเสียหายง่ายซึ่งยากต่อการซ่อมแซม ดังนั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังให้เยาวชนของชาติที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคตมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับให้แก่บุคคลต่าง ๆ ที่เข้ามาท่องเที่ยวได้

ผลการศึกษาความต้องการและเนื้อหาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการ 1) การสัมภาษณ์ 2) การสอบถาม 3) การสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิเคราะห์ข้อมูลจาก 1) สถานภาพและข้อมูลทั่วไป 2) ความต้องการและความคิดเห็นในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการทำงานและประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%)

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และเป็นเพศหญิง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ด้านอายุผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีอายุระหว่าง 30 – 40 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ด้านระดับการศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ด้านตำแหน่งการทำงานผู้ให้สัมภาษณ์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน จำนวนเท่ากันอย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ด้านประสบการณ์ในการทำงานผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 1- 10 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11 – 20 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00

ตอนที่ 2 ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จากการสัมภาษณ์หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการและเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีดังนี้ ด้านความต้องการในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ โดยภาพรวมพบว่า ทุกฝ่ายมีความต้องการให้พัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนและสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตน ดังที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง กล่าวว่า “กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนั้น ชุดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักเรียนจะมีบทบาทในการแสวงหาความรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและจากการปฏิบัติจริง นอกจากนั้นการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้นักเรียนมีความรักหวงแหนและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน”(พิชญ์ ไซติคุณวัฒน์ 2545)

ด้านขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกับการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยภาพรวมพบว่า ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและผลเสียของการท่องเที่ยว

ด้านการดำเนินการและการประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวมพบว่า ควรดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบกลุ่มและมีการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจและจากการประเมินผลงานของนักเรียน ดังที่ศึกษานิเทศก์อำเภอสวนผึ้งกล่าวว่า “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบกลุ่มจะทำให้นักเรียนมีความรักและความสามัคคีกันภายในกลุ่ม นักเรียนรู้จักแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานและเพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องพานักเรียนไปจัดกิจกรรมนอกโรงเรียน” (ทองเจือ ภูระหงษ์ 2545)

ด้านการให้ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมพบว่าการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันควรให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม โดยให้ผู้รู้ในท้องถิ่นหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ดังที่ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านป่อ กล่าวว่า “แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งมีหลายแห่งที่น่าสนใจและเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้นักเรียนได้ศึกษา รวมทั้งในชุมชนยังมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับเรื่องแหล่งท่องเที่ยวด้วย ซึ่งการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จะทำให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไป” (สิทธิชัย ทุตติยาภรณ์ 2545)

ตอนที่ 3 ด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ โดยภาพรวมพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางเดียวกันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ควรกำหนดกิจกรรมนอกห้องเรียนโดยให้นักเรียนได้ไปเรียนรู้ตามสถานที่ท่องเที่ยวจริง เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และควรมีกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ไปปฏิบัติกิจกรรมตามแหล่งท่องเที่ยวด้วย

2. ผลการสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความต้องการเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 คน โดยวิเคราะห์จาก 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ความต้องการในการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่นักเรียนรู้จัก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ(%) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	11	34.38
หญิง	21	65.62
รวม	32	100.00
2. อายุ		
10	4	12.50
11	22	68.75
12	6	18.75
รวม	32	100.00
3. ประสบการณ์ในการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน		
ไม่เคย	32	100.00
รวม	32	100.00
4. แหล่งท่องเที่ยวที่นักเรียนสนใจและต้องการเรียนรู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
น้ำตกเก้าชั้น	30	93.75
โป่งยุบ	28	87.75
สวนป่าสิริกิติ์(แก่งส้มแมว)	28	87.75
ธารน้ำร้อนบ่อคลึง	27	84.38
พิพิธภัณฑภทวโทย	29	90.63
5. อาชีพของผู้ปกครอง		
ค้าขาย	12	37.50
ทำไร่	9	28.15
รับจ้าง	6	18.75
รับราชการ	5	15.62
รวม	32	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 65.62 และเป็นเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.38 ด้านอายุนักเรียนมีอายุ 11 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 รองลงมาอายุ 12 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และอายุ 10 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ด้านประสบการณ์ในการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน นักเรียนทั้งหมดไม่เคยมีประสบการณ์ในการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่นักเรียนสนใจและต้องการจะเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่สนใจและต้องการจะเรียนรู้ น้ำตกเก้าชั้น จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 รองลงมาพิพิธภัณฑสถานวิทย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 90.63 ไปงยุบและสวนป่าสิริกิติ์(แก่งส้มแมว) จำนวนเท่ากันอย่างละ 28 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และธารน้ำร้อนบ่อคลึง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 84.38 ด้านอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ นักเรียนประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาอาชีพทำไร่ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.15 อาชีพรับจ้าง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และอาชีพรับราชการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.62

ตอนที่ 2 ความต้องการในการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

นักเรียนต้องการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพราะทำให้มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้แหล่งท่องเที่ยวคงอยู่ในสภาพที่ดี ทำให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่กับบุคคลอื่นได้ ส่วนในด้านความต้องการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน นักเรียนต้องการเรียนด้วยวิธีการสอน โดยให้ครูเป็นผู้สอน ไปเรียนที่บ้านผู้รู้ในท้องถิ่น ให้ผู้รู้ในท้องถิ่นมาสอนที่โรงเรียน ให้ครูกับผู้รู้ในท้องถิ่นสอนร่วมกัน ให้ครู เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวและผู้รู้ในท้องถิ่นสอนร่วมกัน และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ในด้านเนื้อหาที่นักเรียนสนใจและต้องการจะเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการท่องเที่ยว และผลเสียของการท่องเที่ยว ด้านความต้องการของนักเรียนให้ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่ครูสร้างขึ้นมีลักษณะตัวหนังสือใหญ่อ่านง่ายน่าสนใจ มีสีสันสวยงาม มีภาพประกอบ และเนื้อหาไม่มากเกินไป ด้านวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่นักเรียนรู้จัก คือ การช่วยกันดูแล ปกป้อง และการให้ความรู้ในการท่องเที่ยว และนักเรียนต้องการให้มีการวัดและประเมินผล

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยการทดสอบ การสอบถาม การสังเกตพฤติกรรมในระหว่างเรียน การจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดดังนี้

นักเรียนส่วนใหญ่เสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ที่นักเรียนต้องการเรียนคือ ได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและจากผู้รู้ในท้องถิ่น และได้ไปปฏิบัติกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

3. ผลการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพความต้องการและ ขอบข่ายเนื้อหาในการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับ นักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี บุคคลที่ร่วมสนทนา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 1 คน ผู้รู้ในท้องถิ่น จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 1 คน รวม 7 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก 1) สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วม สนทนากลุ่ม 2) สภาพความต้องการและขอบข่ายเนื้อหาในการพัฒนา ชุดการเรียนรู้เรื่องการ อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนา ชุดการเรียนรู้เรื่องการ อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ซึ่งจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษาสูงสุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ(%)

จากการสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 และเพศหญิง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ด้านอายุของผู้เข้าร่วม สนทนากลุ่มส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมา มี อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และมีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 1 คน คิด เป็นร้อยละ 14.29 และด้านระดับการศึกษาสูงสุดของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมดจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตอนที่ 2 สภาพความต้องการและขอบข่ายเนื้อหาในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2544 เวลา 10.00น.-12.00น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยมีนางสาวชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ เป็นผู้จัดประเด็นการสนทนากลุ่ม และนางสาวสุภวรรณ สิงห์คะ เป็นผู้ช่วยผู้วิจัย และมีอาจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้สังเกตการณ์ ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการสนทนาประเด็นแรกเกี่ยวกับความต้องการและแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่จะนำมาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความต้องการให้พัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน ท้องถิ่นและแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่น และยังเป็นต้นกำเนิดทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ จึงควรปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกและรู้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้ ดังที่ นายนิกร มณีโชติ ผู้รู้ในท้องถิ่น กล่าวว่า “ควรจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นที่ยึด ซึ่งได้แก่ สวนป่าสิริกิติ์ น้ำตกเก้าชั้น ธารน้ำร้อนบ่อคลึง โป่งยุบ และพิพิธภัณฑสถานวิทยุ”

ส่วนในด้านเนื้อหาสาระเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่จะนำมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ส่วนแหล่งการเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้นั้น อำเภอสวนผึ้งมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ศูนย์บริการการท่องเที่ยว อุทยานธรรมชาติวิทยา ห้องสมุดประชาชน รวมทั้งมีบุคลากรที่พร้อมจะให้ความรู้กับนักเรียน ดังที่ นายยอดธง มั่นใจ ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอสวนผึ้ง กล่าวว่า “การให้ผู้รู้ในท้องถิ่น วิทยากรภายนอก หรือเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว มาช่วยให้ความรู้กับนักเรียนนอกเหนือจากครูเพียงอย่างเดียว จะทำให้นักเรียนสนใจเรียนและได้รับประสบการณ์ตรง” นอกจากนั้น นายเสรี คลังนาค คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า “ยินดีและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง ทั้งการให้นักเรียนมาเรียนรู้ที่บ้านหรือการให้เข้าไปช่วยสอนในโรงเรียน” ส่วนนางเกษร แสนประเสริฐ ครูผู้สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กล่าวเพิ่มเติมว่า “การพานักเรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่หรือไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สถานที่ท่องเที่ยว จะทำให้นักเรียนชอบและดึงดูดความสนใจได้เป็น

อย่างดี แต่ก็อาจพบปัญหาในเรื่องของการดูแลและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ทั่วถึง ซึ่งคงต้องขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นมาช่วยดูแลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งนั้น นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น ศูนย์บริการการท่องเที่ยว อุทยานธรรมชาติวิทยา ห้องสมุดประชาชน เชิญผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาสอนในโรงเรียน ให้นักเรียนไปเรียนที่บ้านของผู้รู้ในท้องถิ่น พานักเรียนออกไปเรียนตามแหล่งท่องเที่ยว โดยการให้เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวมาช่วยให้ความรู้ด้วย

ส่วนประเด็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ประกอบในชุดการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ในด้านสื่อที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน อาจจะเป็น วีดิทัศน์ ซีดีรอม เกม แผ่นพับ หรือเอกสารประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งสื่อประกอบการเรียนรู้มีส่วนสำคัญในการช่วยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ข้อเสนอแนะสอดคล้องกันว่า การให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จะทำให้นักเรียนรู้จักชุมชน ท้องถิ่น และภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษาท่านหนึ่งกล่าวเพิ่มเติมว่า “ควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการในเรื่องของสื่อที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น วีดิทัศน์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง เพื่อใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอน

สรุปข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและพร้อมที่จะสนับสนุนทุกด้านในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง

ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานที่ได้ในทุกขั้นตอน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในชุมชน ท้องถิ่น ตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาขั้นตอนที่ 1 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ โดยมี 5 ขั้นตอนคือ 1) การสร้างชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง 2) การประเมินและตรวจสอบชุดการเรียนรู้

จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 3) การปรับปรุงแก้ไข 4) การหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (Individual Tryout) และการปรับปรุงแก้ไข 5) การหาประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (Small Group Tryout) และการปรับปรุงแก้ไข โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการสร้างชุดการเรียนรู้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน รวมทั้งการขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้ง 3 ท่าน ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นใหม่ ประกอบด้วย 1) คำนำ 2) วัตถุประสงค์ 3) คู่มือครู ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ ใบความรู้สำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน 4) คู่มือสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย ใบงาน แบบทดสอบและสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ ได้แก่ เอกสารประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดดังนี้

คำนำ

ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ที่ครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรักและหวงแหน ภูมิใจในชุมชนของตน และยังเป็นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้จากธรรมชาติ ซึ่งการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการที่หลากหลายจะทำให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีความคงทนและจำได้นาน

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้จัดทำชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีเนื้อหาและเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งที่สำคัญ ซึ่งชุดการเรียนรู้มีจำนวน 6 เรื่อง ดังนี้

เรื่อง สวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอำเภอสวนผึ้ง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และวิธีการอนุรักษ์อย่างคร่าว ๆ

เรื่อง สวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งของสวนป่าสิริกิติ์ และวิธีการอนุรักษ์

เรื่อง น้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งของน้ำตกเก้าชั้น ประโยชน์ แนวทางการอนุรักษ์ ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์

เรื่อง ธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต เกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์ธารน้ำร้อนบ่อคลึง

เรื่อง ไปงูปดินแดนมหัศจรรย์ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งของไปงูป วิธีการอนุรักษ์ ประโยชน์และผลกระทบของการท่องเที่ยว

เรื่อง พิพิธภัณฑสถานวิทยุแหล่งสืบสานตำนานไทย เกี่ยวกับวัตถุโบราณต่าง ๆ การอนุรักษ์วัตถุโบราณ และระเบียบการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานวิทยุ

ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ได้นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อให้นักเรียนมีความคิดเห็น ความรู้สึก ค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากใบงาน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

คู่มือสำหรับครู

ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ชุดการเรียนรู้นี้มีเนื้อหาให้นักเรียนได้เรียนทั้งหมด 6 เรื่อง ซึ่งในคู่มือสำหรับครูนี้จะประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน คือ 1) แผนการเรียนรู้เรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก 2) แผนการเรียนรู้เรื่องสวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ 3) แผนการเรียนรู้เรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง 4) แผนการเรียนรู้เรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต 5) แผนการเรียนรู้เรื่องไปงูปดินแดนมหัศจรรย์ 6) แผนการเรียนรู้เรื่องพิพิธภัณฑสถานวิทยุแหล่งสืบสานตำนานไทย ใบความรู้สำหรับครู ในแต่ละเรื่องจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ครูมีความรู้เพิ่มเติม เพื่อคอยให้คำแนะนำแก่นักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน

คำชี้แจงในการใช้ชุดการเรียนรู้

1. ศึกษาคู่มือครูและอ่านคำชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดของชุดการเรียนรู้ให้เข้าใจ
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องควรศึกษาแผนการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ติดต่อผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่จะช่วยมาให้ความรู้กับนักเรียน
3. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบ (Pretest) ก่อนการศึกษาเรื่องแรก และทดสอบหลังเรียน (Posttest) ของการศึกษาเรื่องสุดท้ายเสร็จแล้ว
4. การจัดกิจกรรมตามชุดการเรียนรู้ ให้นักเรียนศึกษาเรื่องที่ 1 ก่อน เพื่อเป็นการศึกษาเรื่องราวโดยทั่วไป จากนั้นเรื่องที่ 2-6 จะนำเรื่องใดมาศึกษาก่อนก็ได้แล้วแต่ความพร้อมของผู้สอน

คู่มือสำหรับนักเรียน

คู่มือสำหรับนักเรียนเป็นส่วนที่ให้นักเรียนได้ทราบวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนในแต่ละเรื่อง โดยมีส่วนประกอบดังนี้

วัตถุประสงค์ เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้เพื่อให้นักเรียนทราบว่าเมื่อเรียนจบในแต่ละเรื่องแล้วนักเรียนจะได้อะไรจากการเรียนรู้ครั้งนี้

คำชี้แจง เป็นการบอกรายละเอียดของใบงานในแต่ละเรื่องและการปฏิบัติตามกิจกรรมในใบงานที่ได้ระบุไว้

ใบงานสำหรับนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ใบงานในแต่ละเรื่องจะให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมในแต่ละเรื่องแต่ละใบงานจะแตกต่างกันตามเนื้อหาของเรื่อง ดังนี้

ใบงานเรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก วัตถุประสงค์ของใบงานเรื่องนี้ต้องการให้นักเรียนศึกษาประวัติความเป็นมาของอำเภอสวนผึ้ง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างคร่าว ๆ

ใบงานเรื่องสวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ วัตถุประสงค์ของใบงานนี้ต้องการให้นักเรียนศึกษาประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งของสวนป่าสิริกิติ์ และวิธีการอนุรักษ์

ใบงานเรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง วัตถุประสงค์ของใบงานเรื่องนี้ต้องการให้นักเรียนศึกษาประวัติความเป็นมาของน้ำตกเก้าชั้น ประโยชน์ แนวทางการอนุรักษ์ ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ และเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ใบงานเรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต วัตถุประสงค์ของใบงานเรื่องนี้ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธารน้ำร้อนบ่อคลึง และเขียนโครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ใบงานเรื่องโปงลุดดินแดนมหัศจรรย์ วัตถุประสงค์ของใบงานเรื่องนี้ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิธีการอนุรักษ์ และจัดป้ายนิเทศเผยแพร่ความรู้ได้

ใบงานเรื่องพิพิธภัณฑสถานวิทยุแหล่งสืบสานตำนานไทย วัตถุประสงค์ของใบงานเรื่องนี้ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุโบราณต่าง ๆ การอนุรักษ์วัตถุโบราณและระเบียบการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานวิทยุ จากเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และรวบรวมความรู้ที่ได้มาจัดทำแผนพับ

แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียนหลังจากเรียนชุดการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องจบ โดยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ในแต่ละเรื่องจะมี 10 ข้อ

สื่อประกอบในชุดการเรียนรู้ ได้แก่ เอกสารประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี จัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 2 เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ศึกษาเพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้ศึกษาด้วยตนเองมาแล้วจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว

ผลการประเมินชุดการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงชุดการเรียนรู้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ ผลการตรวจสอบมีดังนี้ ควรขยายภาพหน้าปกของชุดการเรียนรู้ให้มีขนาดใหญ่ และจัดวางภาพใหม่ให้สวยงาม ปรับปรุงชื่อชุดการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องให้มีความสละสลวย ปรับตัวหนังสือที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ ให้มีขนาดใหญ่ ใบงานของนักเรียนควรมีสีสันที่สวยงามและมีรูปภาพประกอบ และควรเพิ่มชุดการเรียนรู้เรื่องแรกให้นักเรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและรู้จักชุมชนของตนเอง เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้ก่อนเข้าเนื้อหาเฉพาะในแต่ละเรื่อง

ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้ง 3 ท่าน มาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะให้ถูกต้องและเหมาะสม จากนั้นจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ นายศุภกร มรกต ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี อาจารย์ทับทิม สุวรรณประภา อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

และนางสาวหทัยรัตน์ อันดี อาจารย์โรงเรียนประชาพัฒนาวิทย์ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของชุดการเรียนรู้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.88 ซึ่งมีข้อเสนอแนะและข้อควรปรับปรุงดังนี้ ควรปรับชื่อชุดการเรียนรู้ในบางเรื่องให้กระชับ ระมัดระวังเรื่องการพิมพ์ผิด คำ การเว้นวรรคและการพิมพ์ผิด ปรับเรื่องการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นเชิงพฤติกรรม และควรปรับกิจกรรมในใบงานให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน

ผลการปรับปรุงแก้ไข

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้คือ ปรับปรุงหน้าปกของชุดการเรียนรู้โดยขยายภาพให้มีขนาดใหญ่และจัดวางภาพใหม่ให้สวยงาม ปรับปรุงชื่อชุดการเรียนรู้ เรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งดินแดนตะวันตก เป็นสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก และชุดการเรียนรู้เรื่องสวนป่าสิริกิติ์ศูนย์รวมพรรณไม้ภายใต้ธรรมชาติ เป็นสวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ ปรับปรุงตัวหนังสือที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ให้มีขนาดใหญ่และน่าสนใจ ปรับปรุงใบงานของนักเรียนโดยใส่สีสันทันทีสวยงามพร้อมมีรูปภาพประกอบ และเพิ่มชุดการเรียนรู้เรื่องแรกให้นักเรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและรู้จักชุมชนของตน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้ก่อนเข้าเนื้อหาเฉพาะในแต่ละเรื่อง

ผลการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 แบบเดี่ยว (Individual Tryout) และการปรับปรุงแก้ไข

ผู้วิจัยนำชุดการเรียนรู้ฉบับร่างที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 แบบเดี่ยว (Individual Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่มีผลการเรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน เพื่อดูความเหมาะสมของภาษาและความยากง่ายของกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ นำมาหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 แบบเดี่ยว (Individual Tryout) ได้ค่าประสิทธิภาพ 66.11/73.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 60/60 ที่ตั้งไว้ (รายละเอียดดังตารางที่ 12 ภาคผนวก ค หน้า 195)

นอกจากนั้นในขณะที่ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้เพื่อหาค่าประสิทธิภาพแบบเดี่ยวนั้น มีข้อควรปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับกิจกรรมบางกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ซึ่งมีมากเกินไปทำให้เสร็จไม่ทันเวลา และภาษาที่ใช้ในใบงานของนักเรียนไม่ควรเป็นประโยคคำสั่ง ส่วนกิจกรรมในแต่ละเรื่องของ

ชุดการเรียนรู้ให้นักเรียนให้ความสนใจและตั้งใจปฏิบัติเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องไปปฏิบัติ
นอกสถานที่

จากการทดสอบหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 แบบเดี่ยว (Individual Tryout) แล้วนั้น
ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยปรับกิจกรรมให้
น้อยลงและปรับภาษาที่ใช้ในใบงานของนักเรียนที่ไม่ใช่เป็นประโยคคำสั่ง แต่ น่าจะเป็นประโยคที่
เชิญชวนให้ปฏิบัติมากกว่า เช่นเด็ก ๆ จะ อย่าลืมนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นแผ่นพับ

ผลการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout) และผล การปรับปรุงชุดการเรียนรู้ฉบับร่าง

ผู้วิจัยได้นำชุดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาทดลองใช้ เพื่อหาค่าประสิทธิภาพ
 E_1/E_2 แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัว
อย่างจริง โรงเรียนชุมชนบ้านป้อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่
มีผลการเรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ
70.74/75.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 70/70 (รายละเอียดดังตารางที่ 13 ภาคผนวก
ค หน้า 195)

จากการสังเกตในการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ในชั้นตอนนี้ พบว่านักเรียนทุกคนสามารถ
ปฏิบัติกิจกรรมที่อยู่ในใบงานได้ถูกต้องตามคำชี้แจง และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีนักเรียน
1-2 คน ที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ครบถ้วนตามเวลาที่กำหนดให้ แต่เมื่อมีการยืดหยุ่นเวลา
ให้นักเรียนก็สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ครบถ้วน อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีความถนัดแตกต่างกัน

ผู้วิจัยได้นำผลจากการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้ง 3 ท่าน และจาก
การทดสอบหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ทั้ง 2 ชั้นตอนมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง เพื่อให้ชุดการเรียนรู้
เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้จริง รายละเอียดที่ปรับปรุงแก้ไข
ทั้งหมดมีดังนี้

1. ปรับปรุงชื่อเรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งดินแดนตะวันตก เป็นสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวัน
ตก และปรับชื่อเรื่องสวนปาสีริกิต์ศูนย์รวมพรรณไม้ภายใต้ธรรมชาติ เป็นสวนปาสีริกิต์แหล่งรวม
พรรณไม้

2. ปรับปรุงกิจกรรมในใบงานสำหรับนักเรียนเรื่องสวนปาสีริกิต์แหล่งรวมพรรณไม้
ในส่วนของกิจกรรมที่ 2 ที่ให้นักเรียนเขียนชื่อแหล่งท่องเที่ยวลงในแผนที่ซึ่งแผนที่เล็กและดูซับซ้อน
จึงขยายแผนที่ให้มีขนาดใหญ่และดูง่ายขึ้น

3. ปรับปรุงภาษาที่ใช้ในใบงานของนักเรียนให้เป็นการเชิญชวนมากกว่าเป็นการสั่ง
4. ปรับปรุงภาพหน้าปกของชุดการเรียนรู้ให้มีขนาดใหญ่และจัดวางภาพใหม่ให้สวยงาม ได้รับความสนใจ
5. ปรับปรุงใบงานของนักเรียนโดยใส่สีสันทันให้สวยงามและมีรูปภาพประกอบ

ผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 32 คน ทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โดยเริ่มทดลองใช้ตั้งแต่ 22 กุมภาพันธ์ ถึง 27 มีนาคม 2545 รวมเวลาในการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ทั้งหมด 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 12 คาบ รวม 60 คาบ (คาบละ 20 นาที) ในการทดลองใช้นั้นครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ประเมินผลระหว่างดำเนินการโดยการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน

โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การทดสอบก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการทดสอบจากข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 20 ข้อ
2. ดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก มีสาระสำคัญ คือ ให้นักเรียนศึกษาประวัติความเป็นมาของอำเภอสวนผึ้ง แหล่งท่องเที่ยว และวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างคร่าว ๆ โดยให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จากการศึกษาจากวิดีโอและแผนผัง
3. ดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องสวนปาสิริกิตีแห่งรวมพรรณไม้ สาระสำคัญ คือ ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติและสถานที่ตั้งของสวนปาสิริกิตี วิธีการอนุรักษ์สวนปาสิริกิตี และความสำคัญของการท่องเที่ยว โดยให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กิจกรรมในเรื่องนี้ให้นักเรียนให้นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น
4. ดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง สาระสำคัญ

คือ ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำตกเก่าชั้น โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาออกสถานที่ และให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เช่น การเก็บเศษขยะและเศษใบไม้แห้งบริเวณน้ำตก

5. ดำเนินการให้ชุดการเรียนรู้เรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต สาระสำคัญ คือให้นักเรียนศึกษาเกี่ยวกับประวัติและสถานที่ตั้ง ความสำคัญ และประโยชน์ของการอนุรักษ์ และการอนุรักษ์ธารน้ำร้อนบ่อคลึง จากการทำให้นักเรียนไปทัศนศึกษาออกสถานที่และได้ไปเรียนรู้กับเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว

6. ดำเนินการให้ชุดการเรียนรู้เรื่องโปงลုပ်ดินแดนมหัศจรรย์ สาระสำคัญของเรื่องนี้เป็นคือให้นักเรียนศึกษาประวัติและสถานที่ตั้งของโปงลုပ် วิธีการอนุรักษ์ ประโยชน์และผลกระทบของการท่องเที่ยว จากผู้รู้ในท้องถิ่นโดยเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาช่วยให้ความรู้กับนักเรียนในโรงเรียน

7. ดำเนินการให้ชุดการเรียนรู้เรื่องพิพิธภัณฑสถานวิทยุแหล่งสืบสานตำนานไทย สาระสำคัญของเรื่อง คือต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานวิทยุ ในการเรียนเรื่องนี้ นักเรียนได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาออกสถานที่ ณ พิพิธภัณฑสถานวิทยุ ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานวิทยุ ซึ่งผู้วิจัยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานวิทยุเล่าประวัติความเป็นมาและสถานที่ตั้งอย่างคร่าว ๆ รวมทั้งประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานวิทยุให้นักเรียนฟัง

8. การทดสอบหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครบทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้แบบทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจหลังเรียน แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ (รายละเอียดภาคผนวก ก หน้า 180-184) จากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 6 เรื่อง นี้มาหาค่าประสิทธิภาพแบบสนาม (Field Tryout) กับนักเรียนทั้ง 32 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ 80.10/81.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 คือ ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 (รายละเอียดดังตารางที่ 14 ภาคผนวก ค หน้า 196-197)

การดำเนินการให้ชุดการเรียนรู้ในครั้งนี้ได้ร่วมมือกันระหว่างครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการให้ชุดการเรียนรู้ร่วมมือกับผู้วิจัยในการติดต่อประสานงานกับผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อที่จะให้ผู้รู้ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นได้ให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตามที่นักเรียนสนใจ และต้องการจะเรียนรู้ และร่วมกับครูผู้สอนในการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน

ที่จากการที่นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้กับผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรายละเอียดของผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นผู้วิจัยได้นำมาสรุปดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สรุปผลขั้นตอนการดำเนินการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้

วันที่	เรื่อง	เวลา (คาบ)	วิธีการเรียนรู้	ผู้ดำเนินกิจกรรม
22 ก.พ. 45	- แนะนำชุดการเรียนรู้ - ทดสอบก่อนใช้ชุดการเรียนรู้	3	การแนะนำชุดการเรียนรู้ การทดสอบก่อนใช้ชุดการเรียนรู้	ครูผู้สอน ผู้วิจัย นักเรียน
27 ก.พ. 45	สวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก	6	นักเรียนเรียนรู้จากการดูวิดีโอและศึกษาจากแผ่นพับ	ครูผู้สอน ผู้วิจัย นักเรียน
1 มี.ค. 45	สวนปาสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้	10	นักเรียนเรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่น	ครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้วิจัย นักเรียน
7 มี.ค. 45	น้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง	12	นักเรียนเรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาโดยการลงมือปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม	ครูผู้สอน ผู้วิจัย นักเรียน
14 มี.ค. 45	ธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต	12	นักเรียนเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ดูแล	เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว

วันที่	เรื่อง	เวลา (คาบ)	วิธีการเรียนรู้	ผู้ดำเนินกิจกรรม
			แหล่งท่องเที่ยวเป็น กลุ่ม	ครูผู้สอน ผู้วิจัย นักเรียน
18 มี.ค. 45	ไปงยุบดินแดน มหัศจรรย์	10	นักเรียนเรียนรู้จาก ผู้รู้ในท้องถิ่น โดย เชิญผู้รู้ในท้องถิ่น เข้ามาให้ความรู้ใน โรงเรียน	ผู้รู้ในท้องถิ่น ครูผู้สอน ผู้วิจัย นักเรียน
22 มี.ค. 45	พิพิธภัณฑ์โกทัย แหล่งสืบสาน ตำนานไทย	12	นักเรียนเรียนรู้จาก การไปทัศนศึกษา และจากเจ้าหน้าที่ ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เรียนรู้เป็น กลุ่ม	เจ้าหน้าที่ดูแล แหล่งท่องเที่ยว ครูผู้สอน ผู้วิจัย นักเรียน

ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ โดยการประเมินผลได้ดำเนินการ 2 ระยะ ดังต่อไปนี้ 1) การประเมินผลระหว่างดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้โดยการสังเกต พฤติกรรมการเรียนการสอน 2) การประเมินผลหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยการทดสอบความรู้ ความเข้าใจหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง การประเมินผลทางด้านทักษะของนักเรียน (ประเมินผลงาน) และปรับปรุงชุดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินระหว่างการใช้ชุดการเรียนรู้

ผลการประเมินระหว่างการใช้ชุดการเรียนรู้ จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน ในระหว่างใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีดังต่อไปนี้

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า ในระหว่างใช้ชุดการเรียนรู้ นั้น นักเรียนส่วนมากให้ความสนใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงานได้เป็นอย่างดี โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้จะจัดกิจกรรมในระบบกลุ่ม ซึ่งจากการสังเกต พบว่า นักเรียนยังมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันภายในกลุ่มตามความสามารถและความถนัดของเพื่อนในกลุ่ม ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายเสร็จได้ตามเวลา ซึ่งในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มช่วยฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและความสามัคคีกัน และศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ทำให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มมาใช้ในการศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ นักเรียนชอบไปเรียนนอกสถานที่จากผู้รู้ในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และชอบที่ได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริง

ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน พบว่า จากการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนนักเรียนในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีการแนะนำแหล่งการเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีการติดต่อประสานงานกับผู้รู้ในท้องถิ่นที่ช่วยให้ความรู้กับนักเรียน และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยพานักเรียนไปทัศนศึกษาสถานที่ เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

จากการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของผู้รู้ในท้องถิ่น พบว่าผู้รู้ในท้องถิ่น ทุกคนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เช่น การพานักเรียนไปเรียนที่บ้านของผู้รู้ในท้องถิ่น ซึ่งก็จะได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีและผู้รู้ในท้องถิ่นก็มีการเตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้ความรู้กับนักเรียน หรือแม้แต่การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามาช่วยให้ความรู้กับนักเรียนในโรงเรียน ผู้รู้ในท้องถิ่นก็ให้ความร่วมมือทุกครั้งโดยมีการหาเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้ความรู้กับนักเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ตามที่นักเรียนสนใจและต้องการจะศึกษา

จากการสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว พบว่าเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เช่น เมื่อผู้วิจัยได้ไปติดต่อขอพานักเรียนไปทัศนศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แหล่งท่องเที่ยวและขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นวิทยากรช่วยให้ความรู้กับนักเรียนซึ่งจะติดต่อไว้ล่วงหน้า เจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวมีการเตรียมความพร้อมในการให้ความรู้กับนักเรียน โดยมีการจัดเตรียมหาแผ่นพับมาให้กับนักเรียนไว้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วย

ผลการประเมินหลังการใช้ชุดการเรียนรู้

การประเมินผลหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้แก่การทดสอบความรู้ความเข้าใจและการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้ และการสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้

ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจและการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยการทดสอบจากข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 20 ข้อ โดยก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย 13.09 คิดเป็นร้อยละ 65.47 และหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย 16.25 คิดเป็นร้อยละ 81.25 (รายละเอียดดังตารางที่ 15 ภาคผนวก ค หน้า 198)

2. ผลการทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก ร้อยละ 74.38

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนจากการให้นักเรียนวาดภาพประกอบคำบรรยาย พบว่านักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และชอบที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน

3. ผลการทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องสวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ ร้อยละ 83.13 และจากการประเมินผลจากใบงานสำหรับนักเรียน พบว่านักเรียนทุกกลุ่มสามารถทำกิจกรรมในใบงานได้ครบถ้วนและถูกต้อง

ความคิดเห็นของนักเรียน จากการวาดภาพประกอบคำบรรยาย พบว่านักเรียนชอบที่ได้ออกไปเรียนรู้ที่บ้านของผู้รู้ในท้องถิ่นได้พูดคุยอย่างเป็นกันเองและชอบที่ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ทำให้ทราบว่าการทำงานร่วมกันจะประสบความสำเร็จได้สมาชิกในกลุ่มต้องมีความสามัคคีกัน รู้จักแบ่งงานกันทำ

4. ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง ร้อยละ 84.94 และจากการประเมินผลใบงานสำหรับนักเรียน พบว่า นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้ครบทุกกิจกรรมและถูกต้อง

ด้านความคิดเห็นของนักเรียน จากการวาดภาพประกอบคำบรรยาย พบว่านักเรียนมีความสุขและสนุกสนานที่ได้ออกไปเรียนรู้จากการไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และรู้สึกภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการช่วยอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยการเก็บเศษขยะและเศษใบไม้แห้ง ทำให้เป็นแบบอย่างแก่บุคคลทั่วไปและเป็นที่ยกย่องแก่บุคคลที่พบเห็น ทำให้บุคคลที่มาท่องเที่ยวไม่กล้าทำลายสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่สวยงาม จากการทิ้งเศษอาหารหรือเศษขยะลงในบริเวณน้ำตก

5. ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต ร้อยละ 79.69

ด้านความคิดเห็นของนักเรียน จากการวาดภาพประกอบคำบรรยาย พบว่านักเรียนทุกคนชอบที่ได้ออกมาสัมผัสกับธรรมชาติและได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริงจากเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน เพราะได้เรียนรู้อย่างหลากหลายและได้เห็นสิ่งที่แปลกใหม่และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินในการปฏิบัติกิจกรรมในใบงาน

6. ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องโป่งยุบดินแดนมหัศจรรย์ พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโป่งยุบดินแดนมหัศจรรย์ ร้อยละ 81.56

ด้านความคิดเห็นของนักเรียน โดยการวาดภาพประกอบคำบรรยาย พบว่านักเรียนสนุกสนานและชอบที่ได้เรียนรู้กับผู้รู้ในท้องถิ่น ได้พูดคุยอย่างใกล้ชิดและได้ซักถามข้อสงสัยในเรื่องที่ศึกษาอย่างอิสระ และมีความรู้สึกรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น เพื่อได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของตน รู้สึกว่าตนเองได้มีส่วนร่วมในการที่จะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

7. ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจ เรื่องพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติห้วยขาแข้งแห่งชาติ พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติห้วยขาแข้งแห่งชาติ ร้อยละ 80.94

ด้านความคิดเห็นของนักเรียน จากการให้นักเรียนวาดภาพประกอบคำบรรยาย พบว่านักเรียนรู้สึกประทับใจกับการได้ชมวัตถุโบราณต่าง ๆ พร้อมทั้งยังมีเจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานช่วยให้อธิบายข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าให้ข้อมูลเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานวิถี และวิธีการอนุรักษ์และดูแลรักษาโบราณวัตถุต่าง ๆ ตลอดจนบอกระเบียบในการเที่ยวชมพิพิธภัณฑสถาน และยังรู้สึกประทับใจกับธรรมชาติที่สวยงามที่ได้พบเห็นบริเวณพิพิธภัณฑสถาน และยังได้ความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาพรรณไม้ที่มีสรรพคุณเป็นสมุนไพรไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดทำให้รู้สึกคุ้มค่าและประทับใจมากที่ได้ออกไปศึกษาค้นคว้านอกสถานที่ในครั้งนี้ และนักเรียนทุกคนทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ

8. การทดสอบหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการเมื่อเรียนครบทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้แบบทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจหลังเรียน แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ (รายละเอียดหน้า 203 ภาคผนวก ค) พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.25 คิดเป็นร้อยละ 81.25 และผู้วิจัยได้นำมาทดสอบค่าสถิติ t-test แบบ dependent เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ (รายละเอียดดังตารางที่ 15 ภาคผนวก ค หน้า 198-199)

คะแนน	X	S.D.	t- test
คะแนนเต็ม (20)			
ก่อนใช้ชุดการเรียนรู้	13.09	1.63	10.71
หลังใช้ชุดการเรียนรู้	16.25	1.17	

อ่านค่า t จากตาราง 3 df = n - 1 = 31 ค่า $t_{(0.05)} = 2.042$

จากคะแนนที่คำนวณได้ เนื่องจากค่า t ที่คำนวณได้อยู่ในเขตปฏิเสธสมมติฐาน H_0 จึงยอมรับสมมติฐาน H_1 กล่าวคือก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 คือ ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกัน

ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนจากชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ด้านความคิดเห็นของนักเรียนโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ของอำเภอสวนผึ้ง จากการเรียนโดยชุดการเรียนรู้ ซึ่งทำให้นักเรียนได้ทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง และวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งได้รับประสบการณ์ตรงจากการได้ลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น และในการเรียนแต่ละครั้งจะทำให้ไม่เบื่อหน่ายในการเรียน เพราะส่วนใหญ่จะได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริงพร้อมทั้งมีวิทยากรภายนอกมาช่วยให้ความรู้เป็นการเพิ่มสีสันในการเรียน ทำให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเรียนปนเล่นแต่ก็ได้ได้รับความรู้ควบคู่ไปด้วย

ด้านประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเรียนจากชุดการเรียนรู้มีประโยชน์อย่างมาก เพราะทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ทำให้ได้รับความรู้ที่หลากหลายจากการได้ไปแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมากกว่าที่จะจำกัดอยู่ในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว ดังที่นักเรียนกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า “รู้สึกว่าได้มีอิสระในการเรียนรู้และชอบที่ได้ออกไปเรียนนอกสถานที่ทั้งที่บ้านของผู้รู้ในท้องถิ่น การได้ไปทัศนศึกษาและมีวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ ทำให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินควบคู่กับการได้รับความรู้ไปด้วย และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนในครั้งนี้สามารถนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไปเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยวหรือบุคคลอื่น ๆ ได้รับทราบและร่วมมือกันในการช่วยกันดูแลรักษาให้แหล่งท่องเที่ยวคงอยู่ตลอดไป”

นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ต่อไปเพราะทำให้ได้ไปเรียนรู้นอกสถานที่ทั้งจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่นและจากวิทยากรภายนอก ทำให้การเรียนการสอนไม่ซ้ำซาก จำเจ เพราะได้เรียนรู้อย่างหลากหลายไม่ใช่อยู่ในห้องเรียนโดยเรียนรู้กับครูเพียงอย่างเดียว

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนจากการใช้ชุดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 7 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก 1) สถานภาพและข้อมูลทั่วไป 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนจากการใช้ชุดการเรียนรู้ 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุ และอาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (%)

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 เป็นเพศหญิง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ด้านอายุ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 – 50 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และมีอายุระหว่าง 50 – 60 ปี และมีอายุ 60 ปีขึ้นไป อย่างละเท่ากัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ด้านอาชีพ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และมีอาชีพทำไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนจากการใช้ชุดการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

ด้านความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนจากการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมพบว่า ชุดการเรียนรู้มีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะชุดการเรียนรู้นี้ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่นของตนเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น และยังเป็นการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ด้านประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ โดยภาพรวมพบว่า ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีประโยชน์สำหรับนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้นักเรียนมีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง ทำให้นักเรียนรู้จักชุมชน ท้องถิ่นของ

ตนเองมากขึ้น และยังทำให้นักเรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และการที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองทำให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะทำให้ นักเรียนจดจำได้ดีและคงทนกว่าการที่นักเรียนได้เรียนรู้จากครูเพียงอย่างเดียว

ด้านความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ โดยภาพรวมพบว่า ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ด้านเนื้อหาของเรื่องที่น่าสนใจทำให้นักเรียนศึกษา มีความเหมาะสมอย่างมาก เพราะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในท้องถิ่นซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ได้ไปสัมผัสธรรมชาติกับเรื่องราวที่ได้ศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้มีรูปแบบที่น่าสนใจ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจริงในการแสวงหาความรู้ ทั้งจากผู้รู้ในท้องถิ่น วิทยากรภายนอก หรือแม้แต่การที่นักเรียนได้ศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ด้านรูปแบบของชุดการเรียนรู้ ตัวหนังสือใหญ่ทำให้ดึงดูดความสนใจได้ดี และในใบงานสำหรับนักเรียนมีสีสันสวยงามพร้อมทั้งรูปภาพประกอบ ซึ่งเหมาะสมกับวัยของนักเรียนทำให้นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินในการปฏิบัติกิจกรรมในใบงานได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่สอดคล้องกันว่า ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนี้มีประโยชน์มาก เพราะเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งให้นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติได้เรียนรู้ และนำไปเผยแพร่ให้แก่บุคคลอื่น ๆ หรือนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งให้คงอยู่ตลอดไป

ผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ของผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 32 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจาก 1) สถานภาพและข้อมูลทั่วไป 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถาม

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (%) รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	18	56.25
หญิง	14	43.75
รวม	32	100.00
2. อายุ		
31 – 35 ปี	6	18.75
36 – 40 ปี	7	21.87
41 – 45 ปี	12	37.50
46 – 50 ปี	4	12.50
51 ปีขึ้นไป	3	9.38
รวม	32	100.00
3. อาชีพ		
รับราชการ	5	15.62
ทำไร่	9	28.13
รับจ้าง	6	18.75
ค้าขาย	12	37.50
รวม	32	100.00

จากตารางที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 เป็นเพศหญิง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 ด้านอายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 45 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมา มีอายุระหว่าง 36 – 40 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.87 มีอายุระหว่าง 31 – 35 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 18.75 มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.38 ด้านอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาประกอบอาชีพทำไร่ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.13 อาชีพรับจ้าง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และอาชีพรับราชการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.62

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียน เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากชุดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการรับทราบเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน จากการสอบถามผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองส่วนมากได้ทราบว่าบุตรหลานของตนได้เรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการบอกเล่าของบุตรหลาน ดังที่ผู้ปกครองท่านหนึ่งกล่าวว่า “จากการที่บุตรหลานของตนมักจะมาซักถามเกี่ยวกับเรื่องแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง หรือไม่ก็มาซักถามว่ามีบุคคลใดบ้างที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งก็ทำให้ผู้ปกครองได้รับทราบด้วยว่าบุตรหลานของตนกำลังเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง และสังเกตเห็นว่าบุตรหลานของตนมีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะศึกษาเป็นอย่างมาก”

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยการแนะนำแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์บริการการท่องเที่ยว และการพาไปหาผู้รู้ในท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

ด้านประโยชน์ของชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่ามีประโยชน์เป็นอย่างมาก เพราะเป็นการทำให้เด็ก ๆ มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่เด็ก ให้มีความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ซึ่งผู้ปกครองท่านหนึ่งกล่าวว่า “ตั้งแต่บุตรหลานของตนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง บุตรหลานของตนมีความรับผิดชอบมากขึ้น จากการทิ้งขยะไม่เป็นที่ ก็เปลี่ยนพฤติกรรมไป คือ จะไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาดแต่จะทิ้งลงถังขยะแทน”

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นของผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความพอใจเป็นอย่างมากที่บุตรหลานของตนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง เพราะนับวันยังมีนักท่องเที่ยว

มากขึ้นก็ยิ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงทุกวัน ซึ่งก็จะทำให้สูญเสียแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามลงไปซึ่งแหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น การที่บุตรหลานของตนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่ดี และต้องการให้บุตรหลานของตนได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและนำข้อมูลที่ได้ศึกษาไปเผยแพร่ให้แก่บุคคลต่าง ๆ เพื่อไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวถูกทำลายมากขึ้น

ผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่ได้กล่าวมาแล้ว ได้ข้อสรุปว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จากชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ว่าชุดการเรียนรู้มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้ และยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น จะทำให้นักเรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

ส่วนด้านประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ชุดการเรียนรู้มีประโยชน์มากสำหรับนักเรียน เพราะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนในการแสวงหาความรู้ จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และยังทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้นักเรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

ด้านความคิดเห็นอื่น ๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนจากการใช้ชุดการเรียนรู้นี้ต่อไป โดยเฉพาะการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนและท้องถิ่น

สรุปความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเรียนจากชุดการเรียนรู้มีประโยชน์มาก เพราะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไปเผยแพร่ให้แก่บุคคลอื่น ๆ ได้รับทราบและร่วมมือกันในการช่วยดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป

ครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว มีความคิดเห็นว่าชุดการเรียนรู้นี้มีประโยชน์และเหมาะสมกับนักเรียนมาก เพราะเนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องราวในท้องถิ่น ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวทำให้นักเรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้ในชุดการเรียนรู้มีรูปแบบที่น่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองทำให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะทำให้นักเรียนจดจำได้ดีและคงทนกว่าการที่นักเรียนได้เรียนรู้จากครูเพียงอย่างเดียว

ผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีประโยชน์มากสำหรับนักเรียน เพราะทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่ นักเรียน ให้มีความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

ผลการประเมินด้านความสามารถของนักเรียน

ผู้วิจัยได้นำผลงานของนักเรียนที่ได้จัดทำขึ้นจากการเรียนโดยชุดการเรียนรู้ทั้ง 6 เรื่อง ได้แก่ 1) ปริศนาคำขวัญเรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก 2) หนังสือเล่มเล็กเรื่องสวนปาสิริกดีแหล่งรวมพรรณไม้ 3) ภาพวาดประกอบคำบรรยายเรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง 4) โครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต 5) ป้ายนิเทศเรื่องโป่งยุบดินแดนมหัศจรรย์ และ 6) แผ่นพับเรื่องพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแหล่งสืบสานตำนานไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ปริศนาคำขวัญเรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก นักเรียนในกลุ่มจะช่วยกันคิดคำปริศนาให้ได้ครบทุกคำ เพราะเป็นเรื่องที่ศึกษาค้นคว้ามาแล้วจากการดูวีดิทัศน์และการศึกษาจากแผ่นพับเพิ่มเติม โดยนักเรียนในกลุ่มจะช่วยกันคิดคำปริศนาอย่างสนุกสนาน ผลงานที่ปรากฏพบว่านักเรียนทุกกลุ่มสามารถทำชิ้นงานได้อยู่ในระดับดี ได้คะแนน 10 คะแนนจากคะแนนเต็ม 12 คะแนน สามารถคิดคำปริศนาได้ครบถ้วน ถูกต้องและสมบูรณ์เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

2. หนังสือเล่มเล็กเรื่องสวนปาสิริกดีแหล่งรวมพรรณไม้ ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มได้นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาเรียบเรียงจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็ก โดยมีการวาดภาพระบายสีประกอบในเล่มด้วย ผลงานที่ปรากฏพบว่านักเรียนทุกกลุ่มสามารถทำหนังสือเล่มเล็กได้อยู่ในระดับดีมากได้คะแนนเต็ม 12 คะแนน มีความสวยงาม เนื้อหาอ่านง่ายและวาดภาพประกอบได้สวยงามมีเพียงบางกลุ่มที่ต้องปรับปรุงเรื่องการวาดภาพระบายสี แต่การนำเสนอเนื้อหาสาระทำได้ดี

3. ภาพประกอบคำบรรยายเรื่องน้ำตกเก้าชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง ผลงานชิ้นนี้ นักเรียนทุกคนได้วาดภาพขณะที่ไปศึกษานอกสถานที่ที่น้ำตกเก้าชั้น หลังจากที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการอนุรักษ์เสร็จสิ้นแล้ว นักเรียนแต่ละคนจะหาที่นั่งวาดภาพที่ได้พบเห็นและประทับใจ พร้อมทั้งเขียนบรรยายภาพแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนักเรียนแต่ละคนได้ใช้ความคิดที่เป็นอิสระในการวาดภาพประกอบคำบรรยาย ผลงานที่ออกมา พบว่านักเรียนสามารถวาดภาพประกอบคำบรรยายได้อยู่ในระดับดี ได้คะแนน 11 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน

4. โครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต นักเรียนร่วมกันนำความรู้ที่ได้รับมาเขียนเป็นโครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว กลุ่มละ 1 โครงการ จากผลงานที่ออกมา พบว่านักเรียนทุกกลุ่มสามารถเขียนโครงการได้อยู่ในระดับดี ได้คะแนน 10 คะแนน ซึ่งถูกต้องตามรูปแบบโครงการ

5. ป้ายนิเทศเรื่องโปงยุบดินแดนมหัศจรรย์ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำความรู้ที่ได้รับมาเรียบเรียงและช่วยกันจัดทำป้ายนิเทศ กลุ่มละ 1 ป้าย ด้านเนื้อหา พบว่านักเรียนสามารถนำเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องโปงยุบดินแดนมหัศจรรย์ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามานำเสนอได้ดี ด้านเทคนิคในการจัดทำป้ายนิเทศ มีเพียงบางกลุ่มที่ต้องปรับปรุงเรื่องความสะอาด ความเรียบร้อย และความสวยงามในการตกแต่งป้ายนิเทศ ผลงานที่ออกมาพบว่า อยู่ในระดับดีมาก ได้คะแนน 12 คะแนน

6. แผ่นพับเรื่องพิพิธภัณฑภโวทัยแหล่งสืบสานตำนานไทย นักเรียนร่วมกันจัดทำเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 1 แผ่น โดยนำข้อมูลที่ได้ไปทัศนศึกษานอกสถานที่มาเรียบเรียงและจัดทำเป็นแผ่นพับ ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถของเพื่อนแต่ละคนภายในกลุ่ม บางคนเขียนหนังสือสวยก็ให้มีหน้าที่เขียน บางคนชอบระบายสีก็ให้มีหน้าที่ระบายสี ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มตั้งใจและร่วมมือกันทำงานอย่างมีความสุข สนุกสนาน ผลงานที่นักเรียนทำสำเร็จ แสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกกลุ่มสามารถทำแผ่นพับได้สวยงาม นักเรียนแต่ละกลุ่มจะมีความทักษะในการวาดภาพระบายสีได้ดี การนำเสนอเนื้อหาสาระก็อ่านง่าย มีเพียงบางกลุ่มที่ยังต้องปรับปรุงเรื่องการเขียนหนังสือไม่ถูกต้อง ผลงานที่ออกมา พบว่า นักเรียนสามารถทำแผ่นพับได้อยู่ในระดับดีมาก ได้คะแนน 12 คะแนนเต็ม

จากการประเมินผลงานของนักเรียนทั้ง 6 ชิ้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และทักษะการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในการเรียนรู้ครั้งนี้จะเน้นให้นักเรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม และในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มนี้จะทำให้นักเรียนมีความ

รับผิดชอบร่วมกัน รู้จักแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มเพราะการทำงานร่วมกันจะสำเร็จลงได้ด้วยดีต้องอาศัยความสามัคคีเป็นสำคัญ นอกจากนี้นักเรียนยังต้องใช้ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการคิด และทักษะการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลมาประยุกต์และปรับปรุงผลงานให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลงได้ด้วยดี

ผลการปรับปรุงชุดการเรียนรู้เพื่อเป็นชุดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

หลังจากผู้วิจัยได้ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้แล้วพบข้อควรปรับปรุงชุดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป ซึ่งมีข้อควรปรับปรุง ดังนี้ คือ

1. เวลาในแต่ละแผนการเรียนรู้ที่เป็นแผนการเรียนรู้ที่ต้องไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่จะต้องปรับเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ต้องออกไปเรียนรู้จาก 10 คาบ เป็น 12 คาบ
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่หรือการไปทัศนศึกษานอกสถานที่ควรขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น เพื่อช่วยดูแลเรื่องความปลอดภัยและให้คำปรึกษาต่าง ๆ กับนักเรียนเนื่องจากนักเรียนมีจำนวนมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัย (Research) เป็นการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนา (Development) เป็นการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ 3) การวิจัย (Research) เป็นการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ 4) การพัฒนา (Development) เป็นการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างชุดการเรียนรู้ขึ้นใหม่ โดยศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อสังักัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 2) แบบประเมินชุดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 3) ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและภาพประกอบคำบรรยาย และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และดำเนินการทดลองร่วมกับครูผู้สอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t - test แบบ Dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยที่ได้นำเสนอ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ โดยนำเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งที่ได้ผ่านการศึกษาค้นคว้าความต้องการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เนื้อหาที่นำมาพัฒนาชุดการเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยย่อยที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ นอกจากนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องการให้ชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวจากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่นและเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเรื่องที่จะนำมาให้นักเรียนได้เรียนรู้นั้นต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน จากนั้นจึงนำมาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

2. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือสำหรับครู โดยชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นประกอบด้วยเนื้อหา 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก เรื่องสวนป่าสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ เรื่องน้ำตกเก้าชั้น แดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง เรื่องธารน้ำร้อนบ่อคลึงตราตรึงจิต เรื่องโปงลုပ်ดินแดนมหัศจรรย์ และเรื่องพิพิธภัณฑสถานวิทยุแหล่งสืบสานตำนานไทย ซึ่งชุดการเรียนรู้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.88 ค่าประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (Individual Tryout) มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 66.11/73.33 ค่าประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (Small Group Tryout) มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 70.74/75.56

3. ผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 32 คน และมีประสิทธิภาพแบบสนาม (Field Tryout) 80.10/81.25 ผู้วิจัยนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 12 คาบ รวม 60 คาบ (คาบละ 20 นาที) โดยผู้วิจัยร่วมกับครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์

ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง

4. ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มด้วยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ในห้องเรียน แล้วช่วยกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น ส่วนครูผู้สอนจะคอยแนะนำหรือสรุปความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนศึกษาได้ไม่ครบถ้วน นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นชอบที่ได้เรียนรู้เรื่องราวในชุมชนของตนและมีความสุขในการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจากใบงานที่ได้ออกไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ และได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริงจากผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวและมีความคิดเห็นที่ดี รู้สึกรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น ส่วนครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว มีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและคิดว่าชุดการเรียนรู้นี้มีประโยชน์ และมีคุณค่ากับนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าชุดการเรียนรู้นี้มีประโยชน์มากสำหรับนักเรียน เพราะเป็นการทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่ให้นักเรียนมีความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ผลการประเมินทางด้านทักษะ(ผลงาน) พบว่านักเรียนสามารถทำชิ้นงานปริศนาอักษรไขว้ เรื่องสวนผึ้งราชินีแห่งภาคตะวันตก หนังสือเล่มเล็กเรื่องสวนปาสิริกิติ์แหล่งรวมพรรณไม้ ภาพวาดประกอบคำบรรยายเรื่องน้ำตกแก้วชั้นแดนสวรรค์เมืองสวนผึ้ง โครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเรื่องธารน้ำร้อน บ่อคลิ้งตราตรึงจิต ป้ายนิเทศเรื่องโปงลุดดินแดนมหัศจรรย์ และแผ่นพับเรื่องพิพิธภัณฑสถานวิทยุแหล่งสืบสานตำนานไทย และมีการปรับปรุงและแก้ไขชุดการเรียนรู้ มีการปรับปรุงเวลาในแต่ละแผนการเรียนรู้ที่เป็นแผนการเรียนรู้ที่ต้องออกไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่จะต้องปรับเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ต้องออกไปเรียนรู้ จาก 10 คาบ เป็น 12 คาบ และในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่หรือการไปทัศนศึกษานอกสถานที่ควรขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น เพื่อช่วยดูแลเรื่องความปลอดภัยและให้คำปรึกษาต่าง ๆ แก่นักเรียนเนื่องจากนักเรียนมีจำนวนมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เนื่องจากการเรียนจากชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ท้องถิ่น และเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน และเนื้อหาที่จัดทำขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน คือนักเรียนต้องการเรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับชุมชนของตนเองและเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน โดยต้องการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่น และวิทยากรภายนอก และได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริงโดยนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตราที่ 24 ที่ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543:10) นอกจากนี้ในยุคปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เน้นเรื่องราวในชุมชน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) สำหรับในชั้นประถมศึกษา การลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ จะเริ่มจากการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่คุ้นเคย ได้เรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเองและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงประสบการณ์ขยายไปสู่โลกกว้าง มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเรื่อง ความรับผิดชอบ การร่วมมือกัน และการมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ได้ตัดสินใจ เรื่องที่เกิดขึ้นในสังคม ได้พัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่น มีส่วนร่วมใน

กิจกรรมของห้องเรียน ได้ฝึกหัดการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ควรใช้ รูปแบบ และวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมเข้าไปสอดแทรกในการเรียนการสอนด้วย และส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ 2544:34) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จะประสบผลสำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน เพื่อที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ หทัยรัตน์ อันดี (2544:140) ที่ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กล่าวว่า การสำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน เพื่อที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ชุมชน และท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนสูงสุด และต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ ชุดการเรียนรู้แต่ละเรื่องมีองค์ประกอบดังนี้ คือ คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือครู ประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ ใบความรู้สำหรับครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน คู่มือนักเรียน ประกอบด้วย ใบงานสำหรับนักเรียน และแบบทดสอบ และสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ บำรุง ใหญ่สูงเนิน (2536 : 39) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครูประถมศึกษา ผลการสร้างพบว่า ชุดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียน การประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน และสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ หทัยรัตน์ อันดี (2544 : 22) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการสร้างพบว่า ชุดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือครู คู่มือนักเรียน และสื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า มีประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (Individual Tryout) มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 60/60 โดยมีประสิทธิภาพ 66.11/73.33 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มณฑารวรรณ พิบูลแถว (2543:102) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องขยะ

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (Individual Tryout) 65.73/68.75 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หทัยรัตน์ อันดี (2544:112) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่ามีประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (Individual Tryout) 61.33/76.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 60/60 ในขั้นนี้เป็นการนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนเป็นครั้งแรก กิจกรรมการเรียนรู้และภาษาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้อาจากเกินไปสำหรับนักเรียน จำเป็นที่จะต้องกำหนดเกณฑ์ในขั้นต่ำไว้ เพื่อนำผลที่ได้จากการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ที่ได้ไปพัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนในขั้นต่อไป ส่วนในการหาประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (Small Group Tryout) กับนักเรียน 9 คน นั้น พบว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 คือมีประสิทธิภาพ 70.74/75.56 ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ บำรุง ไหญ่สูงเนิน (2536:96) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครูประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (Small Group Tryout) 73.75/77.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หทัยรัตน์ อันดี (2544:113) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (Small Group Tryout) 70.00/78.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ 70/70

3. ผลการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจในการเรียน เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของตนเอง นอกจากนั้นนักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวด้วยความสนใจ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีความคิดเห็นที่ดีต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระ ไทยพานิช (2529 : 37) และอรพรรณ พรสีมา (2537: 7) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ว่า ชุดการเรียนรู้จะช่วยสร้างความสนใจของนักเรียน เนื่องจากชุดการเรียนรู้นั้นจะมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนในลักษณะนี้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงตามความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล นักเรียนได้เรียนรู้และศึกษาเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน และเป็นเรื่องแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของนักเรียน มีผู้รู้ในท้องถิ่นและ

วิทยากรภายนอกที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว มาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย และที่สำคัญนักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน ได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริงและได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงทำให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นที่จะไปหาความรู้อยู่เสมอ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543:12) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้จะต้องสามารถพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทันสมัย เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างไกล เป็นกระบวนการที่มีทางเลือกและมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ เป็นกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกัน โดยให้ผู้เรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนในด้านครูผู้สอนได้เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ มาเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ว่า การจัดการศึกษา ครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง และให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ (กรมวิชาการ 2544:21) และชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพแบบภาคสนาม (Field Tryout) 80.10/81.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงว่าชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2540 : 101-102) ที่กล่าวว่า เมื่อสร้างชุดการเรียนรู้เสร็จแล้วจำเป็นต้องนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ เพื่อเป็นหลักประกันว่าชุดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพในการนำไปจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ บำรุง ใหญ่สูงเนิน (2537 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการคิด วิเคราะห์ วิจัย ของครูประถมศึกษาที่สร้างขึ้นมี ประสิทธิภาพ 91.43/91.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และสอดคล้องกับ หทัยรัตน์ อันดี (2544 : ง) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.18/81.51 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4. ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นได้มาจากนักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่นและได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงและสามารถจดจำความรู้ที่ได้ดีกว่าการเรียนจากครูเพียงฝ่ายเดียว สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2540 : 22) ที่กล่าวว่า การให้นักเรียนได้ออกไปสำรวจและรวบรวมความรู้ในชุมชน ด้วยการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงนับเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริงและเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มณฑลวรรณ พิบูลแถว (2543 : ง) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง ขยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สกาวเดือน มงคลสุนทรวิ (2539 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องกระบวนการพยาบาล สำหรับนักเรียนพยาบาล ชั้นปีที่ 1 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้มากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ หทัยรัตน์ อันดี (2544 : ง) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการเรียนโดยชุดการเรียนรู้ เนื่องมาจากชุดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี นี้เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและการเรียนรู้เรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ผู้รู้ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และให้นักเรียนได้ไปเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยว เรียนรู้จากสถานที่จริงทำให้นักเรียนได้สัมผัสกับชุมชนของตน และส่งผลให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงในการเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนอยู่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงและได้ไปเรียนรู้จากสถานที่จริงเป็นการเรียนรู้ที่สร้างความสนใจของนักเรียนชวนให้มาศึกษาค้นคว้าและ

นักเรียนยังสามารถนำเรื่องราวที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการเผยแพร่ความรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้แก่บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน ท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เพราะแหล่งท่องเที่ยวช่วยให้นักคนมีรายได้ ดังนั้นชุมชนท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยวด้วย สอดคล้องกับ หทัยรัตน์ อนต์ดี (2544: 36) กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาความรู้เรื่องราวในท้องถิ่นด้วยตนเอง เช่น กระบวนการคิด กระบวนการ แก้ปัญหา กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และกระบวนการสังเกต โดยนำเรื่องราวในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามาเป็นแหล่งการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับชีวิตจริงในท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ฝึกและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง สามารถที่จะนำไปประยุกต์ปรับปรุงใช้ในสถานการณ์ชีวิตจริงของตนเองได้ ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้รู้ในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีความรู้สึกที่ดีต่อชุดการเรียนรู้และคิดว่าชุดการเรียนรู้นี้มีประโยชน์สำหรับนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้นักเรียนรู้จักท้องถิ่นของตนมากขึ้นและทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ เพราะได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ สอดคล้องกับผู้รู้ในท้องถิ่นท่านหนึ่ง กล่าวว่า การให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง ทำให้นักเรียนรู้จักชุมชนท้องถิ่น และยังทำให้นักเรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น (เสรี คลังนาค 2545) และความคิดเห็นของผู้ปกครอง พบว่า ชุดการเรียนรู้นี้มีประโยชน์อย่างมาก เพราะทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และยังทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่เด็ก ๆ ให้นักเรียนมีความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่กล่าวว่า มีความรู้สึกพอใจเป็นอย่างมากที่บุตรหลานของตนได้เรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้ง เพราะนับวันแหล่งท่องเที่ยวจะเสื่อมโทรมลงทุกวัน ทำให้สูญเสียแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามลงไป ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น การที่บุตรหลานของตนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งที่ดีที่จะนำข้อมูลที่ได้ศึกษาไปเผยแพร่ให้แก่บุคคลต่าง ๆ ให้ช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพที่ดีตลอดไป (ลิลิต แก้วนภา 2545)

ผลการประเมินด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน นักเรียนสามารถทำชิ้นงานปริศนาอักษรไขว้ หนังสือเล่มเล็ก ภาพวาดประกอบคำบรรยาย โครงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ป้ายนิเทศ และแผ่นพับได้ ซึ่งผลงานของนักเรียนถือเป็นการปฏิบัติที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติด้วยตนเอง ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ว่า เนื่องจากการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมที่ดี มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แสวงหาความรู้ มีการทำโครงการ เป็นผู้ผลิตผลงานรวมทั้งมีการทำงานกลุ่ม ดังนั้นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จะเน้นการประเมินผลจากสภาพจริง เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายที่สุดอดคล้อง เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ ผสมผสานไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการประเมินจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ ความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมงาน สะท้อนการสั่งสมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ 2544:48) สอดคล้องกับการประเมินผลตามสภาพจริงของกรมวิชาการ ที่ว่า การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลในปัจจุบันจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติงานของนักเรียน เป็นการประเมินการกระทำ การแสดงออกในหลาย ๆ ด้าน ตามสภาพความเป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งจะอยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญ และสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นพัฒนาการของนักเรียนและประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง (กรมวิชาการ 2543:97)

ผลการปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ มีการปรับปรุงเวลาในแต่ละแผนการเรียนรู้ที่เป็นแผนการเรียนรู้ที่ต้องไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่ที่ต้องปรับเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ต้องออกไปเรียนรู้ สอดคล้องกับ อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544:102) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องของระยะเวลาควรมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการเรียนทั้งภายในโรงเรียนและนอกสถานที่ ทั้งนี้เพื่อให้ชุดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญนักเรียนต้องได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็น

ดังต่อไปนี้ คือ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้

จากข้อค้นพบของการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไปใช้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า เนื่องจากในการเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้นนักเรียนต้องออกไปเรียนรู้ในชุมชนและไปเรียนรู้จากสถานที่จริงซึ่งไกลจากโรงเรียน ดังนั้นครูจึงต้องมีการจัดเตรียมความพร้อมในด้านวัสดุ อุปกรณ์ให้ครบถ้วนและที่สำคัญต้องจัดเตรียมใบงานสำหรับนักเรียนสำรองไว้ให้กับนักเรียนที่ลืมใบงานมา และเพื่อความปลอดภัยของนักเรียนในการเรียนรู้ ครูควรประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียน และขอความร่วมมือจากครูผู้สอนท่านอื่น ๆ ใน โรงเรียน ในการจัดหายานพาหนะและช่วยในการควบคุมดูแล อำนวยความสะดวกในการให้ คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบางคาบอาจมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกินเวลาที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูผู้สอนสามารถบูรณาการในวิชาอื่น ๆ ได้ หรือยืดหยุ่นเวลาให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ในการจัดทำผลงานหรือจัดแสดงผลงานของนักเรียน จำนวนคาบเวลาเรียนที่กำหนดไม่เพียงพอ ครูผู้สอนสามารถให้นักเรียนจัดทำผลงานนอกเวลาเรียนในคาบอิสระได้

3. จากผลการวิจัย พบว่า จากการเรียน เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และนักเรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งจะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทนและเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง

4. จากผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลทางด้านผลงานของนักเรียน พบว่าผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะผลงานที่มีการวาดภาพพระบายสีประกอบ นักเรียนบางกลุ่มสามารถวาดภาพพระบายสีประกอบได้สวยงามมาก ดังนั้นในการประเมินผลงาน

นักเรียนครูไม่ควรนำผลงานของนักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน แต่ควรดูความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผลงานในแต่ละครั้งมากกว่า

5. จากผลการวิจัย พบว่าจากการที่นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้กับผู้รู้ในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรฝึกให้นักเรียนได้ออกมาอภิปรายหน้าชั้นเรียน เพื่อฝึกทักษะในการพูด การตั้งคำถามและกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

6. จากผลการวิจัย พบว่า เนื่องจากการเรียนการสอนจากชุดการเรียนรู้ในบางเรื่องที่ต้องให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยพานักเรียนไปเรียนรู้จากสถานที่จริงซึ่งได้มีการให้นักเรียนได้ ลงมือปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรไปสำรวจพื้นที่ในการจัดกิจกรรมให้เรียบร้อยก่อนที่จะพานักเรียนออกไปเรียนรู้เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคนมาเที่ยวชมมาก ซึ่งในการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมอาจไม่สะดวก ดังนั้นเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดี ครูผู้สอนควรไปสำรวจพื้นที่ในการปฏิบัติกิจกรรมก่อนที่จะพานักเรียนออกไปเรียนรู้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการเรียนโดยชุดการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ดังนั้นโรงเรียนควรส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว โดยให้ผู้รู้ในท้องถิ่นหรือวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ความเข้าใจมาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชอบที่ได้เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพราะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวคงอยู่ในสภาพที่ดีตลอดไป ซึ่งส่งผลดีต่อแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้ชุมชนเกิดรายได้ ดังนั้นชุมชนควรประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและระณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดสัปดาห์รณรงค์และเผยแพร่เรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

3. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชอบที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัว เรื่องราวที่อยู่ในชุมชน ท้องถิ่น ดังนั้นโรงเรียนควรมีการนำเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำมาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งมี

มากมายหลายแห่งที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในอำเภอสวนผึ้งเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสวนผึ้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป สำหรับผู้ที่สนใจในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและทำวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับนักเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของท้องถิ่น

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ โดยนำเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ที่มีความสำคัญ เช่น การปลูกพืชสมุนไพร ประเพณีและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนที่นำเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเข้ามาในการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่น การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว

4. ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดการเรียนรู้ ในการวิจัยรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ระหว่างผู้สอน นักเรียน ผู้รู้ในท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

5. ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อนำมาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- กมลลา สุพรรณ. “พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.
- กรมวิชาการ. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2522.
- _____ . หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- _____ . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.
- _____ . สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ธุรกิจการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2540.
- _____ . นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2538.
- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539.
- _____ . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2541.
- _____ . พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- คุณาวุฒิ ร้านจันทร์. “การสร้างและประเมินหลักสูตรฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับบุคลากรนอกโรงเรียนในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532.
- ชม ภูมิภาค. เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประสานมิตร, 2524.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2521.

_____. นวัตกรรมการศึกษาในเอกสารประกอบชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร : ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2523.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

ทบวงมหาวิทยาลัย. ชุดการเรียนรู้การสอนสำหรับครูคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544.

ทองเจือ ภูระหงษ์. ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง. สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2545.

ทวิวงศ์ ศรีบุรี. “ความเข้าใจด้านการจัดการ-สิ่งแวดล้อม.” สภาวะแวดล้อม 13,2 (กุมภาพันธ์ 2537) : 20 – 21.

นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2535.

นิพนธ์ สุขปรดี. เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, 2525.

นิรมล ศตวุฒิ. “ชุดการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคลน่าจะมีบทบาทในมหาวิทยาลัยตลาดวิชา.” รวมคำแห่ง1 (พฤษภาคม 2526) : 130 -145.

นิวัติ เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2539.

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538.

บำรุง ไหญ่สูงเนิน. “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครูประถมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ประกอบ ใจมั่น. “การศึกษา สภาพ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ประภาพร ศรีคำ. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการหาพื้นที่
ของนักเรียนศึกษาทางไกลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัด
กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบเรียนของ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

พันธ์ทิพย์ อธิปัญญาพงษ์. “บทบาทของภาคีทุกฝ่ายในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการ
ท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ กรณีศึกษา สมาคมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

พิษณุ โชติคุณวัฒน์. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสวนผึ้ง. สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2545.

พิเศษ ภัทรพงษ์. “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชากีตาร์เบื้องต้นสำหรับกลุ่มผู้สนใจ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2540.

ไพลินพันธุ์ สร้อยจาดูรงค์. “กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ใน
อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศ กรณีศึกษาชมรม
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.

มงคล ศิริชัย. “การพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอนรายบุคคลวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสถิติขั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางกล่ำวิทยา รัชมังคลาภิเษก จังหวัดสงขลา.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538.

มณฑวรรณ พิบูลแถว. “การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องขยะ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

ยุวดี กวาทระกุล. “ความคิดเห็นของชาวกะเหรี่ยงในตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัด อุทัยธานี ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.

ยอดธง มั่นใจ. ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลสวนผึ้ง. สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2544.

ลิลิต แก้วนา. ผู้ปกครองนักเรียน. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2545.

ลักษณะ หมิ่นจักร์. การสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, ม.ป.ป.

วัชรวิภา เล่าเรียนดี. “เอกสารประกอบการสอน :ปัญหาการนิเทศการสอน.” ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541. (อัครสำเนา)

วัฒนาพร ระยับทุกข์. “แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.” 2542. (อัครสำเนา)

วาสนา ชาวหา. เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, 2525.

วีระ ไทยพาณิชย์. 57 วิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, 2529.

วิชัย วงศ์ใหญ่. “วิธีการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการสอนทางไกล สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2530. (อัครสำเนา)

วนิดา มั่นสไพบูลย์. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อมุ่งสู่ความเป็นนักเรียนผู้เชี่ยวชาญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ม.ป.ท., 2541.

ศรัญญา วราวิทย์. งานมคศเทศก์1. ม.ป.ท., 2537.

ศิริพร ซอบชื่น. “ความคิดเห็นของพัฒนากรในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวการพัฒนาชนบทแบบใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532.

สกาเวเดือน มงคลสุคนธ์รัก. “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องกระบวนการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี).” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สมพุทธิ ธุระเจน . อุตสาหกรรมท่องเที่ยว . กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ ที.พี พรินท์, 2540.

สมหญิง กลั่นศิริ. เทคโนโลยีทางการศึกษา. นครปฐม : แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดีพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2523.

สันทัด ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข. การใช้สื่อการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
พีระพัฒนา, 2525.

สิทธิชัย ทุตติยาภรณ์. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป้อ. สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2545.

สุรพล พยอมแย้ม. "พื้นฐานทางจิตวิทยาเพื่อการศึกษา." เอกสารประกอบการสอนโครงการ
ส่งเสริมการผลิตตำราและแผนการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2540.(อัดสำเนา)

สุระ สนั่นเสียง. "การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการใช้คำถามที่ส่งเสริมการสอน
แบบสืบสอบสำหรับครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต." วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8
(พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาหลักสูตร, 2539.

_____. จุดประกายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2542.

_____. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. "พฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยใน
เขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี." วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

เสรี คลังนาค. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2544.

หทัยรัตน์ อันดี. "การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถม
ศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.

อมรา แยมศิริ. "การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หน่วยการวัดและการสร้างแบบเบื้องต้น
วิชาเครื่องแต่งกายสตรีเบื้องต้น สำหรับนักศึกษาหลักสูตรระยะสั้น วิทยาลัยสารพัด
ช่าง." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

อุบลรัตน์ กิจไมตรี. "การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดเพลงอีสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.

Chen, Linlin. Design and development of a prototype electronic textbook for teacher education [Online]. Accessed February 1999. Available from http://thailis.net.th/dao/detail_.nsp.

De La Rosa, Rene. Development and the environment: A case study about the first attempted creation of a Texas Coastal Conservation district. [Online]. Accessed August 1999. Available from [http:// Su.ac. th/dao](http://Su.ac.th/dao).

Hulley, Kathy Louise Sullivan. "An instruction package integrating science and social studies instruction at the fifth – grade level [CD – ROM]. 1998". Abstract from Proquest File: Dissertation Abstracts Item : 9842381.

Show, Terry J. "The effect of Problem Solving Training in Science upon Utilization of Problem Solving Skill in science and Social Studies." Dissertation Abstracts International. 38 (March 1978) : 5227-A.

Sill, Erin O Donnell. Ecotourism as an integrated conservation and development. [Online]. Accessed July 1999. Available from [http:// Su.ac. th/dao](http://Su.ac.th/dao).

Tuckman, Bruce W. Conducting Educational Research. 5 th ed. Washington, D.C. : Harcourt Brace & Company, 1999.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ – สกุล** นางสาวอัมพร เต็มดี
- ที่อยู่** 126 หมู่ที่ 6 ตำบลเจ็ดเสมียน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 70120
- สถานที่ทำงาน** โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 70180
- ประวัติการศึกษา**
- พ.ศ. 2530** สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาโรงเรียนชุมชน
วัดเจ็ดเสมียน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- พ.ศ. 2533** สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียน
ท่ามะขามวิทยา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- พ.ศ. 2536** สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียน
ราชโบริกานุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
- พ.ศ. 2540** สำเร็จการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี
อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
- พ.ศ. 2545** สำเร็จการศึกษาระดับศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ
การนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ประวัติการทำงาน**
- พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน** รับราชการครูตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4
โรงเรียนชุมชนบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี